

Rúbí Tani Mátáyò dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drèdrè dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Mátáyò 'i. Akódhi nda tá mèdáyì lagìlépi 'i. Di, Yésu dré akódhi ni azízó adrélé àyì àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ki àlo ró. Búkù kònìdhi léna dhi, Mátáyò adré Rúbí Tani longó tadházóá dhi, Yésu Gìká ni Mvágó 'i, ìndì Mèsíyà dré tá lazilé kínó lésè dhi 'i. Gìká amù akódhi nda tà bǐ í dré tá lazilé pròfètà i tí àyì Kúlí na dhi ki 'o, kitswázó móndí ki tidrí àyì ki tàkonzì lésè. Lavúlé dhi, Mátáyò adré Rúbí Tani kòdhi ni tisì Yúdà ànzì i dré. Di, Rúbí Tani nda kókpa móndyá tití i dré.

Búkù kònìdhi léna dhi, Mátáyò adré Yésu ni lídrì ni tà tití mǐbhalé tí kònìni: akódhi ni òma, akódhi ni bàtisimò dòma, akódhi ni tabhìma, akódhi ni àzì Gìká ni kúlí longózó dhi, tsàle akódhi ni àzì móndí ki tidrízó àyì ki drà i lésè dhi íbe. Amvolásà dhi, Mátáyò adré Yésu ni atsí dré tòle kidhólé Gàliláyà lésè tsàle Yèrúsalemà na dhi ni tà tití, akódhi ni pòsò kùdù ni tà íbe, tsàle akódhi ni dràma ìndì akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ki tà íbe.

Mátáyò adré kpà tadhá dhi, Yésu dhya kàdrì adrélépi Gìká ni tà tadhá dhi 'i. Tàko ko, adré Gìká ni tatrítrí kúlí ni tà àndu ngì, adrézó kpà Opì bhù àdhya ni tà tadhá ngàdra 'á móndyá tití i dré. Mátáyò adré tà kàdrìkàdrì Yésu dré tadhále

dhi ki lanzí kònini: (1) tà Yésu dré tadhálé kòngó drina dhi i (Mátáyò 5-7); (2) tà Yésu dré lazilé áyi lebhá mudrí-drì-rì dhi i dri àyi ki mùzo lile Rúbí Tani longóbe dhi i (Mátáyò 10); (3) Opì bhù àdhya ni tà lùzu ró dhi i (Mátáyò 13); (4) Yésu ni lebhá ki adrema ni tà (Mátáyò 18); (5) lókyá kùdù ni tà, ìndì Gíká ni Opì ni atsama ni tà (Mátáyò 24-25).

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yésu Krísto ni kómvo ìndì akódhi ni tìma (1:1-2:23)
- 2) Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ni àzì (3:1-12)
- 3) Yésu ni bàtìsimò dòma, ìndì akódhi ni tabhìma (3:13-4:11)
- 4) Yésu ni àzì bvò Gàliláyà àdhya na dhi (4:12-18:35)
- 5) Yésu ni atsí ngàzo Gàliláyà lésè lile Yèrúsalemà na dhi (19:1-20:34)
- 6) Yésu ni pòsò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (21:1-27:66)
- 7) Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi (28:1-20)

*Yésu Krísto ni kómvo
(A kònò kpà Lúka 3:23-38)*

¹ Yésu Krísto angá Dàwídi ni sùrú lésè, ìndì Dàwídi angá ína Abàramà ni sùrú lésè. Kònìdhi Yésu Krísto ni tábhí ki tìma ni tà tisìle dhi 'i:

² Abàramà ti tá Ísàkà, Ísàkà dré Yàkóbhò ni tìzo gò, Yàkóbhò dré Yúdà ki tìzo adrúpi ni ìbe.

³ Yúdà i Tàmàrà be dhi i dré Fàrésà ki tìzo Zàrà be. Fàrésà dré Èsèrómà ni tìzo, Èsèrómà dré Arámà ni tìzo. ⁴ Arámà dré Amìnàdábà ni tìzo, Amìnàdábà dré Nàsonà ni tìzo, Nàsonà dré

Sàlòmónà ni t̃zo. ⁵ Sàlòmónà i Rábà be dhi ì dré Bòwésà ni t̃zo. Bòwésà i Rútà be dhi ì dré Yòbédè ni t̃zo. Yòbédè dré Yèsè ni t̃zo, ⁶ Yèsè dré ópí Dàwídi ni t̃zo.

Dàwídi i Ûrìyà ni tòkó be dhi ì dré Sòlòmónò ni t̃zo. ⁷ Sòlòmónò dré Ròbòwámà ni t̃zo, Ròbòwámà dré Abíyà ni t̃zo, Abíyà dré Asáfà ni t̃zo. ⁸ Asáfà dré Yòsáfátà ni t̃zo, Yòsáfátà dré Yòrámà ni t̃zo, Yòrámà dré Ozíyà ni t̃zo. ⁹ Ozíyà dré Yòwátámà ni t̃zo, Yòwátámà dré Akázà ni t̃zo, Akázà dré Ezèkíyà ni t̃zo. ¹⁰ Ezèkíyà dré Mánásè ni t̃zo, Mánásè dré Amónà ni t̃zo, Amónà dré Yòsíyà ni t̃zo. ¹¹ Yòsíyà dré Yèkòníyà k̃i t̃zo adrúpi ni ìbe, lókyá Isèrélè ànz̃i k̃i ruzò dòle Bàbìlónà na àdzú sè dhi 'á.

¹² Ayi nda k̃i dòma Bàbìlónà na dhi àmvolésè dhi, Yèkòníyà dré Sàlàtìyélè ni t̃zo, Sàlàtìyélè dré Zòròbàbèlè ni t̃zo. ¹³ Zòròbàbèlè dré Abiyúdà ni t̃zo, Abiyúdà dré Eìiyàkìmà ni t̃zo, Eìiyàkìmà dré Azòrà ni t̃zo. ¹⁴ Azòrà dré Sàdókà ni t̃zo, Sàdókà dré Akìmà ni t̃zo, Akìmà dré Eìiyúdà ni t̃zo. ¹⁵ Eìiyúdà dré Eìyàzàrà ni t̃zo, Eìyàzàrà dré Mátánà ni t̃zo, Mátánà dré Yàkòbhò ni t̃zo, ¹⁶ Yàkòbhò dré Yòséfà ni t̃zo. Yòséfà nda tá Màríyà ni agó 'i. Di Màríyà nda dré Yésu, adrelé z̃ile Mèsíyà dhi ni t̃zo.

¹⁷ Kidhólé Abàrámà rú atsálé Dàwídi rú dhi, máti tá mudrí-dr̃i-su. Kidhólé Dàwídi rú atsálé Isèrélè ànz̃i k̃i dòma Bàbìlónà na dhi rú dhi, máti kpà mudrí-dr̃i-su. Kidhólé àyi nda k̃i dòma rú atsálé Mèsíyà ni t̃ima rú dhi, máti kókpà mudrí-dr̃i-su.

Yésu Krísto ni òtina
(A kònò kpà Lùkà 2:1-7)

¹⁸ Yésu Krísto ni òtina tá kònini: A zì tá Yésu ni andre, Màriyà, Yòséfà dré tòko ró. Di, drìdrì ì dré ru amúzó dhi kandra dhi, Màriyà kisú tá ina 'a Tirí Lólo ni rinyí sè. ¹⁹ Di agó ni Yòséfà dré adrelé mómí gyágya 'i dhi sè dhi, lè tá kanyò fèle drá mómí ì mi ko gò, dré kisúzoá dhi, í ni akódhi ni tayí kòlyà.

²⁰ Di dré tá adrèrà'a tà nda ni kisú dhi 'a dhi, ángeló Mirí àdhyà dré agázó akódhi kandra toróbí na, tàá drá dhi: «Yòséfà, Dàwídí ni mvá, mí ro Màriyà ni dòma mòle dhi ko. Tàko ko, 'a dré kisulé kòdhi, kisú Tirí Lólo ni rinyí sè. ²¹ A ni mváagó ti. Mí ni akódhi ni rú zi Yésu. Tàko ko, akódhi ni áyi mómíyá ki tidrí àyi ki tàkonzì ì lésè.»*

²² Di tà nda kòdhi ì atsá títi kònini, kitswálé tà Mirí dré tá longolé áyi pròfétà tí dhi ì kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

²³ «Mì nò rè ká! Kyánzi àgò tà nìlepi rè ko dhi ni 'a kisú gò, dré mváagó tìzo.

A ni rú ni ni zi Èmànùwélè.»†

Rú nda kòdhi adrè lèá tàle dhi «Gìkà tùmání àma íbe».

²⁴ Di Yòséfà kòlaró dre dhi, dré Màriyà nda ni dòzo mòle ngóro ángeló Mirí àdhyà dré tá tàle akódhi dré dhi tìni. ²⁵ Di, ayí ina akódhi be ko, tsàle lókyá dré mváagó tìzo dhi 'á. Gò dré mváagó nda ni rú zìzo Yésu.

* **1:21** 1:21 Rú «Yésu» Gírìkì ti sè dhi, ìndì rú «Yòsúwà» Ebèrè ti sè dhi ì adrè lèá tàle dhi «Mirí adrè mómí ki tidrí». † **1:23** 1:23 A kònò Èsáyà 7:14.

2

Tògyabhá ì alì Yésu ni kitó

¹ A ti tá Yésu Bètèlémè, bvò Yùdáyà àdhya lé dhi na, ópí Eródè ni lókyá 'á.* Akódhi ni òtíma àmvolésè dhi, tògyabhá bhìbhínyà tà ndabhá nìle dhi ì dré angázó kítú dré apfòrà lésè, alìle atsálé Yèrúsalmà le. ² † dré lizizóá dhi: «Mvámvá òtíle Yúdà ànzì kì ópí ro dhi ángwà? Tàko ko, mà nò tá akódhi ni bhìbhínyà kítú dré apfòrà lésè gò, mà dré alìzo kitswálé akódhi ni lindrì bha.»

³ Dì ópí Eródè kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni drì dré abízó, ngóro mónnyá tíí Yèrúsalmà le dhi kya tìni. ⁴ Dré Yúdà ànzì kì kòwánà kàdrì kì kìmózó tatrìtrì kúlí tadhábhá íbe gò, lizizóá àyi tí dhi: «Pròfétà ì adré tá tàá dhi, à ni Mèsíyà ni tí ángolé ya?»

⁵ † logó drá dhi: «Bètèlémè, Yùdáyà le dhi na. Angyá ko, pròfétà kì àlo tìsì kònìni:

⁶ † Dì mi, Bètèlémè bvò Yúdà àdhya lé ni, ámi tà tsà bhàandre kàdrìkàdrì Yùdáyà le dhi kya ì kòfalé ko.

Tàko ko, ópí àlo dhi ni apfò mí lésè.

A ni áma mónnyá, Ísèrèlè ànzì kì drì ko kábilígyà líkílèpi tìni.†»

⁷ Eródè kòyi tà nda dre dhi, dré tògyabhá nda kì zìzo lùzu ró gò, àyi kì lizizó lókyá bhìbhínyà nda dré tá kídhózó apfòle dhi ni nìzo. ⁸ Gò dré àyi kì mùzo Bètèlémè na, tàzoá àyi dré dhi: «Mì

* **2:1** 2:1 «Bètèlémè» kònìdhi, bhàandre Dàwídi àdhya 'i. A kònò 1 Sàmùwélé 16:1. † **2:6** 2:6 A kònò Míkè 5:1.

kòlì mómnyá kònàle dhi ki lizí, mvámvá nda ni tà n̄zo dóro. Di mì kòkisú akódhi dre dhi, mì kàmù kúlí má dré, má kòkitswáró kpà lile akódhi ni lindrì bha be dhi bvó.»

⁹ Di tògyabhá nda ì kòyi ópí nda ni kúlí dre dhi, ì dré ngàzo lile. Ì dré tá adrérà'a láti 'á dhi, bhìbhínyà ì dré tá nòle kítú dré apfòrà lésè nda adré tá lile àyi kandrána, tsàle áyi kíkí àrà mvámvá nda dré tá adrézó dhi drìle. ¹⁰ Di ì kònò bhìbhínyà nda áyi kíkírà'a dre dhi, ì dré lenzézó lavulé. ¹¹ Ì kòfi dzó na dre dhi, ì dré mvámvá nda ni nòzo andre ni Màríyà be gò, ì dré dhèzo àyi ki kórókó titì mvámvá nda kandrá, akódhi ni lindrì bhàzo. Di ì dré ngá làgí be kàdrì ì dré adólé dhi ki kinzízó fèle drá. Ì fè tá órò, béndélé, ìndì málàsì ledélé mírè sè dhi be.

¹² Amvolàsà dhi, Gĩká dré tà longózó àyi dri toróbí na tàzoá dhi, ì kògò nzìle Èródè vélésè ko. Di ì dré láti àzya dòzo, nzìzo àyi ki bvò na.

Yòséfà ì lapá Ezèpétò na

¹³ Tògyabhá nda ì kòlì dre dhi, ángéló Mírì àdhya dré agázó Yòséfà kandrá toróbí na, tàá drá dhi: «Mí nga mvámvá kòdhi ni do andre ni be, lapázó àyi íbe Ezèpétò na. Mì kàdré kònàle tsàle lókyá má dré dra tàzoá mí kàgò dhi 'á. Tàko ko, Èródè adré 'òle mvámvá nda ni nda pfùle dràle.»

¹⁴ Di Yòséfà dré ngàzo ngátsi kítógá sè mvámvá nda ni do andre ni be gò, lapázó àyi íbe Ezèpétò na. ¹⁵ Ì dré adrézó kònàle tsàle lókyá Èródè dré dràzo dhi 'á. Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà Mírì dré tá longólé áyi pròfétà tí dhi kò'oró ru

be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi: «Má azí áma mváagó apfòle Èzèpétò lésè.»‡

Èródè 'o ànziàgo i tupfúlè todràle

¹⁶ Èródè kònò dhi, tògyabhá nda ì lití tá i dre dhi, akódhi ni togó dré aswázó tà tàndi ró. Di dré mómódí ki mùzo lile Bètèlémè na ìndì bhà làgàsà dhi i 'ásè, ànziàgo títi kóná ìbe rì dhi ki tupfú todràle, tùmání àyi kóná tsabhá rè rì ko dhi ìbe. Ki tá kóná nda ki bvó lókyá dré tá yìle tògyabhá nda i vélésè dhi sè. ¹⁷ Di tà Mírì dré tá longólé pròfètà Yèrèmiyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Akódhi longó tá dhi:

¹⁸ «Kúlí adré angálé Rámà lésè.

A adré ngòle adrézó tongólé.

Ràkèlè adré àyi ànzimvá ki ngo ni.

Adré leá à kòtindrì àyi togó wà dhi ko,

ànzimvá nda ì dré adrélé vélé yó dhi sè.»§

Yòséfa ì lè bhà mo Nàzàrétà na

¹⁹ Èródè ni dràma àmvolésè dhi, ángéló Mírì àdhya dré agázó toróbí na Yòséfa kandrà Èzèpétò na, tàà drá dhi: ²⁰ «Mí nga mvámvá do andre ni be, nzìzo àyi ìbe Ìsèrèlè ànzi ki bvò na. Tàko ko, mómódýá adrébhá tá láti nda mvámvá nda ni 'òzo dràle dhi ì todrà akílè dre.»

²¹ Di Yòséfa dré ngàzo mvámvá nda ni do andre ni be gò, nzìzo àyi ìbe Ìsèrèlè ànzi ki bvò na.

²² Di, dré yìzoá tàle dhi, Arèkèlávò atsá tá ópí ro Yùdáyà drìle àyi atá Èródè ni àrà 'a dhi, dré ìna adrézó ngá ro nzìma kònàle dhi sè. Di Giká

‡ **2:15** 2:15 A kònò Oséyà 11:1. § **2:18** 2:18 A kònò Yèrèmiyà 31:15.

dré gòzo tà longó drá toróbí na gò, ì dré lizo bvò Gàliláyà àdhya na. ²³ Ì kòtsa kònàle dre dhi, ì dré bhà mòzo adrézó bhàandre rú zìle Nàzàrétà dhi na. Tà nda kòdhi atsa kònini, kitswálé tà longólé pròfétà ì tí dhi kò'oró ru be dhi bvò. Ì longó tá dhi: «À ni akódhi ni zi Nàzàrétà mvá ro.»*

3

*Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ledé láti Mírì Yésu dré
(A kònò kpà Márokò 1:1-8; Lúkà 3:1-18;
Yòwánì 1:19-28)*

¹ Lókyá nda àmvolésè dhi, Yòwánì Bàtìsimò fèlepi dré pfòzo adrélé Gìká ni kúlí longó duku Yùdáyà àdhya na. ² Adré tá tàá dhi: «Mì kòladzá àmi ki togó agòzo Gìká vélé. Tàko ko, Opì bhù àdhya atsa ànyi dre.» ³ Yòwánì nda tá dhya pròfétà Esáyà dré tá tà ni ni tàzo dhi 'i. Akódhi tà tá dhi:

«Dhya àlo adré kúlí loyó duku na, adrézó tàá dhi:
<Mì kòledé láti Mírì dré alizo!
Mì kòlotó láti atsalé pyà akódhi dré!»*

⁴ Yòwánì asó tá kítá ledélé kàmílò bhí sè dhi í rú, káfà ledélé kà'wá kìní sè dhi ni 'izo àyi kípilé 'á. Akódhi ni mányàngá tá kísa 'i, tùmání apé mbì na dhi be. ⁵ Mòndí zyandre dhi ì adré tá apfòle Yèrúsalemà lésè, bvò wǎyi Yùdáyà àdhya lésè, ìndì bvò wǎyi Yòròdánè làgàsè dhi lésè, alìle Yòwánì vélé. ⁶ Ì adré tá àyi ki tàkonzì ki ta

* **2:23** 2:23 Lókyá àruka ì sè dhi, à adré Yésu ni zi dhya angálèpi Nàzàrétà lésè dhi ró. A kònò Mátáyò 21:11. * **3:3** 3:3 A kònò Esáyà 40:3.

ngádra 'á gò, akódhi dré adrézó bàtísimò fe àyi dré yìandre Yòròdánè àdhyà na.

⁷ Di, akódhi kònò Fàrisáyò i, Sàdùkáyò íbe bí dhi i adrèrà 'a alìle kitswálé bàtísimò do í vélé dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi, nì àtrá kì àrèbhá nì i, àdhi tadhá àmi dré dhi, mì kòlapá Gìká nì kombà adrélépi alìle dhi sílèsè dhi nì? ⁸ Lè mì kàdré tà adrébhá tadhá dhi, mì ladzá àmi kì togó dre dhi kì 'o kòdhyà. ⁹ Mì kòbhà àmi adréle kisúà àmi léna dhi <Ama àmakya Abàràrà nì ànzì 'i> dhi ko. Tàko ko, má adrè tàà àmi dré dhi: Gìká rìnyí íbe kitswázó ànzì 'o topfòle Abàràrà dré kírà kòni i lésè. ¹⁰ A ga kùbalú fa kómvo i rú dre. Di à nì fa títi adrébhá lò'wa dóro 'a ko dhi kì togá lebhélé àtsí na.

¹¹ Má adrè mána bàtísimò fe àmi dré yì sè tadházóá dhi, mì ladzá àmi kì togó dre. Di, dhya àlo áma lavúlèpi rìnyí sè dhi nì ína adhé má bvó. Má kitswá akódhi nda nì lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì akódhi nì kámókà tingí bwà ko. Akódhi nì bàtísimò fe àmi dré Tìrì Lólo sè, ìndì àtsí sè. ¹² Akódhi ndàkpá íbe í drígá. Àsà dhi, a nì ngánò àngbó ína drìna dhi nì awá, lò'wa nì nì lomvózó dàle kòbhó na gò, kúyí nì nì kùzo zàle àtsí adrélépi adrálé ko dhi na.»

Yésu nì bàtísimò dòma

(A kònò kpà Márokò 1:9-11; Lúkà 3:21-22)

¹³ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré angázó Gàliláyà lésè alìle Yòwánì vélé kitswálé bàtísimò do Yòròdánè na. ¹⁴ Di, Yòwánì lè tá ína bàtísimò fèle Yésu dré ko gò, dré tàzoá drá dhi: «Adrè tá làá dhi, mí kòfè bàtísimò má dré mi. Di, mí gò

mína alìle bàtìsimò do má véle ngíningíni ró?»
 15 Di Yésu logó drá dhi: «Mí kòka'í tà kòdhi kàdré kònini lókyá kònìdhi sè. Tàko ko, adrè lèá dhi, mà kò'o tà gyăgya títi Giká dré adrélè lèle mà kò'o dhi i kitswálé títi.» Di Yòwánì dré bàtìsimò ka'izo fèle drá. 16 Yésu kòdo bàtìsimò dre dhi, dré apfòzo yí lésè. Di gbă kòdhwa, bhù dré ru lanzízo gò, Yésu dré Giká ni Tírí nòzo asírà'a kòbhòlà tìni adhéle í dri. 17 Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhi: «Kònìdhi áma Mvágó má dré lèle tò dhi 'i. Áma togó adrè kinílè akódhi ni tà sè tò.»†

4

Dzáborò tabhì Yésu ni litílè duku na (A kònò kpà Márokò 1:12-13; Lúkà 4:1-13)

1 Amvolásà dhi, Tírí Lólo dré Yésu ni drìzo lizo akódhi be duku na, Dzáborò kòtabhìró akódhi litílè be dhi bvó. 2 Kònàle dhi, Yésu dré tàbirí mvòzo kítú nyadhi-rì ìndì ngátsi nyadhi-rì gò, tàbirí dré akódhi ni 'òzo. 3 Di Dzáborò dré áyi kisízo ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí kàdré Giká ni Mvágó 'i bàti dhi, mí kòtà kírà kòni i dré dhi, ì kòladzá ru atsálé mápà ro.» 4 Di, Yésu logó drá dhi: «Giká ni Kúlí adrè tàá dhi: <Móndí adrè ngbà 'í adrélè lídrì íbe mápà sè ko. Be ró dhi, adrè lídrì íbe kúlí títi adrèbhá apfòle Giká silésè dhi i sè.>»*

5 Gò Dzáborò dré akódhi ni drìzo lizo ába Yèrúsalemà, bhàandre lólo dhi na, akódhi ni bha tépelò ni drì kàkú na. 6 Dré tàzoá drá dhi: «Mí

† 3:17 3:17 A kònò Longó i 2:7; Esáyà 42:1. * 4:4 4:4 A kònò Dùtèrònómè 8:3.

kàdré Gìká ni Mváagó 'i bàti dhi, mí wa dhèle
bvò dri. Angyá ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi:

<Gìká ni tòlí fe áyi ángéló i dré ámi tà sè.

Ayi nda ki ámi ko kító,

mí kòdheró ámi pá si kírà dri ko.>†»

⁷ Di Yésu gò logóá drá dhi: «Gìká ni Kúlí adré
kókpà tàá dhi: <Lè mí kòtabhĩ Mírĩ ámi Gìká
ko.>‡»

⁸ Gò Dzáborò dré gòzo akódhi ni dri mbàzo ába
kòngó àlo mvumvù lavulé dhi drĩna, òpì wáyi
bvò àdhya ki tadházó drá àyi ki rúku íbe. ⁹ Dré
tazoá drá dhi: «Má ni òpì títi kòdhi ki fe mí dré,
mí kàdhé ámi kórókó títi má kandrá áma lindrĩ
bhàzo dhi.» ¹⁰ Di Yésu tà drá dhi: «Sàtánà, mí
nga kònwásè! Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi:
<Lè mí kàdré ngbà 'í Mírĩ ámi Gìká ni lindrĩ bha
kòdhya. Mí kàdré kpà lísambò 'o ngbà 'í akódhi
ni rú sè kalóma.>§» ¹¹ Di Dzáborò dré ngàzo
akódhi ni tayí. Gò ángéló ì dré alizo akódhi ni
ledé.

Yésu kidhó Gìká ni kúlí longó

(A kònò kpà Márokò 1:14-15; Lúkà 4:14-15)

¹² Amvolásà dhi, Yésu dré yizoá tàle dhi, à
ru tá Yòwànì bhèle bãdzó na gò, dré gòzo gòle
Gàliláyà na. ¹³ Dré rè zyà tsàzo Nàzàrétà na
gò, dré bhàandre nda ni tayízó lizo bhà mo
Kàpàrànwúmà na. Bhàandre nda tãpãriandre
Gàliláyà àdhya mìle, bvò Zàbùlónà ànzi kya

† 4:6 4:6 A kònò Longó i 91:11-12. ‡ 4:7 4:7 A kònò Dùtèrònómè
6:16. § 4:10 4:10 A kònò Dùtèrònómè 6:13.

Nèfàtáli ànzì íbe dhi na.* 14 Tà nda kòdhi atsó kònìni, kitswálé tà longolé pròfètà Esáyà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

15 «Móndyá bvò Zàbùlónà ànzì kya Nèfàtáli ànzì íbe dhi na dhi i,

àyì adrèbhá tǎpǎriandre mǐle, ìndì Yòròdánè ni ta'á na dhi i,

àyì adrèbhá Gàliláyà, bvò móndyá sùrú twá ro dhi kya na dhi i,

16 ì adré tá lírílé tìnímvá na gò,

ì dré ngádra kàdrì dhi ni nòzo.

Ï adré tá lírílé líndrí dràdrà àdhya zàle gò, ngádra dré apfòzo ngá kazá àyi kòfalé.»†

17 Kidhólé lókyá nda sè dhi, Yésu dré ngàzo adrélé Giká ni kúlí longó, adrézó tàá dhi: «Mì kòladzá àmi kì togó agòzo Giká véle. Tàko ko, Opì bhù àdhya atsó ànyi dre!»‡

Yésu kidhó àyi lebèbhá kì azí

(A kònò kpà Márokò 1:16-20; Lúkà 5:1-11)

18 Kítú àlo, Yésu dré tá adrèrà'a atsilé tǎpǎriandre Gàliláyà àdhya mǐlèsè dhi 'á dhi, nò tá móndí rǐ adrúpi ró dhi i. Àyi nda i tá Símónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi, tùmání adrúpi ni Andréyà be dhi 'i. Ï adré tá kimbá bhe yǐ na. Tàko ko, àyi tá kosyá bhebhá 'i. 19 Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Mì alì má vèsè. Kidhólé nyànomvá dhi, mì gò véle adrélé kosyá bhebhá i ró ko. Má

* 4:13 4:13 «Zàbùlónà» ìndì «Nèfàtáli» kòni i tá sùrú rǐ sùrú mudri-drǐ-rǐ Ìsèrélè ànzì kya i kòfalé dhi 'i. † 4:16 4:16 A kònò Esáyà 8:23-9:1. ‡ 4:17 4:17 Búkù Mátáyò àdhya léna dhi, «Opì bhù àdhya» kònìdhi adré lèá tàle dhi «Giká ni Opì».

ni àmi ki 'o adrélé móndeí ndabhá i ró.» ²⁰ Di gbă lókyá nda sè dhi, ì dré àyi ki kimbá ki tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

²¹ Yésu kòlì drìdrì tsà dre dhi, dré móndeí rì àruka adrébhá kpà adrúpi ró dhi ki nòzo. Ayi nda i tá Yàkóbhò i Yòwánì be, Zèbèdayò ni ànzì 'i. I adré tá bwátù na tùmání àyi ki atá Zèbèdayò be, adrélé àyi ki kimbá ki mǐ ledé. Gò Yésu dré àyi ki azízó. ²² Di gbă kòdhwa, ì dré àyi ki bwátù tayízó àyi ki atá be gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

Yésu tatsí tà tadhábe, Rúbí Tani longóbe, ìndì dràbhá ki tidríbe

(A kònò kpà Lúka 6:17-19)

²³ Amvolásà dhi, Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé bvò wǎyi Gàliláyà àdhya 'ásè, tà tadhábe Yúdà ànzì ki lísambò dzó i 'ásè, Rúbí Tani Gíká ni Opì àdhya ni longóbe, ìndì móndeí ki tidríbe àyi ki drà títi i lésè. ²⁴ Di akódhi ni rúbí adré tá la'ulé bvò nda 'ásè títi, tsàle byá bvò Síríyà àdhya na. A adré tá móndyá títi drà twátwa íbe ìndì ngáaswa twátwa íbe dhi ki adzì akódhi vélé, tùmání móndeí tirí kònzì íbe dhi íbe, móndeí àgilíí íbe dhi íbe, ìndì móndeí pá be àbvò ro dhi íbe. Di akódhi adré tá àyi ki tidrí títi. ²⁵ Móndeí zyandre angábhá Gàliláyà lésè, bhàandre zǐle Mudrí dhi i lésè, Yèrusalémà lésè, Yúdáyà lésè, ìndì Yòròdánè ni ta'á lésè dhi i adré tá akódhi ni lebè.

5

Tà Yésu dré tadhálé kòngó drìna dhi i

¹ Kítú àlo, Yésu kònò mómí zyandre adrèbhá tá ru kimó dhi ì dre dhi, dré mbàzo kóngó àlo drina gò lírílé. Akódhi ní lebèbhá ì dré àyi kí kಿಸಿಸzó ànyi akódhi làga gò, ² dré kídhózó adrélé àyi kí tadhá kònìni:

*Tà adrézó lenzélé ásà dhi ì
(A kònò kpà Lúkà 6:20-23)*

³ «Kólénzé mómíyá adrèbhá àyi kí no lemerè ro àyi kí togó na dhi ì dré.

Tàko ko, Opì bhù àdhya àyikya 'ì!

⁴ Kólénzé mómíyá adrèbhá àwó ngo dhi ì dré.

Tàko ko, Gíká ní àyi kí togó tindrì!

⁵ Kólénzé mómíyá adrèbhá àyi kí tà bha kìní mi dhi ì dré.

Tàko ko, ì ní bvò Gíká dré lazilé dhi ní kಿಸú tàyílé ro!

⁶ Kólénzé mómíyá adrèbhá lovó íbe adrézó tà gyägya 'o dhi ì dré.

Tàko ko, Gíká ní tà ì dré adrézó lovó ní íbe nda ní 'o kitswálé àyi dré títi!

⁷ Kólénzé mómíyá adrèbhá àyi kí àzya kí kizà bha dhi ì dré.

Tàko ko, Gíká ní àyi kí tàndi kí kizà bha!

⁸ Kólénzé mómíyá adrèbhá togó lólo íbe dhi ì dré.

Tàko ko, ì ní Gíká ní no!

⁹ Kólénzé mómíyá adrèbhá tà kídríkìdri bha mómí ì kòfalé dhi ì dré.

Tàko ko, à ní àyi kí zì Gíká ní ànzi ì ró!

¹⁰ Kólénzé mómíyá adrélé mì pfòle ì dré adrélé tà gyägya 'o dhi sè dhi ì dré.

Tàko ko, Opì bhù àdhya àyikya 'ì!

11 Kólénzé àmi dré, à kàdré àmi ki lodhá, adrézó àmi ki mǐ pfo, adrézó tà kònzi ta àmi rú kinzò sè áma tà sè dhi. 12 Mì kàdré lenzélé, adrézó arí íbe tà nda ì sè! Tàko ko, làgí múrúngú adré àmi ki letè bhù na. A pfo tá kpà pròfètà atú àmi kandra dhi ki mǐ kònini.»

Tà tadhále tà'í nì tà rú, ìndì tálà nì tà rú dhi ì (A kònò kpà Márokò 9:50; Lúkà 14:34-35)

13 Yésu gò tàá dhi: «Àmi tà'í bvò kòndi àdhya 'i. Di, tà'í nda nì aswaaswa kòtì akilé lásà dhi, à nì kitswá logóá ngíni? Tà'í nda kitswá gòle véle tà àlo 'o ko. A adré kutúá gò, móndí ì dré adrézó atóá àyi pálé.

14 Àmi ngádra bvò kòndi àdhya 'i. A kitswá bhàandre síle kòngó drìna dhi nì zu bwà ko. 15 A dhì gà kpà tálà bhàle lèdrí zàna ko na. Be ró dhi, à adré dhíà bhàle zá kuru mísá drìna gò, dré adrézó ngá kazá móndyá títi adrébhá dzó lé dhi ì dré. 16 Di mì kàdré kókpà àmi ki ngádra tayí adrélé ngá kazá móndí ì kòfalé kònini, ì kàdréro tà dóro mì dré adrélé 'òle dhi ki no, adrézó àmi ki Atá bhù na dhi nì rú bha kùle.»

Tà tadhále tátírítrí kúlí nì tà dri dhi

17 «Lè mì kòkisù ko tàle dhi, má alì kitswále tátírítrí kúlí Mósè àdhya ìndì tà pròfètà ì dré tisìle dhi ki pfu dhi. Má alì tà nda ki pfu ko. Be ró dhi, má alì mána tà nda ki 'o kitswále títi dhi bvó. 18 Má adré tà bàti ta àmi dré: Tsàle bhù kì kùdù bvò be dhi na dhi, tátírítrí kúlí nda nì wárágà pá mvá tsà dhi 'i yà, kó ngalè tà mvá tsà tisìle lána dhi 'i yà dhi kitswá tàdzí akilé ko, tsàle lókyá tà títi nda ì dré dra ru 'òzo kitswále

títí dhi 'á. ¹⁹ Dì ásà dhi, dhya ángùdhi adrélépi tà mvá tsà àlo tatrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ni ño gò, adrézó áyi àzya ni tadhá adrélé kpà 'òá kònìni dhi, à ni akódhi nda ni zi móndí tàko ró lavulé móndyá títí Opì bhù àdhya na dhi i rúsè. Dì, dhya ángùdhi adrélépi tà tatrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o gò, adrézó tà nda ki tadhá móndí i dré dhi, à ni akódhi nda ni zi móndí kàdrì ro Opì bhù àdhya na. ²⁰ Dì, má adré tàá àmi dré dhi: Àmi ki tà gyägya kòlavú tatrítrí kúlí tadhábhá kya Fàrìsáyò kya be ko dhi, mì kitswá tàdzí file Opì bhù àdhya na ko.»

Tà tadhále togóaswa ni tà dri dhi

²¹ «Mì yi tàle dhi, à tà tá àma ki tábhi i dré dhi: <Lè mí kòpfu móndí dràle ko.* Dhya ángùdhi móndí pfùlepi dràle dhi ni pfo áyi totó tàbvó tàlepi kandrà.> ²² Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi áyi togó tayílepi adrélé aswálé áyi adrúpi rú dhi ni pfo tàbvó tàlepi kandrà. Dhya ángùdhi adrélépi áyi adrúpi ni zi móndí tàko ró dhi ni pfo Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrà. Dhya ángùdhi adrélépi áyi adrúpi ni zi tirí kiza líyí ro dhi kitswá ína lile líferò ni àtsí na.

²³ Dì ásà dhi, mí kàdré 'òle ngá fe Gìká dré àlètàrì kandrà gò, tà àmi kòfalé ámi adrúpi be dhi dré agázó mí léna dhi, ²⁴ lè mí kòtayí ngá mína nda àlètàrì kandrà. Mí kòlè rè zyà mì dré àmi ki kòfalé ledézó ámi adrúpi nda be 'íká, gò mí kàgòró ngá nda ni fe Gìká dré ndò.

* 5:21 5:21 A kònò Pfòma 20:13; Dùtèrònómè 5:17.

²⁵ Mì kàdré lèle dhya adrélépi ámi asíkì dhi be tàbvó tǎrà na dhi, lè mì kòyì ru mbèlè akódhi be mì dré rè dhu adrérà'a láti 'á dhi 'á. Mí kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni ámi fe tàbvó tàlepi drígá, tàbvó tàlepi nda dré ámi fèzo pòlìsì drígá gò, ámi bhèzo bãdzó na. ²⁶ Má adré tà bàti ta mí dré: Mí kítswá apfòle kònalèsè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda ni logózó akílé títi dhi 'á.»

Tà tadhále múná tà dri dhi

²⁷ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè mí kò'o múná tà ko.>† ²⁸ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi tòkó àlo dhi ni no gò adrézó rúbhá lovó bha akódhi ni tà sè dhi, 'o ína múná tà tòkó nda be áyi togó na dre. ²⁹ Ámi mì dríágó lésè dhi kàdré ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kàngí ámi mì nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhi ni tayíle abíle dhi dóro lavúle, ámi rúbhá wǎyi dhi ni bhèle líferò na dhi rúsè. ³⁰ Ámi dríágó kàdré kó ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòli ámi dríágó nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhi ni tayíle abíle dhi dóro lavúle, ámi rúbhá wǎyi dhi dré lèle líferò na dhi rúsè.»

Tà tadhále tòkó tingama ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 19:9; Márokò 10:11-12; Lúkà 16:18)

³¹ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè dhya adrélépi áyi tòkó ni le tingále dhi kòfè drá wárágà adrélépi tadhá dhi, í tingá akódhi dre

† 5:27 5:27 A kònò Pfòma 20:14; Dùtèrònómè 5:18.

dhi.‡ 32 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Kàdré ngbà 'í ndòtò tà sè ko dhi, dhya ángùdhi áyi tòkó ni tingálépi dhi 'o ína akódhi atsálé tòkó zàràbhù ro dhi ró. Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi tòkó tingálé dre dhi ni adólépi mòle dhi, adré kpà múná tà 'o.»

Tà tadhále mòmndrà sìma ni tà dri dhi

33 «Mì yi kpà tàle dhi, à tà tá àma ki tábhí i dré dhi: <Lè mí kònò mòmndrà mí dré sìle dhi ko. Di, mí kàdré be mòmndrà mì dré sìle Mírì kandrà dhi ki 'o títi.>§ 34 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Lè mì kòsì mòmndrà àlomvá ko. Mì kòsì mòmndrà bhù ni rú sè ko. Tàko ko, bhù nda Gìká ni lírìrà adrézó òpì nya dhi 'i. 35 Mì kòsì kpà mòmndrà bvò ni rú sè ko. Tàko ko, bvò nda àrà Gìká dré adrézó áyi pá bha dríá dhi 'i. Mì kòsì kpà mòmndrà Yèrúsalmà ni rú sè ko. Tàko ko, bhàandre nda bhàandre Ópí kàdrì àdhya 'i. 36 Mì kòsì kpà mòmndrà ámi drì ni rú sè ko. Tàko ko, mí kitswá ndìndì ámi drìbhí àlo dhi ni ladzá atsálé kini yà, kó ngalè kemve yà dhi bwà ko. 37 Mì kàdré di tà ka'í 'òle dhi, mì kòtà ngbà 'í <Ayíya> kòdhya. Mì kàdré tà ka'í 'òle ko dhi, mì kòtà ngbà 'í <Kóko> kòdhya. Tà àzya kitswálé bhàle kúlí nda i dri dhi, adré ína angálé Dhya kònzi vélésè.»

Tà kònzi logoma tà kònzi 'òle dhi tí dhi (A kònò kpà Lúkà 6:29-30)

---

‡ 5:31 5:31 A kònò Dùtèrònómè 24:1. § 5:33 5:33 A kònò Lèvitikè 19:12; Ngá nàma 30:3; Dùtèrònómè 23:22-24.

38 «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Mì ki ru kisú mǐ be. Sí ki kpà ru kisú sí be.>* 39 Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya àlo kò'o tà kònzi àmi rú dhi, mì kògò ligilé akódhi rú ko. Be ró dhi, dhya àlo kòsa àmi kòbhólé dríágó lésè dhi dhi, mí kògò mína àzya ni ni alá akódhi dré kpà sàle. 40 Dhya àlo kòlè àmi drìle tàbvó tàlepi kandrá àmi kítá agá lésè dhi ni dòzo dhi, mí kòtayí kpà akódhi àmi kítá kidhì àdhya ni do. 41 Dhya àlo kòru mì 'òle atsí to í be kílóméterè àlo dhi, mì kòlì túmání akódhi be kílóméterè rì. 42 Mí kàdré ngá fe dhya ángùdhi adrélépi ngá zi mí tí dhi dré. Dhya àlo kàdré ngá le zìle mí tí màri ró dhi, mí kògà ngá nda ni fèma drá dhi ko.»

Dhyá ki kàribhá ki lèma

(A kònò kpà Lúkà 6:27-28, 32-36)

43 «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè mí kàdré àmi àzya ni le, adrézó àmi kàribhá ni ga.>† 44 Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Lè mì kàdré àmi ki kàribhá ki le. Mì kàdré kpà tà zi Giká tí mónnyá adrèbhá àmi ki mǐ pfo dhi i dré. 45 Mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì ni adré àmi ki Atá bhù na dhi ni ànzi i ró. Tàko ko, akódhi adré kítú 'o kàle móndí kònzi i dri, ìndì móndí dóro i dri. Adré kpà kozya 'o dhìle móndí gyägya i dri, ìndì móndí gyägya ko dhi i dri. 46 Mì kàdré ngbà 'í mónnyá adrèbhá àmi ki le dhi ki le kòdhya dhi, mì ni àdho làgí kisú ásà? Ndìndì mèdáyì lagíbhá i adré 'òá kònìni. 47 Mì kàdré ngbà 'í mòdo fe àmi ki adrúpi i dré

* 5:38 5:38 A kònò Pfòma 21:24; Lèvitikè 24:20; Dùtèrònómè 19:21. † 5:43 5:43 A kònò Lèvitikè 19:18.

dhi, mì adré àdho tà dóro 'o móndí àruka kya ki lavú? Ndìndì pàgánò ì adré 'òá kònìni. ⁴⁸ Adré òá lèá dhi, mì kàdré móndí dóro kitswálé tíí dhi ì ró, ngóró àmì ki Atá bhù na dhi dré adrélé dóro kitswálé tíí dhi tíni.»

6

Ngá fëma lemerèbhá ì dré dhi

¹ Yésu gò tàá dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro ngbà 'í àmì ki tà gyägya ki 'o móndí ì mi, ì kàdréro àmì ki no dhi ko. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì kitswá àmìkya làgì kisú àmì ki Atá bhù na dhi vélésè ko.

² Mí kàdré òá ngá fe lemerèbhá ì dré dhi, lè mí kòyo tà nda drìdrì ngóró túrúpfúbhá ì dré adrélé 'òle dhi tíni ko. Tàko ko, àyi nda ì adré gòkà vo Yúdà ànzi ki lèsámbo dzó ì 'àsè ìndì láti ì 'àsè, móndí ì kàdréro àyi ki tà bha kuru ngá ì dré adrélé fèle dhi ki tà sè. Má adré tà bàti ta àmì dré: Ì kisú àyikya làgì wáyi ì dré kitswálé kisulé dhi dre. ³ Di, mì ró dhi, mí kàdré ngá fe lemerèbhá ì dré dhi, mí kòtayí àmì lidzi tà àmì dríagó dré adrélé 'òle dhi ni ni ko. ⁴ Be ró dhi, mí kàdré mína àmì ngá fe lùzu ró. Di àmì Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi ki no dhi ni làgì múrúngú fe mí dré.»

Tà zìma Gìkà tí dhi

(À kònò kpà Lúka 11:2-4)

⁵ «Mì kàdré tà zi Gìkà tí dhi, mì kò'o túrúpfúbhá kya tíni ko. Tàko ko, àyi nda ì adré tà le zìle Gìkà tí ì dré adrérà'a àyi ki totó kuru lèsámbo dzó ì 'àsè ìndì láti andre ì 'àsè dhi 'á,

móndí ì kàdréro àyi kì no be dhi bvó. Má adré tà bàti ta àmi dré: Ì kisú àyikya làgí wáyì ì dré kitswálé kisulé dhi dre. ⁶ Dì, mì ró dhi, mí kàdré tà le zìle Gìkà tí dhi, mí kòfì kalóma dzómvá na, dzóti asé mí vélé gò, adrézó tà zi ámi Atá tí lùzu ró. Dì ámi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi kì no nda ni làgí múrúngú fe mí dré.

⁷ Mì dré adrerà'a tà zi Gìkà tí dhi 'á dhi, mì kàdré tà àlo ta rá pàgánò kya tíni ko. Angyá ko, àyi nda ì adré kisùá dhi, ì kàdré kúlí ta bí dhi, Gìkà ni àyi kì yi. ⁸ Dì mì kò'o tà àyikya tíni ko. Tàko ko, àmi kì Atá nǐ tà mì dré adrélé lèle zìle dhi ì drìdrì, mì dré tà nda kì zirà'a tíá ko dhi 'á. ⁹ Dì ásà dhi, mì kàdré tà zi Gìkà tí kònìni:

<Ama kì Atá bhù na dhi,
lè móndyá wáyì dhi ì kònì dhi, mì Gìkà lólo 'i dhi
be.

¹⁰ Àmi Òpì kàtsá móndyá wáyì ì kòfalé wà.
Tà mí dré adrélé lèle 'òle dhi ì kò'o ru kònwa bvò
dri,
ngóro dré adrélé 'òle bhù na dhi tíni.

¹¹ Mí kàfè àma dré mápà kitswálépi àma sè kítú
ándrò kònìdhi sè dhi wà.

¹² Mí kòtrì àma kì tàkonzì ì,
ngóro mà dré kpà adrélé móndyá tàkonzì 'obhá
àma rú dhi kya kì tri dhi tíni.

¹³ Mí kòtayí àma tà dré tabhìle, àma kì 'òzo dhèle
tàkonzì na dhi ko.

Be ró dhi, mì kàpá àma Dhya kònzi drígásè.>*

* **6:13** 6:13 Wárágà àruka Gìkà ni Kúlí tisizo àyi dri dhi ì léna dhi, à adré kpà kúlí kònì kì kisú kònwa: [Tàko ko, òpì, rinyí, mīlanzilanzì be dhi ì mína 'i kóná vèsè kólyá! Kònìni.]

14 Mì kàdré mónnyá tàkonzì 'obhá àmi rú dhi kì tàkonzì tri dhi, àmi kì Atá bhù na dhi ni kókpà àmi kì tàkonzì tri. 15 Dì, mì kàdré àmikya móndí kì tàkonzì tri ko dhi, àmi kì Atá kítswá kpà àmi kì tàkonzì tri ko.»

Tàbirí mvòma adrézó tà zi Giká tí dhi

16 «Mì kàdré tàbirí mvo adrézó tà zi Giká tí dhi, mì kòtayí àmi kì mibhalé adrélé kizà ro túrúpfúbhá kya tíni dhi ko. Angyá ko, àyi nda ì adré àyi kì mibhalé ladzá atsálé kizà ro tadházóá móndí ì dré dhi, ì adré tàbirí mvo. Má adré tà bàti ta àmi dré: Ƴ kisú àyikya làgí wáyí ì dré kítswálé kisúlé dhi dre. 17 Dì, mì ró dhi, mí dré adrérà'a tàbirí mvo dhi 'á dhi, mí kàdré àmi mibhalé dzi, adrézó kpà dò da mí dri, 18 dhya àlo kòniró ko tàle dhi, mí adré tàbirí mvo dhi. Ngbà 'í àmi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi kì ni dhi ni nǎa nì. Dì àmi Atá adrélépi tà lùzu ró nda kì no nda ni làgí múrúngú fe mí dré.»

*Ngá làgí be kàdrì dhi kì lokoma bhù na dhi
(A kònò kpà Lúkà 12:33-34)*

19 «Lè mì kòndà ngá làgí be kàdrì dhi ì lokólé àmi dré kònwa bvò dri ko. Tàko ko, bvò kònìdhi àrà órò dré adrézó ngá si, kìndrì dré adrézó ngá mbe, ìndì kùgú ì dré adrézó fìle ngá kugù dhi 'i. 20 Dì, mì kàdré àmikya ngá làgí be kàdrì dhi kì nda lokólé àmi dré bhù na. Kònàle dhi, órò sǐ ngá ko na, kìndrì mbe ngá ko na, kùgú ì fì kpà ngá kugù ko na. 21 Tàko ko, àrà ángùdhi àmi kì ngá làgí be kàdrì dhi ì dré adrézó lána dhi na dhi, àmi kì togó ni adré kókpà kònàle.»

Dhyá ki mì tálà rúbhá àdhyà 'i
(A kònò kpà Lúkà 11:34-36)

²² «Dhyá ki mì tálà adrélépi ngádra fe rúbhá dré dhi 'i. Ámi mì kàdré dóro dhi, ámi rúbhá wǎyi dhi ni adré ngádra 'á. ²³ Di, ámi mì kàdré drà ro dhi, ámi rúbhá wǎyi dhi ni ína adré tínímvá na. Di ngádra adrélépi mí léna dhi kàdré ína tínímvá ro dhi, tínímvá nda ni adré kàdrì lavúlé!»

Giká yà, kó ngalè làfa yà dhi
(A kònò kpà Lúkà 16:13)

²⁴ «Dhya àlo kitswá mírì rì dhi ki tà 'o lókyá àlo sè bwà ko. Tàko ko, kàdré 'oá kònìni dhi, a ni àlo ni ni ga, adrézó àzya ni ni le. Kó ngalè, a ni tro àlo ni rú, adrézó àzya ni ni ayízè. Di mì kitswá adrélé Giká ni tà 'o, adrézó kpà làfa ni tà 'o àyi ki màràbà tíni lókyá àlo sè bwà ko.»

Dhyá ki togó bhàma lanzìle ko dhi
(A kònò kpà Lúkà 12:22-31)

²⁵ «Di ásà dhi, má adré tàá ámi dré dhi: Mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle àmi ki lídrì ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mì ni dra àdho ngá mvu ya dhi. Mì kòbhà kpà àmi ki togó adrélé lanzìle àmi ki rúbhá ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho asó àmi rú ya dhi. Ámi ki lídrì lavú tsì mányàngá ko? Ámi ki rúbhá lavú tsì kítá ko? ²⁶ Mì nò rè àrí i ká. I kidhí ngá ko na, ì akónà ngá ko na, ì lokó kpà ngá kòbhó na ko na. Di, àmi ki Atá bhù na dhi adré ína ngá fe àyi dré tèle. Di àmi ki tà lavú tsì àrí kya ko? ²⁷ Ámi kòfalé dhi, àdhi ni kitswá áyi lídrì ni lókyá

ni drì tìmbà tsà, dré adrélé áyi togó bha lanzìle dhi sè bwà dhi nì?

²⁸ Mì adrè kpà àmi ki togó bha lanzìle kítá ni tà sè àdho tà sè? Mì nò rè ngalè pfò mbì na dhi ì adrè topfòle ngíni ya dhi ká. Ì 'o àzì ko na. Ì ledé kpà kítá ko na. ²⁹ Dì, má adrè mána tàá àmi dré dhi: Ndàndì ópí Sòlòmónò rúku ni íbe títi dhi asó tá kítá aveave pfò nda ki àlo àdhya tìni dhi ko. ³⁰ Gíká kàdré kó mbì adrélépi ándrò kònwa gò kídru dra bhèzoá àtsí na dhi ki tosó kònìni be dhi, a ni di vélé àmi ki tosó dóro àyi ki lavú ngíni? Àmi àmíkya móndí tà ka'ika'i íbe tsà dhi 'i!

³¹ Mì kòbhà di àmi ki togó adrélé lanzìle, adrézó tàá dhi <Mà ni dra àdho ngá nya?> ya, <Mà ni dra àdho ngá mvu?> ya, kó ngalè <Mà ni dra àdho asó?> ya dhi ko. ³² Tàko ko, pàgánò ì adrè àyikya ngá títi nda ki nda kòdhya landè àko ró. Àmi ki Atá bhù na dhi nì kpà tàle dhi, àmi lovó íbe ngá nda ki kisúzó dhi be. ³³ Dì mì kàdré rè zyà Gíká ni Opì nda akódhi ni tà gyägya íbe 'íká, gò akódhi kòtìmbàró kpà ngá nda i títi àmi dré ndò.

³⁴ Dì ásà dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle tà adrèbhá alìle kídru dhi ki tà sè dhi ko. Angyá ko, tà kídru àdhya ki kitswá kítú kídru nda sè. Kítú àlo àlo títi dhi ki kizà kitswá kítú nda sè.»

7

*Móndí ki tàbvó tàma ko dhi
(À kònò kpà Lúkà 6:37-38, 41-42)*

¹ Yésu gò tàá dhi: «Mì kàdré móndí ki tàbvó ta ko, Gìká kòtáro kpà àmi ki tàbvó ko dhi bvó. ² Tàko ko, Gìká ni àmi ki tàbvó ta ngóro mì dré adrélé móndí ki tàbvó ta dhi t́ni. A ni kpà àmi ki tà tabhì ngóro mì dré adrélé móndí ki tà tabhì dhi t́ni.

³ Mí adré mína kayísá kórònyá mvá àmi adrúpi mína dhi ni no gò, adrézó fa gú mí mína dhi ni atógyà ko àdho tà sè? ⁴ Mí adré àmi 'o ngíni tàá àmi adrúpi dré dhi <Mí 'o má kàpèró kayísá kórònyá mvá mí m̀lèsè> dhi, tákò fa gú dré adrérà'a àmi tàndi mína dhi 'á dhi? ⁵ Mì túrúpfú líyí 'i! Mí kàpè r̀ z̀yà fa gú nda mí m̀lèsè 'íká, gò mí kògòro ngá no dra kitswázó kayísá kórònyá mvá nda ni apè àmi adrúpi m̀lèsè ndò.»

Tà lólo fema móndyá dra tà nda ki gabhá dhi i dré ko dhi

⁶ «Mì kòfè tà lólo kòkí i dré ko, ì kògòro àyi ki alá àmi ki títí ko sè. Mì kòbhe àmi ki màyìkà aveave dhi i tìgá i kandrà ko, ì kàtóro àyi pálé ko sè.»

*Tà zìma, ngá ndàma ìndì dzóti gàma
(A kònò kpà Lúkà 11:9-13)*

⁷ «Mì kàdré tà zi Gìká tí gò, kò'oró tà nda àmi dré. Mì kàdré ngá nda gò, mì kòkisúró. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzìró àmi dré. ⁸ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà zi Gìká tí dhi adré kisúá. Dhya adrélépi ngá nda dhi adré kisúá. Dhya adrélépi dzóti ga dhi dré dhi, à adré kpà nziá.

⁹ Àmi ànzi ki atá ro ni i, àmi ki mvá kàdré mápà zi àmi tí dhi, mì ni tsì kírà fe drá kòdhya? ¹⁰ Àmi

ki mvá kàdré kosyá zi àmi tí dhi, mì ni tsì nǐ fe drá kòdhya? ¹¹ Di àmi móndí kònzi ró ni i, mì kònǐ adrélé ngá dóro fe àmi ki ànzimvá i dré dhi be dhi, àmi ki Atá bhù na dhi ni ngá dóro fe dhya adrébhá zǐá í tí dhi i dré tà tàndi ró!»

Tà dóro 'òma móndí i dré dhi

¹² «Di tà títi i sè dhi, mì kàdré tà 'o móndí i dré ngóro mì dré adrélé lèle i kò'o àmi dré dhi tíni. Tàko ko, mì kàdré 'oá kònini dhi, mì adré tà títi Mósè ni tátírítrí kúlí ìndì pròfètà i dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o kòdhya.»

Fìma dzóti wàlepi ko dhi 'àsè dhi

(A kònò kpà Lúkà 13:24)

¹³ «Mì kòlavú dzóti wàlepi ko dhi 'àsè file Gǐká ni Opè na. Tàko ko, dzóti adrézó file 'àsà ìndì láti adrézó lavulé 'àsà lèle dràdrà kisú dhi wawà. Móndí zyandre dhi i adré file dzóti wawà nda 'àsè dhi àyi. ¹⁴ Di, dzóti adrézó file 'àsà ìndì láti adrézó lavulé 'àsà lèle lídrì kisú dhi wa ína ko, Ngbà 'í móndí àlo àlo dhi i adré dzóti nda ni kisú àyi.»

Fa i lò'wa ni íbe dhi

(A kònò kpà Lúkà 6:43-44)

¹⁵ «Mì kàdré àmi ki likí pròfètà kinzò ro dhi ki tà sè. Angyá ko, àyi nda i adré àyi ki ladzá alìle àmi véle ngóro kábilígyà i tíni. Tàkò àyi léna dhi, àyi kàlagí àtrá 'i. ¹⁶ Mì ni kitswá àyi ki ni lò'wa i dré adrélé 'àle dhi i sè. A adré tsì yínò lò'wa ki kùtsí sílé 'í? A adré kó fígi lò'wa ki àyìdhá sílé 'í? Tàdzí ko. ¹⁷ Fa dóro títi dhi i adré lò'wa dóro 'a kòdhya. Di, fa kònzi i adré àyikya lò'wa kònzi 'a kòdhya. ¹⁸ Fa dóro kitswá lò'wa kònzi 'a bwà ko.

Fa kònzi kitswá kpà lò'wa dóro 'a bwà ko. ¹⁹ Fa tíí adrébhá lò'wa dóro 'a ko dhi i, à adré togá lebhélé àtsí na. ²⁰ Di ngóro mì dré adrélé fa ki ni lò'wa ì dré adrélé 'àle dhi i sè dhi tíni dhi, mì ni kókpà pròfètà kinzò ro dhi ki ni, tà ì dré adrélé 'òle dhi i sè.

Tà tàma ìndì tà 'òma
(*A kònò kpà Lúka 13:25-27*)

²¹ Mòndyá tíí adrébhá áma zi <Mírì, Mírì!> dhi ì kitswá file Opì bhù àdhya na ko. Ngbà 'í àyi adrébhá tà áma Atá bhù na dhi dré adrélé lèlè à kò'o dhi ki 'o dhi ki fì lána àyi. ²² Kítú tàbvó tàzo dhi tú dhi, mómí bí dhi ki tàá má dré dhi: <Mírì, Mírì, mà longó tá tsì ámi kúlí pròfètà kya tíni ámi rú sè ko? Mà dro tá tsì tirí kònzi i ámi rú sè ko? Mà 'o tá tsì tà líndrìga ró bí dhi i ámi rú sè ko?> ²³ Di, má ni go tàá àyi dré dhi: <Má nì àmi tàdzí ko! Ámi tà kònzi 'obhá ni i, mì nga má mìlèsè!>>

Dzó sìma kírà dri dhi
(*A kònò kpà Lúka 6:47-49*)

²⁴ «Di dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí kòdhi ki yi gò adrézó ka'íá 'òle dhi, sù ngóro agó tògya ró áyi dzó silepi kírà dri dhi tíni. ²⁵ Kozya dré dhìzo, yí dré tìzo gò, lyă dré dzó nda ni vïzo dhi, dzó nda dré arízó ko, pá ni ni bhàle kírà dri dhi sè.

²⁶ Di, dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí kòdhi ki yi gò adrézó ka'íá 'òle ko dhi, sù ngóro agó azaaza áyi dzó silepi sínyí dri dhi tíni. ²⁷ Di kozya dré dhìzo, yí dré tìzo gò, lyă dré dzó nda ni vïzo dhi, dzó nda dré arízó akílé nyínyi.»

28 Yésu kòtá tà nda i akílé dre dhi, móndyá zyandre ì dré adrézó vélé síbhálé be ngbo tà dré tadhálé nda ki tà sè. 29 Tàko ko, akódhi ni kúlí i tá lanzìlanzì ro. Adré tá ina àyi ki tadhá ngóro àyi ki tátrítrí kúlí tadhábhá kya tìni ko.

8

Yésu tidrí agó àlo kàrí dré rùle dhi

(A kònò kpá Márokò 1:40-45; Lúká 5:12-16)

1 Yésu kàsì kòngó nda drílésè dre dhi, móndí zyandre lavúlé dhi ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè. 2 Di agó àlo kàrí dré rùle dhi dré alizo adhéle áyi kórókó tìtì Yésu kandra, tàzoá drá dhi: «Mírì, mi rìnyí íbe kitswázó áma temvé tidrìlé, mí kòlè dhi.» 3 Di Yésu dré áyi drígá kidzìzo akódhi ni tabè gò, tàzoá drá dhi: «Má lè 'í. Mí kàdré kemve kpírìkpírí wà!» Gbã kòdhwa, agó nda dré adrízó kàrí drà nda lésè. 4 Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí kònò dóro, mí kòlongóro tà kòdhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, mí lè mína ámi tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mí fè ngá Gìká dré ngóro Mósè ni tátrítrí kúlí dré adréle tale dhi tìni, tadházóá móndí i dré dhi, mí adrí dre káyà dhi.»

Sòdá ki kàdrì àlo dhi ka'ì Yésu bàti

(A kònò kpá Lúká 7:1-10; Yòwànì 4:43-54)

5 Yésu kògò tsàle Kàpàrànwúmà na dre dhi, Rómà ki sòdá ki kàdrì àlo dhi dré áyi kisízo ànyi akódhi làga, akódhi ni ti lizí 6 tàzoá dhi: «Mírì, áma màràbà adré ayílé drà be bhà na. Akódhi ni pá àbvò ro, ìndì rúbhá ni adré aswálé tò.» 7 Yésu tà drá dhi: «Má ni li akódhi ni tidrí.» 8 Di, sòdá ki

kàdrì nda logó drá dhi: «Mírì, má kitswá mána ámi lindrì sè ko. Má kitswá ndàndì mí dré fizo áma dzó na dhi ko. Di, mí kòtà ndirì kúlí àlo gò, áma màràbà nda kàdríró. ⁹ Tako ko, áma tàndì, ma áma kàdrì ki rinyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyi ki àlo dré dhi <Mí lì!> dhi, adré lìle. Má kàdré tàá àzya ni dré dhi <Mí alì!> dhi, adré alìle. Má kàdré kó tàá áma màràbà dré dhi <Mí 'o tà kòdhi!> dhi, adré 'òá.» ¹⁰ Di Yésu kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni líndrì dré gàzo. Dré àyi alázo tàá mónnyá adrèbhá àyi lebè dhi i dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Má kisú rè dhya àlo adrélèpi tà ka 'ika 'i íbe kònini dhi Ìsèrèlè ànzi i kòfalé ko. ¹¹ Má adré tàá àmi dré dhi: Mónní zyandre dhi ki angá kítú dré apfòrà lésè ìndì kítú dré ndìrà lésè, lirílé mísá làgàsè túmání Abàràrà íbe, Isákà be, ìndì Yàkóbhò be Opì bhù àdhya na. ¹² Di, kàdré mónnyá kitswábhá tá file Opì nda na dhi ki tà sè dhi, à ni àyi ki bhe kivi na, àrà tínimvá ro dhi na. Kònàle dhi, à ni adré tongolé, adrézó kpà síkálándrà tsi.»

¹³ Gò Yésu dré tàzoá sòdá ki kàdrì nda dré dhi: «Mí nzi mí bhàna. Tà nda kò'o ru mí dré ngóro mí dré adrélé ka'ile dhi tíni!» Di akódhi ni màràbà nda dré adrízó gbã lókyá nda sè.

*Yésu tídrí dràbhá bí dhi i
(A kònò kpà Márokò 1:29-34; Lúkà 4:38-41)*

¹⁴ Amvolásà dhi, Yésu dré lizo Péteró ni dzó na gò, akódhi ni àdrá ni kisú lánká na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè. ¹⁵ Di Yésu dré tòkó nda ni drígá tabèzo gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo ruásà. Gò tòkó nda dré ngàzo kidhólé ngá fe Yésu dré nyàle.

16 Ìndró kàndrì dre dhi, à dré móndí bí tirí kònzì íbe àyì léna dhi kí adzízó Yésu vélé. Dì akódhì dré tirí kònzì nda kí dròzo topfòlè àyì lésè kúlí sè. Dré kpà móndí drà íbe dhi kí tidrízó tíí.

17 Dì tà longólé pròfétà Èsáyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Longó tá dhi:

«Akódhì nì tàndì do àma kí tà yàya dhi í, àma kí drà kí dòzo kpà í rú.»*

Móndyá adrèbhá Yésu nì le lebèlè dhi í

(A kònò kpà Lúkà 9:57-62)

18 Yésu kònò móndí zyandre ru kímóbhá í làgàsè kúrú dhi í dre dhi, dré tàzoá áyì lebèbhá í dré dhi, ì kòzya tǎpǎriandre nì ta'á na. 19 Gò tǎtrírí kúlí tadhábhá kí àlo dré áyì kisízó ànyì akódhì làga, tàá drá dhi: «Tadhálépi, má nì ámi lebè àrà tíí ángùdhi mí dré adrézó lile dhi í 'ásè.»

20 Yésu logó drá dhi: «Kìlìwá í àyì kí bhú íbe. Arí í kpà àyì kí bhà íbe. Dì, Móndí nì Mv́á ína àrà í dré kitswázó áyì drì la lovózó dhi àko.»

21 Go Yésu nì lebèlepi àzya dhi dré tàzoá drá dhi: «Mírì, mí kòtayí rè zyà ma lile áma atá nì si 'íká.» 22 Dì, Yésu logó drá dhi: «Mí lebè ma! Mí tayí móndí dràbhá dre dhi í àyì kí àbvò kí si.»

Yésu kíkí kàgùmá

(A kònò kpà Márokò 4:35-41; Lúkà 8:22-25)

23 Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá nì íbe gò, ì dré kidhózó adrélé zyàlè tǎpǎriandre nì ta'á na. 24 Gbǎ kòdhwa, kàgùmá dré ngàzo adrélé v̄lè tǎpǎriandre nda mi gò, yì adrélépi longálé dhi dré adrézó lodàlè bwátù na. Dì, Yésu adré tá

* 8:17 8:17 A kònò Èsáyà 53:4.

ína ayi ko. ²⁵ Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi làgá, akódhi ni toró tazoá dhi: «Mírì, mí tidrí àma wà! Mà adré dràle!» ²⁶ Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi tà ka'ika'í ìbe tsà ni i, m̀ adré ngá ro àdho tà sè?» Di dré ngàzo ligilé lyãandre nda i dri tãpãriandre nda be gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii. ²⁷ Di àyi ki línдрí dré gàzo bhwãbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tá ína mónđi kára be ngini dhi 'i, nd̀nd̀ lyãandre i tãpãriandre be dhi ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'í 'òle ni?»†

*Yésu tidrí àgo r̀ tirí kònzì ìbe àyi léna dhi i
(A kònò kpà Márokò 5:1-20; Lúka 8:26-39)*

²⁸ Yésu kòzya tãpãriandre ni ta'á na tsàle bvò Gádàrà kya na dre dhi, àgo r̀ tirí kònzì ìbe àyi léna dhi ì dré apfòzo mógó lésè alìle ru kisú akódhi be. Ayi nda ì dré tá adrélé mónđi tòmbatòmba i ró tò dhi sè dhi, dhya àlo kitswá tá lavúlé àrà nda 'àsè bwà ko. ²⁹ Gò ì dré ngàzo loyóá kúlí 'u'ù sè dhi: «Gìká ni Mvágó, àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Mí alì tsì kònwa àma ki 'o kònzì lókyá bhàle dhi kandrá?»

³⁰ Ayi làgana vwàvwà ro tsà dhi, tìgá ki pãri andre adré tá ngá nya. ³¹ Di tirí kònzì nda ì dré Yésu ni ti lizízó tazoá dhi: «Mí kàdré 'òle àma ki dro dhi, mí kòmù àma l̀le tífìlé tìgá kòna i léna.» ³² Yésu tà àyi dré dhi: «M̀ l̀!» Di ì dré topfòzo àgo r̀ nda i lésè, l̀le tífìlé tìgá nda i léna. Gbã kòdhwa, tìgá nda ì dré ndìzo títi kòngó nda ni gòlòko 'àsè, ledhélé tãpãriandre na todràle. ³³ Gò

† 8:27 8:27 A kònò Longó i 65:8; 89:10; 107:23-32.

tìgá nda ki likíbhá ì dré ngàzo ràle tà títi lavúbhá nda ki rúbí longó bhàandre na. Ì longó tá kpà tà atsálépi àgo rì tá tirí kònzi íbe àyi léna nda ì rú dhi. ³⁴ Gò mónnyá títi dhi ì dré apfòzo bhàandre nda lésè alìle ru kisú Yésu be. Di, ì kònò akódhi dre dhi, ì dré akódhi ni ti lizízo, kòngaró àyi ki bvò 'àsè be dhi bvó.

9

Yésu tídrí agó àlo pá be àbvò ro dhi

(A kònò kpà Márokò 2:1-12; Lúkà 5:17-26)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré mbàzo bwátù na gòle zyàle tãpãriandre ni ta'á na, tsàle áyi tãndi ni bhàandre na.* ² Kònàle dhi, móndí àruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhi ni adózó kíndri dri alizo ába akódhi véle. Yésu kònò àyi ki tà ka'íka'í dre dhi, dré tãzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Áma mvá, mí tsi togó! A trĩ ámi tàkonzì ì dre!» ³ Di, tãtrĩtrĩ kúlí tadhábhá àruka ì dré dhèzo adrélé kisùá àyi léna dhi: «Dhya kòndi adrélé ína Giká ni dha kúlí kòdhi sè!»

⁴ Yésu dré tà ì dré tá adrélé kisùle nda ni nìzo kyá gò, tãzoá dhi: «Mì adrélé àmikya tà kònzi kisù àmi léna àdho tà sè? ⁵ Tà kitswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhi dré dhi, ángùdhi 'i: <A trĩ ámi tàkonzì ì dre> dhi, kó ngalè, <Mí nga, mí kidhó atsí to> dhi? ⁶ Má adrélé leá mì kònì dhi, Móndí ni Mvá rìnyí íbe adrézó tàkonzì trĩ bvò dri.» Di dré tãzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí nzi mí

* **9:1** 9:1 Bhàandre Yésu dré bhà mòzo lána dhi tá Kàpàrànwúmà 'i. A kònò Mátáyò 4:13; Márokò 2:1.

bhàna!»⁷ Di agó nda dré ngàzo nzìle í bhàna.
⁸ Mòndyá zyandre ì kònò tà nda dre dhi, àyi ki togó dré gàzo tirì dré. Gò ì dré ngàzo adrélé Gìkà ni rú bha kùle, dré rǐnyí múrúngú afèle mómí ì dré kònìni dhi sè.

Yésu azí Mátáyò

(A kònò kpà Márokò 2:13-17; Lúkà 5:27-32)

⁹ Yésu kàpfò kònalésè gò adrélé lile dre dhi, dré agó àlo rú be Mátáyò dhi ni no adrérà'a liríle mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhi: «Mí lebè ma!» Di Mátáyò nda dré ngàzo adrélé Yésu ni lebè.

¹⁰ Bvóá dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá ni íbe Mátáyò ni dzó na gò, ì dré lirízó mísá làgàsè adrélé ngá nya. Di mèdáyì lagíbhá bí dhi ì, ìndì mómí bí adrélé nòle tàkonzìbhá ro dhi íbe dhi ì alì tá kpà liríle mísá làgàsè tùmání àyi íbe.

¹¹ Di Fàrìsáyò ì kònò tà nda dre dhi, ì dré ngàzo lizíá Yésu ni lebèbhá ì tí dhi: «Àmi ki tadhálépi adré ngá nya tùmání mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?»

¹² Yésu kòyi tà lizíle nda dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mòndyá rúbhá be dóro dhi ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhi, mómíyá drà ro dhi ì adré àyikya ndàá àyi. ¹³ Di, mì kòlì àmikya tà tisìle Gìkà ni Kúlí na kònìdhi ni àndu nda nìle: <Má adré mómíyá adrèbhá àyi ki àzya ki kizà bha dhi ki nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhi ki nda kòdhya ko.>† Tàko ko, má alì mómíyá adrèbhá àyi ki no gyägya dhi ki azí

† 9:13 9:13 A kònò Oséyà 6:6.

kòdhya ko. Be ró dhi, má alì mána tàkonzìbhá ki azí kòdhya.»

A lizí Yésu tàbirí mvòma ni tà dri
(A kònò kpà Márokò 2:18-22; Lúka 5:33-39)

¹⁴ Amvolásà dhi, Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ni lebèbhá ì dré alìzo Yésu véle lizíá tíá dhi: «Áma Fàrisáyò íbe dhi ì, mà adré kó tàbirí mvo rà, adrézó tà zi Gíká tí dhi, ámi lebèbhá ì adré ò àyíkya tàbirí mvo ko àdho tà sè?» ¹⁵ Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá azilé gwányá làmó àdhya lé dhi ki kitswá tsì adrélé kizà ro, ì dré adrérà'a tùmání tòkó líyí be dhi 'á? Tàdzí ko! Dì, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à ni tòkó líyí nda ni tingá àyi kòfalésè gò, ì dré kìdhózó adrélé tàbirí mvo lókyá nda sè.

¹⁶ Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasílepi dhi íbe dhi, dhi kítá tídhí ro dhi kítá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, kítá tídhí nda ni kítá àku nda ni asé gò, kítá àku nda dré gòzo véle lasíle lile drìdrì.

¹⁷ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo dà vìnò tídhí ro dhi kíní dhìle adrézó vìnò líkí, akùbhá dre dhi ì léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, vìnò tídhí nda ni abhò kíní àku nda ki lasí gò, vìnò dré kutúzó gò, kíní nda ì dré abízó títí. Àsà dhi, à adré vìnò tídhí ro dhi ni da kíní tídhí ro dhi ì léna, adrézó ngá rì nda ki líkí dóro.»

Yésu tídrí tòkó àlo dhi, ìndì tingá mvátòkó àlo dhi dràdrà lésè
(A kònò kpà Márokò 5:21-43; Lúka 8:40-56)

¹⁸ Yésu dré tá adrérà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, Yúdà ànzì ki kàdrì ki àlo dré alìzo adhéle áyi

kórókó titì akódhi kandrá, tàzoá drá dhi: «Áma zapi drà nyànomvá kòndi. Di, mí alì ámi drígá bha akódhi dri wà, kàdríró be dhi bvó!» ¹⁹ Di Yésu ì dré ngàzo lebèbhá ni íbe adrélé lile agó nda vésè.

²⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drì-rì dhi dré áyi kisizó ànyi Yésu àmvolésè gò, akódhi ni kítá ti tabè. ²¹ Angyá ko, adré tá ína kisúá dhi: «Má kòtabè ngbà 'í akódhi ni kítá ti kòdhya dhi, má ni adrí.» ²² Di Yésu dré áyi alázó tòkó nda ni no gò, tàzoá dhi: «Áma zapi, mí tsi togó! Ámi tà ka'íka'í tidrí mi dre.» Di akódhi nda dré adrízó gbã lókyá nda sè.

²³ Di Yésu kòlì tsàle Yúdà ànzi ki kàdrì nda bhàna dre dhi, dré lãrí tswabhá ki nòzo túmání mómí zyandre adrèbhá tongólé dhi íbe. ²⁴ Dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì nga kònwásè. Tàko ko, mvátòkó kòdhi drà ko. Adré ína ayí ko.» Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi ni gu. ²⁵ A kòdro mómnyá zyandre nda ì topfòle kivi na dre dhi, Yésu dré fizo dzó nda na, mvátòkó nda ni drígá ru gò, akódhi dré ngàzo kuru. ²⁶ Gò tà nda ni rúbí dré la'úzó bvò nda 'àsè tití.

Yésu tidrí àgo rì mì kùdúkùdu ró dhi ì

²⁷ Yésu kàpfò dzó nda lésè adrélé lile dre dhi, àgo rì mì kùdúkùdu ró dhi ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebe loyóába dhi: «Dàwídì ni Mvã, mí bhà àma ki kizà wà!» ²⁸ Yésu kòtsa bhàna file dzó na dre dhi, àyi nda ì dré àyi ki kisizó ànyi akódhi làga. Di akódhi dré àyi ki lizizó tàzoá dhi: «Mì adré ka'íá dhi, má ni kitswá àmi ki tidrí bwà?»

Ɔ logó drá dhi: «Àyíya, Mírì.» ²⁹ Gò Yésu dré àyi kɪ m̀ tabèzo, tàzoá dhi: «Tà nda kò'o ru àmi dré ngóró m̀ dré adrélé ka'ile dhi t́ni!» ³⁰ Dì àyi kɪ m̀ dré ru nzizo adrélé ngá no. Gò Yésu dré àyi kɪ bí sèzo tàzoá dhi: «M̀ kònò dóro, m̀ kòlongóró tà kòdhi dhya àlo dré ko.» ³¹ Dì, ì kòpfò dzó nda 'àsè dre dhi, ì dré àyikya lizo Yésu nì rúbí longóbe la'úlé bvò nda 'àsè títi.

Yésu tídrí ábhábhá àlo tírì kònzi íbe dhi

³² Ɔ dré tá adrérà'a apfòle dzó nda lésè dhi 'á dhi, à dré agó àlo tírì kònzi íbe í léna, adrélépi kpà ábhábhá ro dhi nì adzízó Yésu vélé. ³³ Dì Yésu dré tírì kònzi nda nì dròzo pfòle ábhábhá nda lésè dhi, dré kídhozó adrélé kúlí ta. Mòndyá zyandre kònàle dhi kɪ líndrì dré gazo bhwábhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «À nò rè tàdzí tà 'òle làsú be kònini dhi Ɔsèrélè 'a ko!» ³⁴ Dì, Fàrìsáyò ì adré tá àyikya tàá dhi: «Dhya kòdhi adré tírì kònzi kɪ dro topfòle m̀ndí ì lésè, tírì kònzi kɪ kàdrì nì r̀nyí sè.»

Lànyá liyí nì ti lizima, kòmùró àzibhá ì lile áyi lànyá lokó dhi

³⁵ Gò Yésu dré ngàzo adrélé tatsílé bhàandre títi ì 'àsè ìndì bhà títi ì 'àsè, tà tadhábe Yúdà ànzi kɪ lísámbo dzó ì 'àsè, Rúbí Tani Gíká nì Opì àdhya nì longóbe, ìndì m̀ndí kɪ tídrìbe àyi kɪ drà títi ì lésè. ³⁶ Dì dré tá adrérà'a m̀ndí zyandre dhi kɪ no dhi 'á dhi, adré tá kizà do áyi togó na àyi kɪ tà sè. Tàko ko, ì adré tá landèle tò, ìndì tà adré tá àyi kɪ lavú. Áyi tá ngóró kábilígyà adrébhá àyi kɪ líkílèpi àko dhi ì t́ni. ³⁷ Dì dré tàzoá áyi

lebèbhá i dré dhi: «Lànyá ka amvú na lavulé dre. Di, àzibhá adrébhá lànyá nda ni lokó dhi ki àbvò yókódhó. ³⁸ Mì kàdré di lànyá nda ni líyí ni ti lizí, kòmùró àzibhá i lile áyi lànyá lokó be dhi bvó.»

10

Yésu tibhù àpóstolò mudrí-drì-rì dhi i lile àzì na

(A kònò kpà Márokò 3:13-19; 6:7-13; Lúkà 6:12-16; 9:1-6)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki azizó gò, rinyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzi ki dro móndí i lésè, ìndì kitswázó móndí ki tidrí àyi ki drà títi i lésè. ² Apóstolò mudrí-drì-rì nda ki rú i tá: Sìmónà (adrélé kpà rú zìle Péteró dhi), adrúpi ni Andréyà, Yàkóbhò Zèbedáyò ni mvá, adrúpi ni Yòwánì, ³ Fìlípò, Bàràtòlòmáyò, Tòmá, Mátáyò (mèdáyì lagílèpi dhi), Yàkóbhò Aláfáyò ni mvá, Tàdáyò, ⁴ Sìmónà (adrélépi àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi), ìndì Yùdásì Ìsikàrìyòtà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

⁵ Di Yésu dré dhya mudrí-drì-rì nda ki tibhùzo, tà lazizó àyi dri kònini: «Mì lè mónnyá sùrú twá ro dhi i véna ko. Mì fì kpà bhàandre àlo Sàmàrìyà kya na ko. ⁶ Be ró dhi, mì lè àmìkya Ìsèrèlè ànzi avìbhá kábilígyà i tíni dhi i véna. ⁷ Mì dré adrérà'a lile dhi 'á dhi, mì kàdré longóá móndí i dré dhi: <Opì bhù àdhya atsá ànyi dre!> ⁸ Mì kàdré dràbhá ki tidrí, adrézó móndí dràbhá dre dhi ki tingá dràdrà lésè, adrézó móndí kàrì dré rùle dhi ki tidrí, adrézó tirí kònzi ki dro

topfòlè mómndí i lésè. Mì kàdré tà 'o mómndí i dré àngyá, ngóró mì dré kisúlè àngyá dhi t́nì.

⁹ Mì do óró 'i yà, àrezá 'i yà, kó ngalè làfa lò'wa mvá 'i yà dhi àmi rú ko. ¹⁰ Mì kòdo kòmvo atsí sè dhi 'i yà, kítá agá lésè dhi ni àzya 'i yà, kámókà àzya 'i yà, kó ngalè kùtù fa 'i yà dhi ko. Tàko ko, adré làá dhi, dhya àzi 'òlepi dhi kònya áyi landè.

¹¹ Bhàandre ángùdhi yà, ngalè bhà tsà ángùdhi yà mì dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòndà rè zyà mómndí kitswálépi àmi ḱi ka'í dòle dóro dhi 'íká gò, mì kàdréró ayilé akódhi nda bhàna tsàle kítú mì dré dra ngàzo àrà nda 'ásè dhi tú. ¹² Mì kàdré file dzó àlo dhi na dhi, mì kòtà dhi: <Tà k̀drík̀dri k̀dré dzó k̀nìdhi 'á.> ¹³ Mómndyá dzó nda lé dhi ì kàdré àmi ḱi ka'í dòle dóro dhi, tà k̀drík̀dri àmikya nda kàdré àyi dri. Di, ì kàdré àmi ḱi ka'í dòle dóro ko dhi, mì kò'o tà k̀drík̀dri àmikya nda agòle àmi vélé. ¹⁴ Dzó ángùdhi yà, ngalè bhàandre ángùdhi yà dra àmi ḱi ka'izo dòle lána dóro ko yà, kó ngalè àmi ḱi kúlí ỳzo ko yà dhi na dhi, mì kòpfò 'ásà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrí àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ḱi tà títi dre. ¹⁵ Má adré tà bàti ta àmi dré: Kítú Gíká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño mómndyá bhàandre nda lésè dhi i dri, mómndyá Sòdómá i lésè Gòmórà be dhi kya ḱi lavú.»

Kìzà adrébhá alìle dhi i

(À kònò kpà Márokò 13:9-13; Lúkà 21:12-17)

¹⁶ «Mì yi rè ká! Má adré àmi ḱi mu ngóró kábilígyá i t́nì trú kàlagí i kòfalé. Asà dhi, lè mì kàdré tògya ró ngóró ñì i t́nì, adrélé kpà tà àko àmi rú ngóró kòbhòlà i t́nì. ¹⁷ Mì kàdré àmi

ki likí mǒndí ki tà sè. Tàko ko, ì ni àmi ki 'o topfòle tàbvó tǎrà i 'ásè, adrézó àmi ki bhwa àyi ki lísambò dzó i 'ásè. ¹⁸ Ama tà sè dhi, à ni àmi ki tidrì topfòzo àmi íbe gùvèrènerè i kandrásè ìndì ópí kàdrì i kandrásè, mì kòkìtswáró áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi ki longó àyi dré, ìndì mǒndyá sùrú twá ro dhi i dré. ¹⁹ Di, à kàdré àmi ki dri tàbvó tàle dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzile tà mì dré dra tàle àmi rúsè yà, kó ngalè mì ni tà nda ni ta ngíni ya dhi dri dhi ko. Giká ni tà mì dré kitswálé tàle dhi ni fe àmi dré gbǎ lókyá nda sè. ²⁰ Angyá ko, mì ni adré tà nda ni ta àmi ko. Be ró dhi, àmi ki Atá ni Tírí ni adré tàá àmi tí dhi nì.

²¹ Mǒndí ki àyi ki adrúpi ki lefè todràle kàribhá i drígá. Anzi ki atá ki kpà àyi ki ànzi ki lefè todràle. Anzimvá ki ligí àyi ki tibhá i rú, adrézó àyi ki 'o todràle. ²² Mǒndyá títi dhi ki togó kònze bha àmi rú áma tà sè. Di, dhya adrélépi ína togó tsi, adrézó áyi totó tātā tsàle kùdù na dhi ni adrí. ²³ A kàdré àmi ki mì pfo bhàandre àlo dhi na dhi, mì kòlapá lile àzya ni léna. Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kitswá tàdzí tatsíle bhàandre títi Ìsèrélè ànzi kya i 'ásè drìdrì Mǒndí ni Mvá dré dra gòzo dhi kandrà ko.

²⁴ Dhya adrélé tadhále dhi lavú ína dhya adrélépi áyi tadhá dhi ko. Dhya adrélépi màrábà ro dhi lavú kpà áyi mírì ko. ²⁵ Adré leá dhi, dhya adrélé tadhále dhi kàtsá dhya adrélépi áyi tadhá dhi tíni. Adré kpà leá dhi, màrábà kàtsá áyi mírì tíni. A kàdré dzó líyí zi Bèlèzèbùlè ro be dhi, à ni di véle mǒndyá akódhi ni dzó lé dhi ki lodhá

ngíni?»*

*Dhya kitswálépi mì dré ròle dhi
(A kònò kpà Lúkà 12:2-9)*

²⁶ «Dì mì kòro mómí àlomvá ko. Tàko ko, à ni tà títi lùzu ró dhi ki tadhá ngádra 'á. A ni kpà tà títi zùle zùzù dhi ki 'o apfòle mómí ì dré nìle dóro. ²⁷ Dì tà má dré adréle tàle àmì dré tínimvá na dhi i, mì kàdré tàá ngádra 'á. Tà adréle tàle àmì bína kòyàyà sè dhi, mì kàdré longóá dzódrì i lésè. ²⁸ Mì kòro dhya adrébhá mómí ki rúbhá ki tupfú todràle gò, ì dré kitswázó àyi ki lídrì pfu bwà ko dhi i ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya Giká kitswálépi mómí ki lídrì ki tupfú todràle àyi ki rúbhá íbe líferò na dhi ni ro kòdhya.

²⁹ A adré zakó tsì kìtsìkírínà rì dhi ki lagí làfa lò'wa mvá àlo dhi sè? Dì tágba dré adrézó kònini dhi, àyi nda ki àlo kitswá dhèle kìnì mi, Giká àmì ki Atá dré tà nda ni ni àko ró ko. ³⁰ Kàdré dì àmì ki tà sè dhi, akódhi nà ndìndì àmì ki drìbhí i títi nàna. ³¹ Mì kàdré dì ngá ro ko. Àmì ki tà lavú kìtsìkírínà zyandre dhi kya byá!

³² Dhya ángùdhi adrélépi tàá mómí i kandrà dhi í ka'ì ma dre dhi, má ni kókpà tàá áma Atá bhù na dhi kandrà dhi, má ka'ì akódhi nda dre. ³³ Dì, dhya ángùdhi adrélépi ína áma ga mómí i kandrà dhi, má ni kókpà akódhi nda ni ga áma Atá bhù na dhi kandrà.»

*Yésu alì tà ru lanzízó dhi ni bha mómí i kòfalé
(A kònò kpà Lúkà 12:51-53; 14:26-27)*

---

* **10:25** 10:25 Rú «Bèlèzèbùlè» kònìdhi, rú fèle Sàtánà, tirí kònzì ki kàdrì dré dhi 'i.

34 «Lè mì kòkisù ko tàle dhi, má alì kitswálé tà kìdrìkìdrì fe bvò dri dhi. Má alì kitswálé tà kìdrìkìdrì fe ko. Be ró dhi, má alì mána kitswálé àdzú so móndí i kòfalé. 35 Tàko ko, má alì mváagó ki kòfalé lanzí atá ni be. Má alì mvátòkó ki kòfalé lanzí andre ni be, adrézó kpà àdramvá ki kòfalé lanzí àdrá ni be. 36 Dhyá ki kàribhá ki adré móndí dhyá ki tàndi ni dzó na dhi 'i.†

37 Dhya ángùdhi adrélépi áyi atá 'i yà, kó ngalè áyi andre 'i yà dhi ni le áma lavú dhi, kitswá má sè ko. Dhya adrélépi áyi mváagó 'i yà, kó ngalè áyi mvátòkó 'i yà dhi ni le áma lavú dhi, kitswá má sè ko. 38 Dhya ángùdhi adrélépi áyi fa kipakipa do, adrézó áma lebè dhi ko dhi, kitswá kpà má sè ko. 39 Dhya ángùdhi adrélépi áyi lídrì líkí áyi tàndi dré dhi, ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Di, dhya adrélépi áyi lídrì fe áma tà sè dhi ni áyi lídrì nda ni kisú.»

Làgí à dré dra kisulé dhi

(A kònò kpà Márokò 9:41)

40 «Dhya ángùdhi adrélépi àmi ki ka'ì dòle dóro dhi, adré áma tàndi ni ka'ì kòdhya. Dhya adrélépi áma ka'ì dòle dóro dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni ka'ì kòdhya. 41 Dhya ángùdhi adrélépi pròfétà àlo dhi ni ka'ì dòle dóro, dré adrélé pròfétà 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí adrélé fèle pròfétà i dré dhi ni kisú. Dhya adrélépi móndí àlo gyägya dhi ni ka'ì dòle dóro, dré adrélé móndí gyägya 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí adrélé fèle móndí gyägya i dré dhi ni kisú. 42 Di má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya

† 10:36 10:36 A kònò Mìké 7:6.

ángùdhi adrélépi ndìndì kópò àlo yí kìdrí àdhya ni fe áma ànzimvá kí àlo dré mvùle, dré adrélé áma lebèlepi 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí ína ni kisú bàti.»

11

*Yòwánì Bàtisimò fèlepi mù móndí í Yésu véna
(A kònò kpà Lúkà 7:18-35)*

¹ Yésu kòlazī tà nda í áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi í dri akílé dre dhi, dré ngàzo adrélé tatsilé tà tadhábe ìndì Gíkà ni kúlí longóbe bhàandre bvò Gàlílàyà àdhya lé dhi í 'ásè.

² Dì Yòwánì Bàtisimò fèlepi, adrélépi tá bǎdzó na dhi kòyi tà Krísto dré tá adrélé 'òle dhi í dre dhi, dré áyi lebèbhá kí mùzo ³ akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mì Mèsíyà adrélépi tá alìle dhi 'i? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya ni letè kòdhya?»

⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì gò tà mì dré adrélé yìle, ìndì mì dré adrélé nòle kòni kí tití Yòwánì dré: ⁵ Mì kùdúkùdu í adré ngá no, mèrèkpè í adré atsí to, móndí kàrí dré rùle dhi í adré adrílé, móndí bíbhálé be kùdúkùdu ró dhi í adré tà yi, móndí dràbhá dre dhi í adré angálé dràdrà lésè, ìndì à adré Rúbì Tani longó lemerèbhá í dré. ⁶ Kólénzé dhya ángùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhi dré!»

⁷ Dì Yòwánì ni lebèbhá nda í dré tá adrérà'a lile dhi 'á dhi, Yésu dré kídhózó adrélé Yòwánì ni tà ta móndyá zyandre í dré, adrézó tàá dhi: «Mì lè tá duku na àdho no? Mì lè kòzó lyǎ dré tá adrélé vùle dhi ni no? ⁸ Mì lè tá àdho no? Mì lè móndí kítá aveave asólépi í rú dhi ni no? Mì yi

rè ká! Mòndyá adrébhá kítá aveave dhi ki tosó dhi i àyikya ópí ki dzó kàdrì i 'àsè be. ⁹ Mì lè tá dī àdho no? Mì lè pròfètà ni no? Ayíya! Má adré tàá àmì dré dhi: Yòwánì nda lavú pròfètà byá.

¹⁰ Tàko ko, akódhi dhya tà kònìdhi ni tisìzo tà ni dri Giká ni Kúlí na dhi 'i:

◁Mí nò ká! Má ni dhya dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lile mí kandrána.

Akódhi nda ni látì ledé mí dré mí kandrána.>*

¹¹ Má adré tà bàti ta àmì dré: Mòndyá títi tòkó dré tile dhi i kòfalé dhi, dhya àlo kàdrì Yòwánì Bàtìsimò fèlepi nda ni lavúlépi dhi apfò rè tàdzí ko. Dì, tágba dré adrézó kònìni dhi, dhya tàko lavulé Opì bhù àdhya na dhi lavú ína akódhi. ¹² Kidhólé lókyá Yòwánì Bàtìsimò fèlepi dré kidhózó Giká ni kúlí longó dhi sè atsálé ándrò kònìdhi dhi, à adré ru pfu Opì bhù àdhya be, ìndì móndí rinyi ró dhi i adré látì nda topázóá.

¹³ Tàko ko, pròfètà títi dhi i Mósè ni tátítrí kúlí be dhi i longó tá Opì nda ni tà, atsálé Yòwánì ni lókyá 'á. ¹⁴ Mì kàdré áma kúlí le ka'ile dhi, Yòwánì nda Èlìyà adrélépi tá alìle dhi 'i. ¹⁵ Dhya ángùdhi adrélépi bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi!

¹⁶ Má ni kitswá móndyá ándrò kòni ki tà tadhá àdho ngá rú? Ayi nda i sù ngóro ànzimvá lírìbhá ngá lagirà na, adréle kúlí loyó ayi kòfalésè dhi i tìni. † adré loyóá dhi:

¹⁷ ◁Mà tswà lāri àmì dré wóyá, mì to àmìkya lāri nda ko. Mà ngo àwó longó wóyá, mì tongó àmìkya ko.▷

* **11:10** 11:10 A kònò Málákì 3:1.

18 Tàko ko, Yòwánì nda dré alìzo dhi, nya tá ngá ko, mvu kpà ngá ko gò, à dré adrézó tàá dhi: <Akódhi tirí kònzi íbe í léna.> 19 Di, ma, Mónde ní Mv́, má dré alìzo dhi, má adré mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, à dré adrézó tàá dhi: <Dhya kòdhi kòvongbolo líyí 'i, wá lĩtsí líyí 'i, ìndì mèdáyì lagíbhá kì arúpi tàkonzìbhá íbe dhi 'i!> Di, à adré Gĩká ní tògyá no gyágya, tà adrélé 'òle tògyá nda sè dhi i sè.»

*Kizà bhàandre Yésu ní gabhá rè dhi kya
(A kònò kpà Lúkà 10:13-15)*

20 Gò Yésu dré ngàzo adrélé lawàle bhàandre í dré tá tà línđrìga ró bĩ dhi kì 'òzo 'ásà dhi i dri, mónde yá 'ásà dhi ì dré àyi kì togó ladzálé ko dhi sè. 21 Tà dhi: «Kizà àmi kì ngá 'i, àmi Kòràzínàbhá ro ní i! Kizà kpà àmi kì ngá 'i, àmi Bètèsàyídàbhá ro ní i! Àngyá ko, má kò'o tá tà línđrìga ró má dré 'òle àmi véna dhi i Tírè na ìndì Sídónà na dhi, kònò mónde yá bhàandre nda i 'ásè dhi ì asó tá kítá lírì àyi rú kínó, àyi kì drì pfòzo tópfó sè tadházóá dhi, ì ladzá àyi kì togó káyà dhi dre. 22 Má adré di tàá àmi dré dhi: Kítú Gĩká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ní tà ño àmi dri mónde yá Tírè i lésè Sídónà be dhi kya kì lavú.

23 Di àmi Kàpàrànwúmàbhá ro ní i, mì adré tsĩ kisúà dhi, Gĩká ní àmi kì tà tìngá tsàle byá kurú na bhù na bàti? Tàdzí ko! A ní àmi kì tà tirí tsàle byá mónde yá dràbhá dre dhi kì àrà na. Àngyá ko, má kò'o tá tà línđrìga ró má dré 'òle àmi véna dhi i Sòdómà na dhi, kònò bhàandre nda ní tá adré ngbú rè be atsálé ándrò kònìdhi.

24 Má adré di tàá àmi dré dhi: Kítú Gíká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri móndyá Sòdómà lésè dhi kya ki lavú.»

*Tà kìdríkìdri kisuma Yésu véna dhi
(A kònò kpà Lúká 10:21-22)*

25 Lókyá nda sè dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Á! Tátá, Mírì bhù kya bvò be ni, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré tà kòdhi ki zùle tògyabhá i dré ìndì móndyá tà nibhá i dré gò, mí dré tà nda ki tadházó ànzimvá i dré dhi sè. 26 Ayíya, Tátá, tàko ko, tà mí dré 'òle nda tá dóro mí m̀lèsè.

27 Áma Atá tayí tà títi dhi i má dríga dre. Dhya àlo Gíká ni Mvágó ñlepi bàti dhi yókódhó, ngbà 'í Gíká Atá ñi ñi. Dhya àlo Gíká Atá ñlepi bàti dhi kpà yókódhó. Ngbà 'í akódhi ni Mvágó ñi ñi, ìndì dhya Mvágó nda dré adrézó áyi Atá ni le tadhálé áyi dré dhi i ñi àyi.

28 Àmi títi adrébhá ngá lanzì do adrézó landèle ni i, mì alì má véle wà, má kò'oró àmi adrélé lovólé be dhi bvó. 29 Mì kòtayí àmi má dré adrélé tidrìle, mì kàdréró áma tà nda ñile. Tàko ko, áma togó yàyà ànzimvá kya tíni, ìndì mì ni tà kìdríkìdri kisú àmi ki togó na. 30 Angyá ko, àmi ki tayíma má dré adrélé tidrìle dhi dóro, ìndì ngá má dré adrélé fèle àmi dré dòle dhi lanzì ko.»

12

*Yésu Mírì sàbátù àdhya 'i
(A kònò kpà Márokò 2:23-28; Lúká 6:1-5)*

1 Àmvolásà, sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavúlé amvú ngánò àdhya i 'ásè. Tàbirì dré akódhi ni lebèbhá ki 'òzo gò, ì dré kìdhózó adrélé ngánò

lò'wa vu, adrézó tsiaá. ² Fàrìsáyò ì kònò tà nda dre dhi, ì dré tazoá Yésu dré dhi: «Mí nò rè ká! Ámi lebèbhá ì adré àyikya tà àma ki tátrítrí kúlí dré adrélé logalé sàbátù tú dhi ni 'o!»

³ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tà Dàwíđi dré tá 'òle ì dré adrérà'a tàbirí ìbe akódhi ni arúpi ìbe dhi 'á dhi ko? ⁴ Akódhi fí tá Giká ni dzó kàdrì na gò, ì dré mápà fèle Giká dré dhi ni adózó nyàle arúpi ni ìbe. Tákò àma ki tátrítrí kúlí adré tá ína mápà nda ni nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà ki tá kitswá nyàá dhi àyi. ⁵ Mì nà rè kpà Mósè ni tátrítrí kúlí na ko tàle dhi, kòwánà ì adré àyikya àzì 'o tépelò na gba kàdré sàbátù tú gò, adrézó tà bha àyi dri ko dhi? ⁶ Dì má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya kàdrì tépelò nda ni lavulépi dhi be kònwàré! ⁷ Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Má adré móndyá adrèbhá àyi ki àzya ki kizà bha dhi ki nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhi ki nda kòdhya ko.»* Kònò mì kònì tá kúlí kòdhi ki àndu be dhi, mì kitswá tá tà bha móndyá tà àko àyi rú dhi ì dri ko. ⁸ Tàko ko, Móndí ni Mvá, Mírì sàbátù àdhya 'i.»

Yésu tídrí agó àlo dhi sàbátù tú

(A kònò kpà Márokò 3:1-6; Lúkà 6:6-11)

⁹ Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo file Yúdà ànzì ki lèsámbò dzó na. ¹⁰ Kònàle dhi, agó àlo drígá ni dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be. Fàrìsáyò àruka ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu ni asíkì ásà dhi ni nda gò, ì dré lizízóá tíá dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí ka'í, à kàdré móndí ki tídrí sàbátù tú dhi 'í?» ¹¹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya

* 12:7 12:7 A kònò Oséyà 6:6.

àlo àmi kòfalé dhi kàdré kábilígyà àlo dhi íbe gò, kábilígyà nda dré dhèzo bhú na sàbátù tú dhi, dhya nda kitswá tsì aséá gbă kítú nda sè ko? ¹² Di mómndí ki tà lavú kábilígyà kya byá! Asà dhi, àma ki tátítrí kúlí adré tà dóro 'òma sàbátù tú dhi ni ka'í.»

¹³ Di Yésu dré tàzoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì ámi drígá.» Akódhi dré kidzìzoá gò, drígá ni nda dré adrízó atsálé dóro àzya ni tìni. ¹⁴ Di Fàrìsáyò nda ì dré pfòzo ru yi, kitswázó láti nda Yésu ni pfùzo dràle dhi bvó.

Yésu màràbà Gìká dré zìle dhi 'i

¹⁵ Di Yésu dré tà nda ni yìzo gò, àrà nda ni tayízó lizo. Mómndí zyandre lavúlé dhi ì dré ngàzo lile akódhi vèsè gò, dré àyi ki dràbhá títi dhi ki tidrízó. ¹⁶ Dré àyi ki logázó, ì kòtadháro mómndí ì dré ì àdhi 'i ya dhi ko. ¹⁷ Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà Gìká dré tá longólé pròfètà Èsáyà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

¹⁸ «Kònìdhi áma adhemakandra má dré zìle dhi 'i.

Akódhi dhya má dré adrélé lèle tò, ìndì áma togó dré adrézó kinílé tà ni ni sè dhi 'i.

Má ni áma Tírí bha akódhi dri gò, dré áma tà gyägya longózó sùrú títi dhi ì dré.

¹⁹ Akódhi kitswá lawàle mómndí íbe ko, kitswá kpà trèle ko.

Kitswá àyi kúlí loyó mómndí ì dré yìle láti ì bhálésè ko.

²⁰ Kitswá kòzó bhèlebhéle dhi ni ño ko.

Kitswá kpà tálà adrélépi 'òle adrélé dhi ni avó adrélé ko,

tsàlè lókyá dré dra áma tà gyăgya 'òzo tà kònzì lavú dhi 'á.

21 Dì sùrú tíí bvò dri dhi kí àyi kí mǐ bha akódhi véna.»†

*Yésu ni tà, tirí kònzì kí kàdrì àdhya be dhi
(A kònò kpà Márokò 3:22-30; Lúká 11:14-23)*

22 Amvolásà dhi, à dré agó àlo tirí kònzì íbe í léna, adrélépi kpà mǐ kùdúkùdu ró ìndì ábhábhá ro dhi ní adzízó Yésu vélé. Dì Yésu dré akódhi nda ní tidrízó gò, akódhi dré kídhózó adrélé kúlí ta, adrézó kpà ngá no. 23 Mòndyá zyandre tíí dhi kí líndrí dré gàzo bhwăbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi tsǐ Dàwídì ní Mvá, Mèsiyà ro dhi 'i ko?» 24 Dì, Fàrísáyò ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré àyíkya tàzoá dhi: «Dhya kòdhi adré ngbà 'í tirí kònzì kí dro topfòle mómí ì lésè, Bèlèzèbúlè, tirí kònzì kí kàdrì ní rǐnyí sè.»

25 Dì, Yésu dré ína tà ì dré tá adrélé kisùle nda ní nǐzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Òpì ángùdhi mómnyá zàlá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, òpì nda ní tà ní akí tíí. Bhàandre ángùdhi yà, kó ngalè dzó ángùdhi yà mómnyá lána dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, kitswá kpà àyi totó bwà ko. 26 Sàtánà kàdré Sàtánà ní dro dhi, adré ína ru pfu àyi tàndi be. Akódhi ní òpì ní dǐ àyi totó ngíningíni ró? 27 Má kàdré mána tirí kònzì kí dro Bèlèzèbúlè ní rǐnyí sè dhi, àmi kí mómnyá ì adré dǐ àyi kí dro àdhi ní rǐnyí sè? Dì ásà dhi, àyi nda kí tà mǐ dré adrélé tàle nda kí bvó ta àyi. 28 Dì, má kàdré mána tirí

† 12:21 12:21 A kònò Èsáyà 42:1-4.

kònzi ki dro Gĩká ni Tírí ni rĩnyí sè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, Gĩká ni Opì atsa àmi kòfalé dre káyà dhi.

²⁹ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo kitswá file agó kòmbá àlo dhi ni dzó na akódhi ni ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bã sè 'íká ko dhi. Di kàdrò akódhi dre dhi, a ni kitswá ngá títi akódhi ni dzó na nda ki wu.

³⁰ Dhya ángùdhi adrélépi túmání má be ko dhi adré ína ru pfu má be. Dhya adrélépi móndí ki kimó túmání má be ko dhi, adré ína àyi ki lapé.

³¹ Di ásà dhi, má adré tàá àmi dré dhi: Gĩká ni kitswá tàkonzì títi móndí ì dré adrélé 'òle dhi ki tri, túmání làdhá títi ì dré adrélé dhàle í rú dhi íbe. Di, kitswá ína làdhá dhàle Tírí Lólo rú dhi ni tri ko. ³² Dhya ángùdhi adrélépi kúlí kònzi ta Móndí ni Mvá rú dhi, Gĩká ni akódhi nda ni tàkonzì tri. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína kúlí kònzi ta Tírí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkonzì tri lókyá kònìdhi sè yà, kó ngalè lókyá adrélépi alìle dhi sè yà dhi ko.»

*Fa ì lò'wa ni íbe dhi
(À kònò kpà Lúkà 6:43-45)*

³³ Yésu gò tàá dhi: «Fa kàdré dóro dhi, lò'wa ni ki kókpà adré dóro. Fa kàdré kó kònzi dhi, lò'wa ni ki kókpà adré kònzi. Tàko ko, à adré fa ni lò'wa ni ì sè. ³⁴ Àmi, nĩ àtrá ki àrèbhá ni ì, àmi kó kònzi dhi, mĩ ni di kitswá tà àlo dóro dhi ni ta ngínìngínì ró? Angyá ko, ti adré tà adrélépi gàle togó na dhi ki ta kòdhya. ³⁵ Dhya dóro adré tà dóro 'o apfòle tà dóro títi dré zùle áyi togó na dhi ì lésè. Di, dhya kònzi adré ína tà kònzi 'o

apfòlè tà kònzi títi dré zùlè áyi togó na dhi i lésè.
³⁶ Má adré tàà àmi dré dhi: Kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, móndyá títi dhi ki kúlí tàko àlo àlo títi ì dré tàlè dhi ki tà ta Gìká kandrá. ³⁷ Tàko ko, kúlí mí dré tàlè dhi ki tà sè dhi, a ni ámi tàbvó ta ngalè ámi nòzo gyágya yà, kó ngalè tà bhàzo mí dri yà dhi.»

Tà tadhálé pròfétà Yónà ni tà rú dhi
(A kònò kpà Márokò 8:11-12; Lúka 11:29-32)

³⁸ Amvolásà dhi, Fàrisáyò àruka i tatrítrí kúlí tadhábhá àruka íbe dhi ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mà adré leá dhi, mí kò'o tà líndrígá ró dhi àma dré nòlè.» ³⁹ Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Móndyá ándrò adrébhá kònzi ìndì zàràbhù ro dhi ì adré tà líndrígá ró dhi ni nda nòlè. Di, à kitswá tà àzya líndrígá ró dhi ni 'o àyi dré nòlè dhi ko, kàdrè ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'i ko dhi. ⁴⁰ Tàko ko, ngóro Yónà dré tá ayilé kítú na ìndì ngátsi na kosyá àgá léna dhi tíni dhi, Móndí ni Mvá ni kókpa ayí bvò na kítú na ìndì ngátsi na.

⁴¹ Kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, Nínivèbhá ki nga tà bha móndyá ándrò ni i dri. Tàko ko, Nínivèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyi dré dhi ni yizo dhi, ì ladzá tá àyikya àyi ki togó 'í. Di mì nò rè ká! Dhya kàdrè Yónà nda ni lavúlépi dhi be kònwàrè! ⁴² Kòdhi íbe dhi, kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, ópí kàdrè tòko ró bvò tàbhu na dhi drìlè dhi ni nga tà bha móndyá ándrò ni i dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ína làwú làvo lésè alile ópí Sòlòmónò ni tògyakúlí yi 'í. Di mì nò rè

ká! Dhya kàdrì Sòlòmónò nda ni lavúlépi dhi be kònwàrè!»

*Tirí kònzi ni gòma file mómí léna dhi
(A kònò kpà Lúkà 11:24-26)*

⁴³ Yésu gò tàá dhi: «Tirí kònzi àlo dhi kòpfò dhya àlo lésè dhi, adré anyálé àrà fà ro dhi i 'ásè, àrà í dré kitswázó lovólé lána dhi ni ndabe. Di, kòkitswá kisúá bwà ko dhi, ⁴⁴ adré tàá dhi: «Má ni go file áma dzó má dré apfòzo lásà dhi na.» Kògò tsàle dre dhi, adré kisúá dhi, dzó nda ngbo: A awá 'álé ni, ngá lána dhi kì tobhàzo kpàkpa dre. ⁴⁵ Di adré lile tirí kònzi áyi lavúbhá nzi-drì-rì dhi kì nda lizo àyi íbe gò, ì dré adrézó tifilé adrélé dhya nda léna. Di dhya nda ni tà kùdù ro dhi véle kònzi wáláká ni ni lavú. Di tà nda ni adré kòkpà kònini mómíyá ándrò adrébhá kònzi ni ì dré.»

*Yésu ni andre i adrúpi ni íbe dhi
(A kònò kpà Márokò 3:31-35; Lúkà 8:19-21)*

⁴⁶ Yésu dré tá adrérà'a tà ta mómíyá zyandre ì dré dhi 'á dhi, akódhi ni andre i adrúpi ni íbe dhi ì dré atsázó adrélé àyi kì totó kivì na. Ì adré tá tà le tàle akódhi be. ⁴⁷ Dhya àlo dré tàzoá Yésu dré dhi: «Ámi andre i ámi adrúpi íbe dhi ì adré àyi kì totó kivì na. Ì adré tà le tàle mí be.»

⁴⁸ Yésu logó dhya nda dré dhi: «Áma andre àdhi 'i? Áma adrúpi i àdhibhá 'i?» ⁴⁹ Dré drígá bhèzo áyi lebhébhá i véna, tàzoá dhi: «Mì nò rè áma andre i áma adrúpi íbe kòni i ká! ⁵⁰ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà áma Atá bhù na dhi dré

adrélé lèle à kò'o dhi ki 'o dhi ína áma adrúpi 'i, áma amvúpi 'i, ìndì áma andre 'i.»

13

*Pídihígo agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Márokò 4:1-9; Lúkà 8:4-8)*

¹ Kítú nda sè dhi, Yésu dré apfòzo dzó lésè lèle lirílé tǎpǎriandre mǐle. ² Mórdí zyandre lavulé dhi ì dré ru kimólé akódhi làgàsè kúrú dhi sè dhi, dré mbàzo lirílé bwátù na kitswálé tà tadhá, mórdyá zyandre títi nda ì dré adrérà'a àyi ki totó yǐ mǐle dhi 'á. ³ Dì dré kidhózó tà bí dhi ki tadhá àyi dré pídihígo sè, adrézó tàá dhi:

«Mì yi rè ká! Kítú àlo dhi, agó àlo dhi pfò tá lèle kórì ri áyi amvú na. ⁴ Dré tá adrérà'a kórì ri dhi 'á dhi, kórì àruka ì ledhé tá láti mǐle gò, àrì ì dré adàzo tetéá títi. ⁵ Kórì àruka ì ledhé tá bvò kírà ro adrélépi kǐní íbe tsà dhi dri. Ì dré apfòzo mbèlè, kǐní dré nzìle ko dhi sè. ⁶ Dì, kítú kòka dre dhi, dré àyi ki zàzo 'yòle, àyi ki kídri dré file kǐní na dóro ko dhi sè. ⁷ Kórì àruka ì ledhé tá kùtsí kòfalé gò, kùtsí nda dré mbàzo àyi ki amó. ⁸ Dì, kórì àruka ì ledhé tá àyikya kǐní dóro dri gò, ì dré lò'wa 'àzo dóro. Alo ni 'a lò'wa nyadhi-nzi, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-àlo-drǐ-mudrí.» ⁹ Yésu gò tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhále íbe tà yǐzo dhi kòyi!»

*Yésu ngì tà í dré adrézó tà ta mórdí ì dré pídihígo sè dhi ni àndu
(A kònò kpà Márokò 4:10-12; Lúkà 8:9-10)*

¹⁰ Amvolàsà dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, akódhi ni lizí tazoá dhi: «Mí adré tà ta móndí ì dré pídhigó sè àdho tà sè?»

¹¹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Giká fè àmi dré tògyá Opì bhù àdhya ni tà lùzu ró dhi ki n̄zo. Di, fè ína tògyá nda àyi dré ko. ¹² Tàko ko, dhya ángùdhi tà n̄lepi b̄i dhi dré dhi, à ni tà dré n̄le nda ki dr̄i timbà gò, akódhi dré adrézó vélé tà n̄n̄i ìbe b̄i lavulé. Di, dhya ángùdhi tà n̄lepi ko dhi dré dhi, à ni nd̄ind̄i tà tsà dré n̄le dhi ni tingá. ¹³ Tà nda sè dhi, má adré tà ta àyi dré pídhigó sè. Tàko ko, tágba ì dré adrézó ngá no dhi, ì adré ngá nda ki no dóro ko. Tágba ì dré adrézó tà yi dhi, ì adré tà nda ki yi dóro ko, adrézó kpà tà nda ki àndu ni ko. ¹⁴ Di tà Giká dré tá longólé pròfètà Èsáyà tí dhi ì 'o ru àyi léna kòn̄ni. Akódhi longó tá dhi:

«Mì ni adré tà yi 'í,
 di, mì kitswá tà mì dré adrélé ȳile nda ki àndu
 ni tàdzí ko.
 Mì ni adré ngá no 'í,
 di, mì kitswá ngá mì dré adrélé n̄le nda ki
 atógyà tàdzí ko.

¹⁵ Tàko ko, móndyá kòdhi ki togó andir̄i dre.
 Ì tabhó àyi ki bíbhálé, àyi ki m̄i dròzo dròdrò.
 Ì kò'o tá kòn̄ni ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi ki
 m̄i sè,
 adrézó tà yi àyi ki bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi ki
 togó na,
 ì dré àyi ki togó adzázó má vélé gò,
 má dré àyi ki tidrízó.»*

* **13:15** 13:15 A kònò Èsáyà 6:9-10.

16 Di, kólénzé ína àmi dré, àmi ki mǐ dré adrélé ngá no, ìndì àmi ki bíbhálé dré adrélé tà yi dhi sè! 17 Má adré tà bàti ta àmi dré: Pròfétà bí dhi ì móndí gyăgya bí dhi íbe dhi ì tá lovó íbe tò kitswázó tà mǐ dré adrélé nòle dhi ki no gò, ì dré àyíkya nòzoá ko. Ayi tá kpà lovó íbe tò kitswázó tà mǐ dré adrélé yǐle dhi ki yi gò, ì dré àyíkya yǐzoá ko.»

Yésu ngi pídhígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi ni àndu

(A kònò kpà Márokò 4:13-20; Lúkà 8:11-15)

18 «Di mǐ yi rè pídhígó agó kórì rìlepi dhi àdhya nda adré lèá tàle ngíni ya dhi ká. 19 Móndí àruka ì adré Gíká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé láti mǐle nda ì tíni. Ì kòyi Gíká ni Opì ni tà dre dhi, ì adré àndu ni ni ni ko gò, Dhya kònzi dré adrézó atsálé kórì rìle nda ni tǐngí àyi ki togó lésè. 20 Móndí àruka ì adré Gíká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé bvò kírà ro dhi dri nda ì tíni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ndiri ka'íá arí sè. 21 Di, ì dré adrélé kúlí nda ni tayí adrélé tìle àyi ki togó na ko dhi sè dhi, ì adré ngbà 'í tròle rúá lókyá tsà sè. Di kàdré tà ì dré adrézó kizà nya ásà dhi 'i yà, ngalè tà adrézó àyi ki mǐ pfo kúlí nda ni tà sè dhi 'i yà dhi, ì adré àyi ki tà ka'íka'í nda ni tayí mbèlè. 22 Móndí àruka ì adré Gíká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé kùtsí kòfalé nda ì tíni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, tà bvò kòndi àdhya adrèbhá àyi ki togó 'o lanzìle dhi ì, ìndì ngá lovó adrélèpi àyi ki lití dhi íbe dhi ì adré kúlí nda ni amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko. 23 Di, móndí àruka ì adré àyíkya Gíká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé kǐní dóro dri

nda i tîni. Ayi nda i kòyi kúlí nda dre dhi, i adrè àndu ni ni ni gò, i dré adrézó lò'wa 'a dóro. Alo ni adrè lò'wa 'a nyadhi-nzi, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-àlo-drĩ-mudrí.»

Pídhígó mbì ngánò kòfalé dhi ni tà dri dhi

²⁴ Yésu dré gòzo pídhígó àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Òpì bhù àdhyà sù ngóro dhyà àlo kòrì dóro rìlepi áyi amvú na dhi tîni. ²⁵ Di, móndyá títi dhi i dré tá adrérà'a ayí ko ngátsi sè dhi 'á dhi, akódhi ni kàribhá dré ína atsázó mbì kòrì ri ngánò kòfalé gò lizo. ²⁶ Di ngánò nda kòmba adrélé lò'wa 'a dre dhi, mbì nda dré kpà apfòzo. ²⁷ Gò amvú líyí nda ni màrábà i dré alizo akódhi véle tàá drá dhi: <Mírì, mí ri tsì kòrì dóro ámi amvú na kòdhyà ko? Mbì angá di ína ángolésè?> ²⁸ Akódhi logó àyi dré dhi: <Kàribhá 'o tà kòdhi nì.> Di màrábà nda i gò akódhi ni lizí: <Mí lè mà kòlì mbì nda ni akú?> ²⁹ Akódhi logó àyi dré dhi: <Kóko! Mì kòlì mbì nda ni akú dhi, mì ni dra akúá túmání ngánò íbe. ³⁰ Mì tayí àyi rìti dhi i adrélé mbàle túmání tsàle lókyá dra lányá lokózó dhi 'á. Di lókyá nda sè dhi, má ni tàá dhyà dra lányá lokóbhá dhi i dré dhi: Mì akú rè zyà mbì todròle kitswálé zàle 'íká, gò mì kòlokóro ngánò tobhàle áma kòbhó na ndò.>»

Pídhígó mùtádi lò'wa ni tà dri dhi

(A kònò kpà Márokò 4:30-32; Lúka 13:18-19)

³¹ Yésu dré gòzo pídhígó àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Òpì bhù àdhyà sù ngóro mùtádi lò'wa dhyà àlo dré dòle rìle áyi amvú na dhi tîni. ³² Lò'wa nda konyókonyó mvá lavúlé lò'wa àruka títi dhi

i rúsè. Di, kàpfò dre dhi, dré ina mbàzo atsálé kàdrì ngá àruka títi kidhílé amvú 'á dhi ki lavú. Atsá fa tíni gò, àrí ì dré adrézó alìle bhà si kólá ni ì drìna.»

Pídhígó tàkú ni tà dri dhi
(A kònò kpà Lúka 13:20-21)

³³ Yésu dré gòzo pídhígó àzuya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Òpì bhù àdhya sù ngóro tàkú mvá tsà tòkó àlo dré adólé amulé fónδρο kàdrì dhi be gò, tàkú nda dré fónδρο nda ni 'òzo avólé títi dhi tíni.»

³⁴ Di Yésu tà tá tà nda kòdhi ì títi móndyá zyandre ì dré pídhígó sè. Tà tà àlo àyi dré pídhígó àko dhi ko, ³⁵ kitswálé tà longólé pròfétà tí kònìdhi kò'oró ru be dhi bvò: «Má ni tà adó tàle àyi dré pídhígó sè. Má ni tà zùle kínó kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi ki longó.»†

Yésu ngi pídhígó mbì ni tà dri dhi ni àndu

³⁶ Amvolásà dhi, Yésu dré móndyá zyandre nda ki tayízó gò, nzìzo bhàna. Akódhi ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí ngi àma dré pídhígó mbì amvú na dhi àdhya ni àndu wà.»

³⁷ Akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya kórì dóro rìlepi nda, Móndí ni Mv́ 'i. ³⁸ Amvú nda bvò 'i. Kórì dóro nda, Gíká ni ànzì akódhi ni Òpì na dhi 'i. Mbì nda, Dhya kònzi ni ànzì 'i. ³⁹ Kàribhá mbì kórì rìlepi nda, Dzáborò 'i. Lókyá lànýá lokózó nda, lókyá kùdù 'i. Dhya adrébhá lànýá lokó nda ì, ángéló 'i.

† 13:35 13:35 A kònò Longó ì 78:2.

40 Di ngóro à dré adrélé mbì nda ni akú kitswálé zàle àtsí na dhi t́ni dhi, a ni kókpà adré kònni lókyá kùdù sè. 41 Móndí ni Mvá ni áyi ángéló ki amù, tà títi adrébhá móndí ki 'o ledhéle tàkonzi na dhi ki akú túmání móndyá títi adrébhá tà kònzì 'o dhi íbe, àyi ki tingázó pfole Gĩká ni Opì 'ásè. 42 Di ángéló nda ì dré àyi ki bhèzo àtsí adrélépi adrélé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsi. 43 Di, móndyá gyágya dhi ki adré àyikya lagulé kítú t́ni àyi ki Atá ni Opì na. Dhya ángùdhi adrélépi bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi!»

Pídihígo ngá làgí kyàkyà zùle dhi ni tà dri dhi

44 «Opì bhù àdhya sù ngóro ngá làgí kyàkyà zùle amvú àlo na dhi t́ni. Agó àlo dhi kisé tá ngá làgí kyàkyà nda gò, gòzo zúá tódhyá. Di togó kìní dré dhi, dré lizo áyi ngá títi dhi ki lagí gò, amvú nda ni gizo í dré.»

Pídihígo màyìkà làgí kyàkyà dhi ni tà dri dhi

45 «Opì bhù àdhya sù kpà ngóro agó àlo adrélépi tá màyìkà aveave dhi ki nda dhi t́ni. 46 Akódhi kòkisú màyìkà àlo làgí kyàkyà dhi dre dhi, dré lizo áyi ngá títi dhi ki lagí gò, gizoá.»

Pídihígo kimbá ni tà dri dhi

47 «Opì bhù àdhya sù ngóro kimbá à dré bhèle yìandre na gò, dré kosyá ki kára títi dhi ki turúzó dhi t́ni. 48 Kimbá nda kòga kosyá sè bí dre dhi, kosyá bhebhá ì dré asézóá apfole yí m̀le. Di ì dré lirízó kosyá dóro dhi ki kipè tobhàle kánzì ì 'ásè gò, kosyá kònzì dhi ki bhèzo. 49 Tà nda

ni kókpa adré kònini lókyá kùdù sè. Angéló ki alì móndyá kònzi ki kòfalé lanzí móndyá gyágya íbe gò, ⁵⁰ ì dré móndyá kònzi nda ki bhèzo àtsí adrélépi adrálé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adré tongolé, adrézó kpà síkálándrá tsi.»

Ngá làgí be kàdrì tídhí ro ìndì àku ró dhi ì

⁵¹ Dì Yésu lizí àyi tàzoá dhi: «Mì yi tà kòdhi ì títi, àndu ni ki nìzo vélé?» Ì logó drá dhi: «Àyíya!» ⁵² Akódhi gò tàá àyi dré dhi: «Dì dhya ángùdhi adrélépi tátrítrí kúlí tadhá gò Opì bhù àdhya ni tà tadházó drá dhi, dhya nda ngóro bhà liyí adrélépi ngá làgí be kàdrì dhi íbe gò, dré adrézó ngá tídhí dhi ki adó lásà ngá àku dhi íbe dhi tíni.»

Nàzàrètàbhá ì ka'ì Yésu ko

(A kònò kpà Márokò 6:1-6; Lúkà 4:16-30)

⁵³ Yésu kòpi pídhígó nda ì akilé dre dhi, dré àrà nda ni tayízó gò, ⁵⁴ lizo tsàle bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na.‡ Dì dré kídhózó adrélépi tà tadhá Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó na. Gò móndyá nda ì dré adrézó akódhi ni yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi kisú ìna tògyá kòdhi tùmání rìnyí adrézó tà líndrìga ró dhi ki 'o dhi be dhi ángwà? ⁵⁵ Akódhi kòndi tsì dhya adrélépi fa ledé dhi ni mvá 'i ko? Andre ni ni rú tsì Màríya ko? Adrúpi ni ì tsì, Yàkóbhò, Yòséfà, Sìmonà tsàle Yúdà ko? ⁵⁶ Amvúpi ni ì títi àma kòfalé ko? Akódhi kisú dì tà kòdhi ì títi dhi ángwà?» ⁵⁷ Dì tà nda sè dhi, ì kitswá tá Yésu ni

‡ **13:54** 13:54 Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kònìdhi tá Nàzàrètà 'i. A kònò kpà Lúkà 4:16; Márokò 6:1.

ka'ì bwà ko. Di Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «À adré ngbà 'í pròfétà ni lindrì bha ko dhi akódhi ni tàndi bha ìndi akódhi ni tàndi ni dzó 'á.» ⁵⁸ Di akódhi 'o tá tà lindrìga ró bǐ dhi i kònale ko, ì dré akódhi ni ka'ile ko dhi sè.

14

Yòwánì Bátisimò fèlepi ni dràma

(A kònò kpà Márokò 6:14-29; Lúkà 9:7-9)

¹ Lókyá nda sè dhi, Èródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàliláyà àdhya drìle dhi dré Yésu ni rúbí yìzo.

² Dré tazoá àyi màrábà i dré dhi: «Dhya kòdhi Yòwánì Bátisimò fèlepi 'i! Angá ína dràdrà lésè nì. Àsà dhi, akódhi rinyí íbe adrézó tà lindrìga ró dhi ki 'o.»

³ Tàko ko, Èródè nda 'o tá Yòwánì rùle adròle, bhèle bǎdzó na dhi nì. 'O tá kònìni àyi adrúpi Fìlípò ni tòkó, Èròdíyà ni tà sè. ⁴ Angyá ko, Yòwánì adré tá tàá Èródè dré dhi: «Kitswá mí dré adrézó ámi adrúpi ni tòkó íbe dhi ko.» ⁵ Àsà dhi, Èródè adré tá Yòwánì ni le pfùle dràle. Di, adré tá ína móndí zyandre dhi ki ro, ì dré adrélé Yòwánì ni no pròfétà ro dhi sè.

⁶ Di, kítú Èródè ni tìzo àsà dhi sè dhi, Èròdíyà ni zapi dré apfòzo ngá to Èródè i kandrà móndyá dré azilé gwányá lé dhi íbe gò, tà nda dré Èródè ni togó 'òzo kiníle tò. ⁷ Di akódhi dré mòndrà sìzo tazoá dhi, í ni ngá ángùdhi mvátòkó nda dré lèle zìle í tí dhi ni fe drá. ⁸ Di andre ni kòtà akódhi ni drì dre dhi, akódhi dré tazoá Èródè dré dhi: «Mí kǎfè má dré Yòwánì Bátisimò fèlepi ni drì kònwa sǎnì na.» ⁹ Gò ópí nda ni togó dré kizà nyàzo tà nda sè. Di, mòndrà dré tá sìle móndyá

azilé nda i kandrá dhi i sè dhi, dré ína tòlí fèzo tà zìle nda ni 'òzo gò, ¹⁰ mómódí mùzo lìle Yòwánì ni drì li bãdzó na. ¹¹ Gò akódhi ni drì nda ni adózó sǎnì na alìzo fèá mvátòkó nda dré. Dì akódhi nda dré fèzoá áyi andre dré. ¹² Bvóá dhi, Yòwánì ni lebèbhá ì dré tsàzo akódhi ni àbvò do sìle. Gò ì dré lizo tà nda ni longó Yésu dré.

Yésu fè ngá nyàle mómódí ngùlù-nzi dhi i dré

(A kònò kpá Mároko 6:30-44; Lúka 9:10-17; Yòwánì 6:1-14)

¹³ Yésu kòyi rúbí nda dre dhi, dré mbàzo bwátù na kitswálé lìle kalóma àrà mómódí àko dhi na dhi bvó. Dì, mómódí zyandre dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo bhàandre bǐ dhi ì lésè lìle akódhi vésè pá sè, tǎpǎriandre mìlésè. ¹⁴ Dì Yésu kàsí bwátù lésè dre dhi, dré mómódí zyandre lavúlé nda ki nòzo, kizà dòzo áyi togó na àyi ki tà sè gò, dré àyi ki dràbhá ki tidrízó.

¹⁵ Ìndró kàndrì dre dhi, akódhi ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Kòndhi àrà bhà àko dhi 'i, ìndì lókyá lavú dre. Mí kòfè dì látì mómódí zyandre kòni ì dré lizo mányàngá gí nyàle bhà àma làgásè dhi ì 'ásè wà.»

¹⁶ Dì, Yésu logó àyi dré dhi: «Kitswá ì dré lizo dhi ko. Àmi ki tǎndì, mì kòfè ngá àyi dré nyàle dhi àmi.»

¹⁷ Dì, ì logó drá dhi: «Àma ngbà 'í kònwa dhi mǎpà íbe nzi, ìndì kosyá íbe rì.»

¹⁸ Yésu gò tàá dhi: «Mì alì ngá nda íbe má vélé.»

¹⁹ Gò dré tǎzoá mómódí zyandre nda ì dré dhi, ì kòlirí mbì dri. Dì kádó mǎpà nzi nda ì kosyá rì nda íbe dre dhi, dré mǐ tingázó kurú na bhù na, tà tani zizo Gíká tí ngá nda ì dri. Dré mǎpà nda ki tonòzo lanzilé áyi

lebèbhá ì dré gò, ì dré lanzízóá mónnyá zyandre ì dré. ²⁰ Di àyi títi nda ì dré nyàzoá p̄izo. Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àmbí ni k̄i lokózó ḡale kánzì mudrí-dr̄i-r̄i dhi ì sè b̄ibi. ²¹ Ago ngá nda k̄i nyabhá dhi ì tá ànyànyì ngulù-nzi. (À nà tá tòkó ì ànzimvá ìbe ko.)

Yésu to atsí tǎpǎriandre dr̄isè

(A kònò kpà Márokò 6:45-52; Yòwánì 6:15-21)

²² Gbǎ lókyá nda sè dhi, Yésu dré àyi lebèbhá k̄i 'òzo l̄ile mbàle bwátù na, ì kòzyaró dr̄idr̄i ì kandrána tǎpǎriandre ni ta'á na. Tàko ko, lè tá r̄è zyà láti f̄ele mónnyá zyandre nda ì dré l̄izo 'íká. ²³ Kòfè láti àyi dré dre dhi, dré mbàzo kalóma kòngó àlo dr̄ina kitswálé tà ta Ḡiká be. Gò ngá dré anízó akódhi ni k̄i kònàle kalóma.

²⁴ Di, bwátù nda l̄i tá ìna vwàle k̄iní rúsè vwàvwà ro. Lyǎandre adrè tá v̄ile s̄inya dri rúá gò, ȳi adrélépi longálé dhi dré adrézó ru tswa rúá. ²⁵ Di ngátsi k̄itógá àmvolèsè dhi, Yésu dré ngàzo adrélé atsí to tǎpǎriandre dr̄isè, adrézó l̄ile àyi lebèbhá nda ì véna. ²⁶ Ì kònò akódhi adrérà'a atsí to tǎpǎriandre dr̄isè dre dhi, tir̄i dré ḡazo àyi léna b̄i gò, ì dré t̄azoá dhi: «Kòdhi móndí l̄indr̄i 'i!» Gò ì dré ngàzo adrélé tetrélé tir̄i dré. ²⁷ Di, gbǎ kòdhwa, Yésu dré t̄azoá àyi dré dhi: «Mì tsi togó! Ma 'i. Mì ro ngá ko.» ²⁸ Pétèró logó drá dhi: «Mír̄i, kàdré mì 'i bàti dhi, mì tà má dré má kòliró mì véna ȳi dr̄isè wà.» ²⁹ Yésu gò t̄áá drá dhi: «Mí àlì!»

Di Pétèró dré pf̄ozo bwátù 'ásè gò, k̄idhólé atsí to ȳi dr̄isè, adrézó l̄ile Yésu véna. ³⁰ Di, kònò lyǎandre nda dre dhi, tir̄i dré akódhi ni 'òzo gò,

dré kidhózó adrélé tandrùle. Dì dré loyózóá dhi: «Mírì, mí tidrí ma wà!» ³¹ Gbã kòdhwa, Yésu dré àyì drígá kidzìzo akódhi nì ru gò, tàzoá drá dhi: «Mì tà ka'ika'ì íbe tsà nì, mí kayí tà mí léna àdho tà sè?» ³² Ì kòmbà file bwátù na dre dhi, lyãandre nda dré rìzo adrélé kíri. ³³ Dì Yésu nì lebèbhá bwátù na nda ì dré ledhézó àyì kí kórókó títi akódhi kandrá, tàzoá dhi: «Mì Gìká nì Mvágó 'ì bàti!»

*Yésu tidrí dràbhá ì Gènèsàrètè na
(A kònò kpà Márokò 6:53-56)*

³⁴ Ì kòzya tãpãriandre nda nì ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gènèsàrètè àdhya na. ³⁵ Mòndyá kònàle dhi ì kònò Yésu nìle kyá dre dhi, ì dré ngàzo akódhi nì rúbí 'o ayílé bvò wáyì nda 'ásè. Dì mómí ì dré àyì kí dràbhá títi dhi kí adzízó akódhi véle gò, ³⁶ akódhi nì ti lizízó, kòtayíró dràbhá nda ì adrélé ngbà 'í àyì kítá ti tabè kòdhya. Dì àyì títi akódhi nì kítá nda nì tabèbhá dhi ì dré adrízó.

15

Gìká nì kúlí bhèma adrézó mómí kí labhi lebé dhi

(A kònò kpà Márokò 7:1-13)

¹ Amvolásà dhi, Fàrìsáyò àruka ì tãtrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì dré angázó Yèrúsalemà lésè alìle Yésu véle gò, lizíá tíá dhi: ² «Àmi lebèbhá ì adré àma kí tábhí kí labhi ño àdho tà sè? Angyá ko, ì adré àyikya ngá nya drígá dzi àko ró.»

³ Yésu dré logózóá àyì dré dhi: «Àmi ró dhi, m̀ adré àmìkya Gìká nì tòlí ño, kitswázó àmi kí

labhi likí àdho tà sè? ⁴ Tàko ko, Gìká tà tá dhi: <Lè mí kàdré ámi atá ni lindrì bha ámi andre be.>* Tà kpà dhi: <Dhya ángùdhi adrélépi tà kònzi ta áyi atá rú yà, kó ngalè áyi andre rú yà dhi, lè à kò'o akódhi nda dràle dràdrà.>† ⁵ Di, mì adrè àmikya tàá dhi, dhya àlo kòtà áyi atá dré yà, kó ngalè áyi andre dré yà dhi, <Ngá má dré tá kitswálé fèle ámi ledé dhi, ngá má dré dra fèle Gìká dré dhi 'i> dhi, ⁶ adrè di leá véle dhya nda kòbhà áyi atá ni lindrì áyi andre be ngá nda sè dhi ko. Di ásà dhi, mì adrè àmikya Gìká ni kúlí bhe gàrà dri, adrézó àmi ki tàndi ki labhi lebè. ⁷ Ami túrúpúbhá 'i! Pròfétà Èsáyà dré tá adrérà'a Gìká ni kúlí longó àmi ki tà sè dhi 'á dhi, longó tá tà nda kyá tàzoá dhi:

⁸ <Móndyá kòdhi ì adrè áma lindrì bha ngbà 'í ti sè.

Di, áyi ki togó vwà ína má rúsè vwàvwà.

⁹ Ì adrè lèsambò 'o má dré wóyá.

Tàko ko, ì adrè tòlí angábhá móndí ì vélesè dhi ki tadhá ngóro tòlí nda ì angá tá má vélesè na tìni.>‡»

Tà adrèbhá móndí ki 'o atsálé ndí ró Gìká mìlèsè dhi ì

(À kònò kpà Márokò 7:14-23)

¹⁰ Gò Yésu dré móndyá zyandre kònàle dhi ki azizó, tàzoá áyi dré dhi: «Mì yi vo rè tà kònèdhi, àndu ni ni nìzo ká! ¹¹ Ngá adrélépi file móndí ni síbhálé 'àsè dhi adrè akódhi ni 'o atsálé ndí ró dhi ni ko. Be ró dhi, tà adrélépi apfòle móndí

* **15:4** 15:4 A kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16. † **15:4** 15:4 A kònò Pfòma 21:17; Lèvítikè 20:9. ‡ **15:9** 15:9 A kònò Èsáyà 29:13.

sílésè dhi adrè ína akódhi ni 'o atsálé ndĩ ró dhi nì.»

¹² Gò Yésu ni lebèbhá ì dré àyi kì kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí nì, tà mí dré tàle kòdhi dhe Fàrisáyò ì léna kònzi dhi be?»

¹³ Akódhi logó àyi dré dhi: «Fa ángùdhi áma Atá bhù na dhi dré kidhílé nì ko dhi, à nì tingíá. ¹⁴ Mì tayí àyi nda ì. Ayi mĩ kùdúkùdu kì drĩ kobhá mĩ kùdúkùdu ró dhi 'i. Dì mĩ kùdúkùdu àlo dhi kàdré mĩ kùdúkùdu àzya se drĩle dhi, àyi rìti nda kì ledhé bhú na.»

¹⁵ Gò Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Mí ngi kúlí alaala mí dré tàle nda ni àndu àma dré wà.»

¹⁶ Dì Yésu logó dhi: «Àmi, àmi dhu rè tà nìní àko? ¹⁷ Mì nì ko tàle dhi, ngá ángùdhi adrélépi file móndí ni síbhálé 'àsè dhi adrè file akódhi ni 'a na gò, adrélé apfòle akódhi ni rùbhá lésè dhi?»

¹⁸ Dì, tà ángùdhi adrélépi apfòle móndí sílésè dhi adrè ína angálé akódhi ni togó lésè. Tà nda ína tà adrélépi móndí 'o atsálé ndĩ ró dhi 'i. ¹⁹ Tàko ko, tà adrébhá apfòle móndí kì togó lésè dhi ì, tà kònì 'i: tà kònzi kisùle dhi ì, móndí kì tupfuma ni tà, múná tà, ndòtò tà, kugù tà, tà tàma móndí ì rú kinzò sè dhi ni tà, ìndì móndí kì rú tàma kònzi dhi ni tà. ²⁰ Tà nda kòdhi ì adrè móndí kì 'o atsálé ndĩ ró dhi nì. Dì, ngá nyàma drígá dzi àko ró dhi adrè ína móndí kì 'o atsálé ndĩ ró ko.»

*Tòkó àlo sùrú twá ro dhi ka'ì Yésu bàti
(A kònò kpá Mároko 7:24-30)*

²¹ Amvolásà dhi, Yésu dré àrà nda ni tayízó gò, lizo tsàle bvò Tírè ì làga Sídónà be dhi na.

²² Dì Kànanà tòkó àlo bvò nda lésè dhi dré alizo akódhi véle gò, kidhólé adrélé loyóá dhi: «Mírì,

Dàwídi ni Mvá, mí bhà áma kizà wà! Áma zapi tirí kònzi íbe í léna. Adré kizà nya lavulé.» ²³ Di, Yésu logó ína kulí drá ko. Gò akódhi ni lebebhá ì dré àyi ki kisízo ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí dro akódhi nzìle. Tàko ko, akódhi adré tetrélé àma àmvolésè tò.» ²⁴ Yésu logó dhi: «Gìká amù ma ngbà 'í Ìsèrèlè ànzi avìbhá kábilígyà ì tìni dhi ì vélé.»

²⁵ Di, tòkó nda dré ína adhézo áyi kórókó titì akódhi kandrá, tàzoá drá dhi: «Mírì, mí ledé ma wà!» ²⁶ Yésu gò logóá dhi: «Kitswá ànzimvá ki mápà dòzo bhèle kòkí ì dré dhi ko.» ²⁷ Di, tòkó nda tà drá dhi: «Mírì, kònìni bàti. Di, ndìndì kòkí ì adré àyikya mápà kórònyá adrèbhá ledhélé àyi ki líyí ni mísá zàle dhi ki nya kòdhya.» ²⁸ Yésu logó drá dhi: «Á! Tòkó, mi tà ka'ika'í íbe kàdrì! Tà nda kò'o ru mí dré ngóro mí dré adrélé lèle dhi tìni.» Di tòkó nda ni zapi dré adrízó gbă lókyá nda sè.

Yésu tidrí dràbhá bí dhi ì

²⁹ Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo tsàle tãpãriandre Gàliláyà àdhya làgana. Di dré mbàzo kòngó àlo drina gò lirílé. ³⁰ Gò móndí zyandre lavulé dhi ì dré alizo túmání mèrèkpè íbe, mì kùdúkùdu íbe, móndí rúbhá be àbvò ro dhi íbe, ábhábhá íbe, ìndì dràbhá àruka bí dhi íbe, àyi ki tobhá Yésu kandrá. Gò akódhi dré àyi ki tidrízo títi. ³¹ Di móndyá zyandre nda ki líndrí dré gazo bhwãbhwa. Tàko ko, ì nò tá ábhábhá nda ì adrérà'a kulí ta, móndyá rúbhá be àbvò ro nda ì adrérà'a adrílé, mèrèkpè nda ì adrérà'a atsí

to, ìndì mǐ kùdúkùdu nda ì adrérà'a ngá no. Gò ì dré Gĩká Ìsèrèlè ànzì kya nì rú bhàzo kùle.

*Yésu fè ngá nyàlè mǒndí ngùlù-su dhi ì dré
(A kònò kpà Márokò 8:1-10)*

³² Amvolásà dhi, Yésu dré áyi lebhébhá kì azízó, tàzoá àyi dré dhi: «Má adré kizà do áma togó na mǒndyá zyandre kòni kì tà sè. Tàko ko, àma tǔmǎní àyi íbe kítú na, ìndì ngá ì dré kitswálé nyàlè dhi vélé yókódhó. Dì má lè àyi kì logólé nzìlè tàbirì be ko, ì kòlandèró ledhézó láti bhálé ko dhi sè.» ³³ Dì akódhi nì lebhébhá ì logó drá dhi: «Àrà bhà àko kòndhi 'á dhi, mà nì kitswá mápà kisú fèlè mǒndyá zyandre kòni ì dré nyàlè pìzo ásà dhi ángwà?» ³⁴ Yésu lizí àyi tí dhi: «Àmi mápà íbe ángopí?» Ì logó dhi: «Nzi-drì-rì, ìndì kosyá àruka tsàtsà dhi íbe.»

³⁵ Gò Yésu dré tàzoá mǒndyá zyandre nda ì dré dhi, ì kòlirí bvò dri. ³⁶ Dré mápà nzi-drì-rì nda kì adózó kosyá nda íbe, àwoyà fèzo Gĩká dré gò, tojòzoá lanzílé áyi lebhébhá ì dré gò, ì dré lanzízóá mǒndyá zyandre nda ì dré. ³⁷ Dì mǒndyá títi nda ì dré nyàzoá pìzo. Gò akódhi nì lebhébhá ì dré àmbí nì kì lokózó gàlè kánzì nzi-drì-rì dhi ì sè bíbi. ³⁸ Ago ngá nyabhá nda ì tá ngùlù-su. (A nà tá tòkó ì ànzimvá íbe ko.)

³⁹ Gò Yésu dré láti fèzo mǒndyá zyandre nda ì dré nzìzo. Dré mbàzo bwátù na gò, zyàlè tsàlè bvò Màgàdánà àdhya na.

16

Fàrìsáyò ì Sàdùkáyò íbe dhi ì lizí Yésu tà àlo lín-dríga ró dhi ní 'o

(A kònò kpà Márokò 8:11-13; Lúka 12:54-56)

¹ Amvolásà dhi, Fàrìsáyò ì Sàdùkáyò íbe dhi ì dré àyi kì kisízó ànyi Yésu làga, kitswálé akódhi ní tabhì. Dì ì dré akódhi ní ti lizízó, kò'oró tà àlo lín-dríga ró angálépi Giká vélèsè dhi. ² Dì Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Ìndró sè, bhù mibhalé kàdré wà dhi, mì adré tàá dhi: <Kìdru, kozya kitswá dhìle ko.> ³ Drùbhì sè, bhù mibhalé kàdré ngbàràngbàrà ro dhi, mì adré tàá dhi: <Àndrò, kozya ní dhi.> Mì nì kó bhù mibhalé ní làsú lanzílé dhi be dhi, mì kitswá dì àmíkya tà adrébhá lókyá twátwa dhi kì tadhá dhi kì ní lanzílé bwà ko àdho tà sè? ⁴ Mòndyá àndrò adrébhá kònzi ìndì zàràbhù ro dhi ì adré tà lín-dríga ró dhi ní nda nòle. Dì, à kitswá tà àzya lín-dríga ró dhi ní 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdré ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'i ko dhi.» Gò Yésu dré àyi kì tayízó, lizo.

Tàkú Fàrìsáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi

(A kònò kpà Márokò 8:14-21)

⁵ Yésu ì lebèbhá ní íbe dhi ì kòzya tápáriandre ní ta'á na dre dhi, lebèbhá ní nda ì dré atógyazoá dhi, ì tivì tá mápà dòma atsí na dhi. ⁶ Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréró àmì kì líkí tàkú Fàrìsáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi ní tà sè.» ⁷ Dì akódhi ní lebèbhá ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyi kòfalèsè adrézó tàá dhi: «Akódhi tà kònìni, mà dré mápà adólé ko dhi sè.» ⁸ Yésu

dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi tà ka'ika'í ìbe tsà ni ì, mì adré àmìkya tà kayí àmi kòfalésè mì dré adrélé mápà àko dhi sè àdho tà sè? ⁹ Mì nì vo dhu rè tà àlo ko? Mì tivì vo àmìkya mápà nzi má dré lanzílé móndyá ngùlù-nzi dhi ì dré dhi ki tà dre? Mì gò tá àmbí ni ki lokó gàle kánzì ángopí? ¹⁰ Mì tivì kókpà àmìkya mápà nzi-drì-rì má dré lanzílé móndyá ngùlù-su dhi ì dré dhi ki tà dre? Mì gò tá àmbí ni ki lokó gàle kánzì ángopí? ¹¹ Mì nì ko tàle dhi, má adré tá mápà tà ta àmi dré kòdhya ko dhi? Di, má tà tá mána dhi: <Mì kàdré àmi ki líkí tàkú Fàrìsáyò kya Sàdùkáyò ìbe dhi ni tà sè.>» ¹² Gò lebhà ni ì dré nìzoá tàle dhi, akódhi adré tá tàá àyi dré dhi, ì kàdré àyi ki líkí tàkú mápà àdhya ni tà sè ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki líkí tà Fàrìsáyò ì dré tá adrélé tadhále Sàdùkáyò ìbe dhi ki tà sè.

Péteró tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i

(A kònò kpà Márokò 8:27-30; Lúka 9:18-21)

¹³ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo tsàle bvò bhàandre Kàyìsàriyà Fílípò àdhya làga dhi na. Gò akódhi dré lizízoá àyi tí dhi: «Móndí ì adré tàá dhi, ma, Móndí ni Mvá àdhi 'i?» ¹⁴ Ì logó drá dhi: «Móndí àruka ì adré tàá dhi, mi Yòwánì Bátisimò fèlepi 'i. Aruka ni ì adré tàá dhi, mi Elíyà 'i. Aruka ni ì adré kó tàá dhi, mi Yèrèmíyà 'i yà, kó ngalè pròfétà ki àzya 'i yà dhi.» ¹⁵ Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Di àmi ró dhi, mì adré àmìkya tàá dhi, ma àdhi 'i?» ¹⁶ Sìmónà Péteró logó dhi: «Mì mína Mèsíyà, Gíká lídrì ro dhi ni Mváagò 'i.» ¹⁷ Yésu gò tàá drá dhi: «Sìmónà, Yónà ni mvá,

Gìkà bhà tà tani mí dri dre. Angyá ko, móndí tadhá tà kòdhi mí dré nì ko. Be ró dhi, áma Atá bhù na dhi tadhá mí dré nì. ¹⁸ Má adré kpà tàà mí dré dhi: Mi Péteró 'i. Má ni Èkèlézyà mána ni si kírà kònìdhi dri.* Ndìndì dràdrà ni rìnyí kitswá ína Èkèlézyà nda ni lavú ko. ¹⁹ Má ni Opì bhù àdhya ni lífùngúlà ànzi ki fe tayílé mí drígá. Tà ángùdhi mí dré dra 'ìle kònwa bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni 'i bhù na. Tà ángùdhi mí dré dra trìle bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni trì bhù na.»

²⁰ Gò Yésu dré áyi lebèbhá nda ki logázó, ì kòtadhá ró dhya àlo dré dhi, ì Mèsíyà 'i dhi ko.

Yésu longó áyi dràma ni tà, áyi ngàma dràdrà 'àsè dhi be

(A kònò kpà Márokò 8:31–9:1; Lúkà 9:22-27)

²¹ Kidhólé lókyá nda sè dhi, Yésu dré kidhózó adrélé tadhá áyi lebèbhá ì dré dhi, adré tá leà dhi, í kòlì Yèrúsalmà na kitswálé kizà nya lavulé Yúdà ànzi ki bhàgo ì drígá, kòwánà kàdrì ì drígá ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá ì drígá, à kòpfuró ì dràle gò, kítú ni na sè dhi, Gìkà kòtìngá ró ì dràdrà lésè.

²² Di Péteró dré Yésu ni drìzo gàrà dri gò, kidhózó adrélé tà ta akódhi dri, tàzoá dhi: «Mírì, Gìkà kòlìkì mí! Tà nda kòdhi kitswá tàdzí atsálé mí rú ko!» ²³ Di, Yésu dré áyi alázo tàà Péteró dré dhi: «Sàtánà, mí nga má mìlèsè gòle má àmvona! Mí adré láti nda áma 'òzo dhèle. Tàko ko, mí adré tà kisù Gìkà àdhya tíni ko. Be ró dhi, mí adré mína tà kisù móndí kya tíni.»

* **16:18** 16:18 Rú «Péteró» kònìdhi adré leà tàle dhi «kírà».

24 Gò Yésu dré tazoá áyi lebebhá i dré dhi: «Dhya àlo kàdré làá alile má vèsè dhi, lè akódhi nda kòtayí áyi tàndi ni tà, kàdó áyi fa kipakipa gò, kàdréro áma lebè. 25 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi tàndi ni lídrì le tidrìlé dhi, a ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína áyi lídrì fe áma tà sè dhi, a ni áyi lídrì nda ni kisú. 26 Angyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndi àdhya i títi gò, áyi tàndi ni lídrì tayízó avìle dhi, akódhi nda kisú ína àdho tà dóro 'i? A ni go àdho ngá fe kòdhya kitswázó áyi lídrì nda ni kisú dhi? 27 Tàko ko, Mòndí ni Mvá ni agò áyi Atá ni mĩlanzĩlanzĩ na akódhi ni ángeló íbe gò, dré tà logózó mòndí àlo àlo títi i dré, tà i dré 'òle dhi i tí. 28 Má adré tà bàti ta àmi dré dhi: Mòndí àruka adrèbhá áyi kí totó kònwa ni i kitswá drále drìdrì i dré dra Mòndí ni Mvá ni nòzo alirà'a áyi Opì na dhi kandrà ko.»

17

*Yésu ni làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(A kònò kpà Márokò 9:2-13; Lúkà 9:28-36)*

¹ Kítú nzi-drì-àlo àmvolésè dhi, Yésu dré Pétèró kí drìzo Yàkòbhò íbe ìndì adrúpi ni Yòwànì be gò, i dré lizo àyi pátí mbàle kòngó àlo mvumvù dhi drìna. ² Kònàle dhi, Yésu ni làsú dré ngàzo ru ladzá àyi mĩle. Akódhi ni mĩbhalé dré kidhózó adrélé lagulé kítú tĩni. Akódhi ni kítá i dré kpà atsázó kemve kpírìkpírì ngádra tĩni. ³ Gbã kòdhwa, Mósè i Elíyà be dhi i dré agázó àyi kandrà, adrélé tà ta Yésu be. ⁴ Di Pétèró dré tazoá Yésu dré dhi: «Mírì, dóro ni mà dré adrélé kònwa

dhi. Mí kàdré leà dhi, má ni wémà na dhi ki ledé kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndì àlo ni Elíyà dré.» ⁵ Dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, ndùrùku lagulagu ró dhi dré apfòzo àyi ki asó rùkù gò, kúlí dré apfòzo lásà tàá dhi: «Kònìdhi áma Mvágó má dré lèle tò dhi 'i. Ama togó adré kinilé akódhi ni tà sè tò. Mì kòyi akódhi!»

⁶ Yésu ni lebèbhá ì kòyi kúlí nda dre dhi, àyi ki togó dré gàzo tirì sè bí gò, ì dré ledhézó àyi ki mibhalé bha kìní mi. ⁷ Dì, Yésu dré ína àyi kisízó ànyi àyi làga, àyi ki tabè gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì nga! Mì ro ngá ko.» ⁸ Ì kòtingá mǐ dre dhi, ì dré gòzo véle móndí àzya no ko, ngbà 'í Yésu 'i kalóma.

⁹ Ì dré tá adrérà'a asilé kòngó nda drìlèsè dhi 'á dhi, Yésu dré lazízóá àyi dri dhi: «Mì kòlongó tà agalépi àmi mìle kòdhi dhya àlo dré ko, tsàle lókyá Gìká dré dra Móndí ni Mvá ni tingázó dràdrà lèsè dhi 'á.»

¹⁰ Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Tátrítrí kúlí tadhábhá ì adré tàá dhi, lè Elíyà kàlì rè zyà Mèsíyà kandrá 'íká àdho tà sè?» ¹¹ Yésu logó àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, Elíyà adré alìle tà títi dhi ki ledé. ¹² Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Elíyà atsá dre. Dì, móndí ì nǐ tá àyikya akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Gò ì dré akódhi ni 'òzo ngóro ì dré tá lèle dhi tǐni. Dì Móndí ni Mvá ni kókpa kizà nya àyi drígá kònìni.» ¹³ Dì Yésu ni lebèbhá ì dré nǐzoá tàle dhi, akódhi adré tá Yòwànì Bàtísimò fèlepi ni tà ta àyi dré kòdhya.

*Yésu tídrí mváagó àlo tírí kònzi íbe í léna dhi
(A kònò kpà Márokò 9:14-29; Lúkà 9:37-43a)*

¹⁴ Ì kògò tsàlè mónnyá zyandre i véna dre dhi, agó àlo dhi dré alìzo adhélé áyi kórókó tíř Yésu kandrà, ¹⁵ tàzoá dhi: «Mírì, mí bhà áma mváagó ni kizà wà! Agilíí adré akódhi ni lebhé, ìndì akódhi adré kizà nya tò. Vésè be bĩ, adré ledhélé àtsí na, kó ngalè yĩ na. ¹⁶ Má drĩ tá akódhi lizo ába ámi lebèbhá i véna. Dì, ì kitswá tá àyikya akódhi ni tídrí bwà ko.» ¹⁷ Dì Yésu logó dhi: «Àmi, mónnyá ándrò tà ka'ika'ĩ àko ìndì àmi ki tayíbhá litílé ni i, mà ni adré vélé àmi íbe vwàle lókyá be ángopí? Má ni àmi ki tà mvo vwàle lókyá be ángopí? Mì adrĩ mvámvá nda alìzo ába má vélé.» ¹⁸ Dì ì kàlì akódhi be dre dhi, Yésu dré ligízó tíř kònzi akódhi lé dhi be gò, dré dròzoá p'fòlè lásà. Dì mvámvá nda dré adrízó gbã lókyá nda sè.

¹⁹ Amvolásà dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó àyi pátí ànyi akódhi làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mà kitswá tá tíř kònzi nda kònàdhi ni dro bwà ko àdho tà sè?»

²⁰ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kitswá tá bwà ko, mì dré adrélé tà ka'ika'ĩ íbe tsà dhi sè. Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kàdré tà ka'ika'ĩ íbe tsámvá ngóro mütáđi lò'wa tĩni dhi, mì ni kitswá táá kóngó kònìdhi dré dhi <Mí kisí mì kònwásè lile kònàle> gò, kóngó nda dré àyi kisízó. Dì tà àlo mì dré kitswá'lé 'òlè bwà ko dhi ni adré yókódhó.» [

21 *]

Yésu gò àyi dràma ni tà longó, àyi ngàma dràdrà lèsè dhi be

(A kònò kpà Márokò 9:30-32; Lúka 9:43b-45)

²² Kítú àlo dhi, Yésu i lebèbhá ni íbe dhi ì kimó tá ru bvò Gàlíláyà àdhya na. Gò akódhi dré tazoá àyi dré dhi: «À ni Móndeí ni Mvá ni lefè kàribhá i drígá. ²³ I dré akódhi ni pfùzo dràle gò, kítú ni na sè dhi, Gìká dré akódhi ni tingázó dràdrà lèsè.» Dì kúlí nda sè dhi, akódhi ni lebèbhá ki togó dré gàzo kizà sè bǐ.

Mèdáyì tépelò àdhya ni gǐma

²⁴ Amvolásà dhi, Yésu i lebèbhá ni íbe dhi ì dré lizo tsàle Kàpàrànwúmà na. Gò dhya adrèbhá tá mèdáyì tépelò àdhya ni lagí dhi ì dré alizo Péteró véle lizíá tíá dhi: «Àmi ki tadhálépi adrè mèdáyì tépelò àdhya ni gi?»† ²⁵ Péteró logó àyi dré dhi: «Àyíya, akódhi adrè gǐá.» Péteró kògò file dzó na dre dhi, Yésu dré zyà kúlí dòzo tàle nì. Tà dhi: «Sìmónà, mí kisù mína ngíni? Ópí bvò kòndi àdhya ì adrè àdhibhá ki 'o adrélé mèdáyì gi dhi kòdhya: àyi ki tàndi ki ànzi i, kó ngalè, móndí àruka àyi ki òpì zàle dhi i?» ²⁶ Péteró logó dhi: «Móndeí àruka i.» Yésu gò tàá drá dhi: «Kàdré di kònini dhi, ópí ki ànzi nda ì kitswá àyikya gǐá ko. ²⁷ Dì, má lè mána móndyá kòna ki

---

* **17:21** 17:21 Wárágá Gìká ni Kúlí tisizo àyi dri drǐdrǐ dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Dì, à kitswá ngbà 'í tiri kònzi kára be kònini dhi ki dro pfòle tàbirí mvòma sè indí tà zǐma Gìká tí dhi sè.] † **17:24** 17:24 A kònò Pfòma 30:11-16.

togó 'òle aswálé àma rú ko. Àsà dhi, mí lì kosyá bhe tǎpǎriandre na. Mí adó kosyá mí dré dra asélé drìdrì dhi, síbhálé ni ni nzìzo gò, làfa lò'wa àlo dhi ni kisúzó sílána. Di mí do làfa lò'wa nda lìzo ába àyi véna mèdáyì gi àma dré mí be.»

18

Dhya kàdrì lavúlé Opì bhù àdhya na dhi àdhi 'i?

(A kònò kpà Márokò 9:33-37; Lúkà 9:46-48)

¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi kì kisízó ànyi akódhi làga, akódhi ni lízì tǎzoá dhi: «Dhya kàdrì lavúlé Opì bhù àdhya na dhi àdhi 'i?» ² Di Yésu dré mvámvá àlo dhi ni azízó bhàle àyi kì kító 'á gò, ³ tǎzoá dhi: «Má adrè tǎ bàti ta àmi dré: Mì kòladzá àmi kì togó atsázó ànzimvá i tìni ko dhi, mì kitswá tǎdzí file Opì bhù àdhya na ko. ⁴ Di dhya ángùdhi adrélèpi àyi tǎ bha kìnì mi ngóró mvámvá kònìdhi àdhya tìni dhi, ni adrè dhya kàdrì lavúlé Opì bhù àdhya na dhi 'i. ⁵ Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi adrélèpi mvámvá kònìdhi tìni dhi ni ka'ì dòle dóro áma rú sè dhi, adrè áma tǎndì ni ka'ì kòdhyà.»

Tà adrèbhá mǎndí kì 'o ledhélé tǎkonzì na dhi ì

(A kònò kpà Márokò 9:42-48; Lúkà 17:1-2)

⁶ «Di, dhya àlo kàdré ína ànzimvá adrèbhá áma ka'ì kònì kì àlo 'o dhèle tǎkonzì na dhi, dóro ni tá kírà kàdrì 'ìle akódhi nda kembé gò, akódhi ni bhèzo dràle yǎandre ni tǎlí na dhi. ⁷ Kizà vo ngíni bvò kòndi dri, tǎ adrèbhá mǎndí kì 'o ledhélé tǎkonzì na dhi kì tǎ sè dhi! Tǎ bàti ró

dhi, tà nda kòdhi ki ngbú adré be. Dì, kizà ni adré kàdrì dhya ángùdhi adrélèpi tà nda ki àndu bha dhi dré! ⁸ Àmi drígá 'i yà, kó ngalè ámi pá 'i yà dhi kàdré ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòli akódhi nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré file lídrì kóná vèsè kólyá dhi na ngbà 'í drígá be àlo yà, kó ngalè pá be àlo yà dhi dóro lavúlé, ámi bhèle àtsí adrélèpi adrálé ko dhi na drígá be rì ìndì pá be rì dhi rúsè. ⁹ Àmi mǐ kàdré kó ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kàngí mǐ nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré file lídrì na ngbà 'í mǐ be àlo dhi dóro lavúlé, ámi bhèle àtsí líferò àdhya na mǐ be rì dhi rúsè.»

*Pídhigó kábilígyà avìlepi dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Lúkà 15:3-7)*

¹⁰ «Mǐ kònò dóro, mǐ kàdréró ànzimvá kòni ki àlo no móndí tàko ró ko. Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Ayi nda ki ángéló ì adré ngbú áma Atá bhù na dhi ni mǐbhalé no. [¹¹ *]

¹² Mǐ kisù àmikya ngíni? Agó àlo kàdré kábilígyà íbe nyadhi-nzi gò àyi ki àlo dré avìzo dhi, a ni 'òá ngíni? A ni zakó tsì kábilígyà nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su nda ki tayí kòngó drìna gò, lizo akódhi avìlepi nda ni ndabe. ¹³ Má adré tà bàti ta àmi dré: Kòkisú kábilígyà nda dre dhi, a ni lenzé akódhi ni tà sè lavúlé, dré adrélé lenzélé kábilígyà nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su avìbhá ko nda ki tà sè dhi rúsè.

* **18:11** 18:11 Wárágá Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Angyá ko, Móndí ni Mvá àlì mónnyá avìbhá dhi ki tidrí.]

14 Kókpà kòdhi tíni, àmi ki Atá bhù na dhi adré làa ko, ànzimvá kòni ki àlo dré avìle dhi.»

Àmi adrúpi tàkonzì 'òlepi mí rú dhi ni tà

15 «Àmi adrúpi àlo dhi kò'o tàkonzì mí rú dhi, mí kòlì rè zyà kalóma akódhi véna, akódhi ni tàkonzì nda ni tadhá drá. Akódhi kòyi mi dhi, kòdhi mí gò ámi adrúpi nda ni kisú dre. 16 Di, kòyi ína mi ko dhi, mí kòdrĩ móndí àlo yà, ngalè rĩ yà dhi, mì kòlìró akódhi véna, <kitswálé tà tífi dhi ki bvó lanzí móndí rĩ yà kó ngalè na yà tà nda ki nobhá mì sè dhi ki kúlí sè.>† 17 Akódhi kògà àyi nda ki yìma rè dhi, mí kòlì tà nda ni ta Èkèlézyà kandrá. Kògà ndìndì Èkèlézyà nda ni kúlí yìma rè dhi, mí kàdré akódhi ni no pàgánò tíni, kó ngalè mèdáyì lagìlépi tíni.

18 Má adré tà bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré dra 'ìle kònwa bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni 'i bhù na. Tà ángùdhi mì dré dra trìle bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni tri bhù na.

19 Má adré kpà tàá àmi dré dhi: Móndí rĩ àmi kòfalé bvò dri dhi ì kàdré ru yi, tà ángùdhi ì dré adrélé zìle áma Atá bhù na dhi tí dhi dri dhi, akódhi ni tà nda ni 'o àyi dré. 20 Angyá ko, àrà ángùdhi móndí rĩ yà, ngalè na yà dhi ì dré adrézó ru kimó áma rú sè dhi na dhi, ma kókpà túmání àyi íbe.»

Tàkonzì trìma àma kòfalésè dhi

21 Gò Péteró dré áyi kisízó ànyi Yésu làga, akódhi ni lízì tàzoá dhi: «Mírĩ, áma adrúpi kàdré tàkonzì 'o má rú dhi, má ni akódhi ni tàkonzì tri

† 18:16 18:16 A kònò Dùtèrònómè 19:15.

tsàle vèsè be ángopí? Tsàle vèsè be nzi-drì-rì?»
 22 Yésu logó drá dhi: «Kóko! Má adré tàá mí dré
 dhi, tsàle vèsè be nzi-drì-rì dhi ko. Be ró dhi, mí
 kàdré akódhi ni tàkonzì tri tsàle vèsè be nyadhi-
 na-drì-mudrí vèsè be nzi-drì-rì.»‡

*Pídhigó màrábà áyi àzízì ni kizà bhàlepi ko dhi
 ni tà dri dhi*

23 «Tà nda sè dhi, Opì bhù àdhya sù ngóro tà
 kònìdhi tni: Opì àlo dhi lè tá áyi màri áyi màrábà
 i rú dhi ki tà 'òle akílé. 24 Di kòkidhó adrélé
 áyi màri nda ki tà 'o dre dhi, à dré màrábà àlo
 adrélépi tá màri kàdrì lavulé dhi íbe í rú dhi ni
 adriizo alizo ába akódhi véle. Màri akódhi nda
 rú dhi tá làfa lò'wa ngùlù-mudrí. § 25 Di màrábà
 nda dré tá kitswálé ngá logó màri nda tí bwà
 ko dhi sè dhi, mírì ni dré tòlí fèzo tàzoá dhi, à
 kòlagí akódhi, tòkó ni, ànzimvá ni i, tsàle akódhi
 ni ngá títi dhi íbe, kitswázó màri nda ni logó.
 26 Di màrábà nda dré dhèzo áyi kórókó titi áyi
 mírì kandrá, tàzoá drá dhi: «Mí tadhá ámi togó
 vwàvwà má véle wà! Má ni ámi màri logó mí
 dré títi.» 27 Di mírì ni dré akódhi ni kizà bhàzo
 gò, màri nda ni tà tayízó, akódhi ni tàndi ni tayízó
 kpà lile.

28 Di, màrábà nda kòpfò dre dhi, dré ína lizo
 áyi àzízì àlo áyi màri íbe làfa lò'wa nyadhi-nzi

‡ **18:22** 18:22 Kòdhi Yésu adré tá làá tàle dhi, «tsàle vèsè kitswálé
 nàle bwà ko dhi na». § **18:24** 18:24 Giká ni Kúlí Gírìkì ti sè dhi
 adré tàá kònwa dhi «tálétà ngùlù-mudrí». Tálétà àlo dhi tá làfa
 lò'wa adrélé fèle móndí àlo dré ázi 'òle kítú ngùlù-nzi dhi i sè dhi
 tí dhi 'i. Di tálétà ngùlù-mudrí kòni i tá làfa kàdrì lavulé dhi 'i.

dhi ni kisú.* Dré akódhi ni rùzo bèle kembe 'á, adrézó akódhi ni kizí, adrézó tàá dhi: <Mí logó áma màri mí rú dhi!> ²⁹ Azízí ni nda dré dhèzo áyi kórókó títi akódhi kandrà, akódhi ni ti lizízó tàzoá dhi: <Mí tadhá ámi togó vwàvwà má vélé wà! Má ni ámi màri logó.> ³⁰ Di, màrábà nda ka'í tá kúlí nda ko. Be ró dhi, lì ina áyi àzízí nda ni 'o bhèle bãdzó na, kòlogóró màri í rú nda akílé títi be dhi bvó. ³¹ Di màrábà àruka ì kònò tà nda dre dhi, áyi kì togó dré kizà nyàzo tò. Gò ì dré lizo tà títi lavúbhá nda kì títi áyi kì mírì dré. ³² Di mírì nda dré màrábà nda ni azízó, tàzoá drá dhi: <Mí màrábà kònzi ni, má tayí tá áma màri mí rú dhi, mí dré áma ti lizílé dhi sè. ³³ Adré di tá kpà lèá dhi, mí kòbhà ámi àzízí ni kizà, ngóró má dré ámi kizà bhàle dhi tìni.> ³⁴ Di togóaswa dré dhi, mírì ni dré akódhi ni fèzo bãdzó likíbhá ì drígá, ì kàdréro akódhi ni rúbhá 'o aswále, tsàle lókyá dré màri í rú nda ni logóra'a akílé títi dhi 'á.»

³⁵ Yésu gò tàá dhi: «Áma Atá bhù na dhi ni kókpà àmi àlo àlo títi dhi kì 'o kònini, mì kàdré àmi kì adrúpi kì tàkonzì tri togó wáyi sè ko dhi.»

19

*Yésu tadhá tà tòkó tingama ni tà dri
(A kònò kpà Márokò 10:1-12)*

¹ Yésu kòtà tà nda ì akílé dre dhi, dré ngàzo Gàliláyà lésè, lìle bvò Yùdáyà àdhyà na, Yòròdánè ni ta'á na. ² Mòndí zyandre lavulé dhi

* **18:28** 18:28 Giká ni Kúlí Gíríkí ti sè dhi adré tàá kònwa dhi «dénáři nyadhi-nzi». Dénáři àlo dhi tá làfa lò'wa adréle fèle mómí àlo dré ázi 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i.

ì dré akódhi ni lebèzo gò, dré àyi ki dràbhá ki tidrízó.

³ Gò Fàrìsáyò àruka ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, kitswálé akódhi ni tabhĩ litílé. Di ì dré lizízóá tíá dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí ka'ĩ, agó kòtingá áyi tòkó tà ángùdhi dré adrézó akódhi ni le tingálé ásà dhi sè dhi 'í?» ⁴ Yésu logó dhi: «Mì nà rè Giká ni Kúlí na ko tàle dhi, ngá títi dhi ki kidhoma 'á dhi, <Giká ngá títi dhi ki bhàlepi dhi bhà tá àyi agó ì tòkó be> dhi?»* ⁵ Giká tà tá kpà dhi: <Asà dhi, agó ni áyi atá ni tayí áyi andre be, ru amúzó áyi tòkó be gò, àyi rĩti nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.>† ⁶ Di ì gò vélé adrelé rĩ ko. Be ró dhi, àyi ngá àlo 'i. Asà dhi, lè mómndí ì kòlanzí ngá Giká dré amulé ni dhi ko.» ⁷ Fàrìsáyò nda ì gò lizíá tíá dhi: «Kàdré kònìni dhi, Mósè fè tá dī tòlí tàzoá dhi, agó adrelépi áyi tòkó ni le tingálé dhi kòfè wáràgà drá akódhi ni tingázó gò, mùzoá nzìle dhi àdho tà sè?» ⁸ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mósè ka'ĩ tá ìna àmi ki tòkó ki tingama, àmi ki togó dré adrelé tòmbatòmba dhi sè. Di, tà nda tá ìna kònìni kidhoma lésè ko. ⁹ Má adré tàá àmi dré dhi: Kàdré ngbà 'i ndòtò tà sè ko dhi, agó ángùdhi áyi tòkó ni tingálépi gò gòzo tòkó àzuya adó mòle dhi, adré ìna múná tà 'o.»

¹⁰ Yésu ni lebèbhá ì dré tàzoá drá dhi: «Agó ni tà tòkó ni be dhi kàdré kònìni dhi, dóro ni làmó mòle ko dhi.» ¹¹ Yésu logó àyi dré dhi: «Mómndyá títi dhi ì kitswá kúlí kòdhi ni ka'ĩ bwà ko. Ngbà 'í àyi Giká dré rinyí fèzo àyi dré dhi ki kitswá ka'íá

* **19:4** 19:4 A kònò Kidhoma 1:27; 5:2. † **19:5** 19:5 A kònò Kidhoma 2:24.

dhi àyi. ¹² Tàko ko, tà twátwa àgo ì dré adrézó làmó mo ko dhi ì be. Aruka ni ì, à ti àyi adrélé làmó lovó àko gò ì dré atsázó ùnikì ì ró.‡ Aruka ni ì, mómí 'o àyi atsálé ùnikì ì ró dhi nì. Aruka ni ì gá kó làmó atsázó ùnikì ì ró, adrélé àyi ki fe Gíká ni Opì ni tà 'o. Dhya ángùdhi kitswálépi kúlí nda ni ka 'i dhi, kàdré ka 'iá!»

*Yésu zi tà tani Gíká tí ànzimvá ì dri
(A kònò kpà Márokò 10:13-16; Lúkà 18:15-17)*

¹³ Amvolásà dhi, mómí ì dré àyi ki ànzimvá ki adrízo alìzo àyi íbe Yésu vélé, kòbhàró drígá àyi dri, tà zìzo Gíká tí àyi dré be dhi bvó. Di, akódhi ni lebhéhá ì dré àyikya lawàzo mómíyá nda ì dri tà nda sè. ¹⁴ Di, Yésu dré tàzoá dhi: «Mì tayí ànzimvá kòni ì alìle má vélé. Mì logá àyi ko. Angyá ko, Opì bhù àdhya mómíyá adrèbhá àyi nda ì tìni dhi ì dré.» ¹⁵ Dré drígá bhàzo àyi dri, tà tani zìzo àyi dré gò, lizo.

*Yésu ì kàdhúra àlo ngá liyí ro dhi be dhi
(A kònò kpà Márokò 10:17-31; Lúkà 18:18-30)*

¹⁶ Amvolásà dhi, kàdhúra àlo dhi dré áyi kisízó ànyi Yésu làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Tadhálépi, lè má kò'o àdho tà dóro kòdhya kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi?» ¹⁷ Yésu logó drá dhi: «Mí adrè áma lizí tà dóro ni tà dri àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhi ngbà 'í àlo kwákwá. Di, mí kàdré lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni le kisulé dhi, lè mí kàdré tà tátírítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o.» ¹⁸ Kàdhúra nda gò

‡ 19:12 19:12 «Ùnikì» kònìdhi, agó làmó gàlepi dhi 'i, kó ngalè agó angflé kitswálé làmó mo bwà ko dhi 'i.

lizíá dhi: «Tà ángùdhi?» Yésu gò logóá dhi: «Lè mí kòpfu móndí dràle ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko. ¹⁹ Mí kàdré ámi atá ni lindrì bha ámi andre be. Mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adrélé ámi tàndi ni le dhi tìni.» § ²⁰ Kàdhùrà nda tà drá dhi: «Má líkí tòlí nda kòdhi i títí. Lè di má kògò àdho tà 'o kòdhya?» ²¹ Di Yésu logó drá dhi: «Mí kàdré lèá ámi tà kàdré dóro kitswálé títí Gíká mìlèsè dhi, mí lì ámi ngá títí dhi kí lagí gò, láfa ni ni lanzízó lemerèbhá i dré, mí kàdréró ngá lagí be kàdrì dhi íbe bhù na. Di mí alì adrélé áma lebè.» ²² Kàdhùrà nda kòyi kúlí nda i dre dhi, dré ngàzo lìle kizà be tò, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhi sè.

²³ Gò Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá i dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Ngá líyí ni fìma Opì bhù àdhya na dhi kòkóròko. ²⁴ Má adré gòle tàá àmi dré dhi: Ngá líyí ni fìma Gíká ni Opì na dhi ína kòkóròko lavulé, kàmìlò dré lavulé sàndànì ni bhálé 'àsè dhi rúsè.»* ²⁵ Di akódhi ni lebèbhá i kòyi tà nda dre dhi, àyi kí lindrì dré gàzo bhwäbhwa gò, i dré adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Kàdré kònìni dhi, àdhi ni kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú nì?» ²⁶ Yésu dré àyi kí nòzo dhi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Móndí i mìlèsè dhi, tà nda kòdhi tà kitswálé 'òle bwà ko dhi 'i. Di, Gíká mìlèsè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwà ko dhi yókódhó.»

²⁷ Gò Pètèró dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè ká!

---

§ 19:19 19:19 A kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20; Lèvitikè 19:18. * 19:24 19:24 «Kàmìlò» kònìdhi, kà'wá kàdrì dònjí tìni dhi 'i.

Mà tayí tà títi dhi i adrézó ámi lebè. Mà ni di àdho tà dóro kisú ásà kòdhya?»²⁸ Yésu gò logóá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Bvò tídhí ro dhí na dhí, lókyá Mòndí nì Mv́á dré dra lírízó áyi lírírà òpì àdhya mìlanzìlanzì ro dhí dri dhí tú dhí, àmi áma lebèbhá nì kì kókpà lírì lírírà mudrí-drì-rì adrézó òpì nya dhí i drìsè, adrélé Ìsèrèlé ànzì kì sùrú mudrí-drì-rì dhí kì tàbvó ta.²⁹ Dhya àngùdhi áyi dzó i 'i yà, áyi adrúpi i 'i yà, áyi amvúpi i 'i yà, áyi atá 'i yà, áyi andre 'i yà, áyi ànzì i 'i yà, kó ngalè áyi amvú i 'i yà dhí kì tayílèpi áma tà sè dhí, a nì ngá nda kì vúdri kisú tsàlè vèsè be nyadhi-nzi. Kòdhi ìbe dhí, a nì kókpà lídri kóná vèsè kólyá dhí nì kisú tàyilè ro.³⁰ Dì, mómí bí adrébhá drìdrì nyànomvá dhí kì go adrélé bvólé ro. Mómí bí adrébhá bvólé ro nyànomvá dhí kì go adrélé drìdrì.»

20

Pídhi'gò àzì 'obhá vìnò amvú na dhí kì tà dri dhí

¹ Yésu gò tàà dhí: «Òpì bhù àdhya sù ngóro tà kònìdhi tìni: Amvú líyí àlo dhí pfò tá drùbhì kínó kítswalé mómí kì nda dòle àzì 'o áyi vìnò amvú na. ² Kòkisú mómí àruka i dre dhí, ì dré ru yìzo àyi ìbe, akódhi kòfèró làfa lò'wa àlo àlo àyi àlo àlo títi i dré àzì 'òle kítú àlo sè dhí tí.* Dré àyi kì mùzo lile àzì 'o áyi vìnò amvú na.

* **20:2** 20:2 A adré tá làfa lò'wa kònìdhi nì rú zi «dènarì». Dènarì àlo dhí tá làfa adrélé fèlè mómí àlo dré àzì 'òle kítú àlo sè dhí tí dhí 'i.

³ Sàà nzi-drì-su drùbhì àdhya sè dhi, dré gòzo pfòle ngá lagírà na, móndí àruka kì no adrérà'a àyi kì totó àngyá gò, ⁴ dré tazoá àyi dré dhi: <Àmi, mì lî kókpa àzì 'o áma vínò amvú na. Má nì go làgí gyágya dhi nì fe àmi dré.> ⁵ Dì ì dré ngàzo lîle.

Kítú rírí sè, ìndì sàà na kítú rírí àmvolèsè dhi sè dhi, amvú líyí nda dré gòzo pfòle 'oá kònìni. ⁶ Sàà nzi ìndró àdhya sè dhi, dré gòzo tódhyá pfòle móndí àruka kì kisú adrérà'a àyi kì totó àngyá gò, dré tazoá àyi dré dhi: <Mì adré àmi kì totó kònwa àngyá kítú ndìle àdho tà sè?> ⁷ Ì logó drá dhi: <Àma kònwa, à dré àma kì zìle àzì 'o ko dhi sè.> Dì akódhi tà àyi dré dhi: <Àmi, mì lî kókpa àzì 'o áma vínò amvú na.>

⁸ Ìndró kàndrì dre dhi, amvú líyí nda dré tazoá dhya adrélépi tá àyi àzì 'obhá kì drì ko dhi dré dhi: <Mí azì àzì 'obhá ì, làfa fèzo àyi dré àyi kì àzì sè. Mí kidhó rè zyà àyi dòle kùdù ro dhi ì vélèsè 'íká, gò mí kògòró lavulé àyi dòle drìdrì dhi ì véna ndò.> ⁹ Azì 'obhá dòle sàà nzi ìndró àdhya sè nda ì kàtsá dre dhi, àyi àlo àlo títi dhi ì dré làfa lò'wa kisúzó àlo àlo. ¹⁰ Dì àyi dòle drìdrì nda ì kàtsá dre dhi, ì adré tá kisúá dhi, ì nì tá làfa kisú bî lavulé. Dì, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kpà làfa lò'wa kisúzó àlo àlo. ¹¹ Ì kòkisú làfa lò'wa nda ì dre dhi, ì dré dhèzo adrélé amvú líyí nda nì ndrì, ¹² adrézó tàá dhi: <Dhya dòle kùdù ro kòdhi ì 'o àzì ngbà 'í sàà àlo. Dì, mí fè mína làfa àyi dré ngóro mí dré afèle àma dré dhi pí, tágba mà dré àzì 'òzo landèzo kítú àtsí sè kítú ndìle dhi!>

¹³ Dì, amvú líyí nda logó àyi kì àlo dré dhi: <Àma arúpi, má 'o mì kònzi ko. Mà yi tá tsì ru mí

be, mí kò'oró àzì làfa lò'wa àlo sè dhi ko? ¹⁴ Mí do ò di làfa mína lizo ába. Má adré mána làfa le fèle dhya dòle kùdù ro dhi ì dré ngóro má dré fèle mí dré dhi pí. ¹⁵ Má kitswá mána tà má dré adrélé lèle 'òle áma làfa sè dhi ni 'o ko? Mí adré kó mína áma no mì kònzì sè, má dré adrélé móndí kì 'o dóro dhi sè?»

¹⁶ Dì Yésu go tàá dhi: «Móndyá adrébhá bvólé ro dhi kì go adrélé drìdrì. Móndyá adrébhá drìdrì dhi kì go adrélé bvólé ro.»

Yésu gò tódhyá áyi dràma ni tà longó, áyi ngàma dràdrà 'àsè dhi be

(A kònò kpà Márokò 10:32-34; Lúkà 18:31-34)

¹⁷ Yésu ì dré tá adrerà'a mbàle Yèrúsalmà na dhi 'á dhi, akódhi dré áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi kì drìzo gàrà dri gò, tàzoá àyi dré dhi: ¹⁸ «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalmà na. Kònàle dhi, à ni Móndí ni Mvá ni lefè kòwánà kàdrì ì drígá tátrítrí kúlí tadhábhá íbe. Ì dré tà nòzo akódhi dri kitswále dràdrà sè gò, ¹⁹ akódhi ni fèzo pàgánò ì drígá. Ayi nda ì dré akódhi ni gùzo, tswàzoá gò, tidízóá dràle fa kipakipa dri. Dì kítú ni na sè dhi, Gíká dré akódhi ni tingázó dràdrà lésè.»

Tà Yàkòbhò kì andre Yòwánì be dhi dré zìle Yésu tí dhi

(A kònò kpà Márokò 10:35-45)

²⁰ Amvolásà dhi, Zèbèdayò ni tòkó ì ànzìago ni íbe dhi ì dré àyi kì kisízó ànyi Yésu làga. Gò tòkó nda dré dhèzo áyi kórókó titì akódhi kandrá, kitswázó tà zi tíá be dhi bvó. ²¹ Yésu tà drá dhi: «Mí adré àdho tà le zìle má tí?» Akódhi logó drá

dhi: «Mí kòlazí kúlí tayílé, áma ànziàgo rǐ ni ì kòliríró mí làga ámi Òpì na: àlo ni ámi driágo lésè, àzuya ni ámi lǐdzí lésè.» ²² Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nǐ tà mì dré adrélé zǐle kòdhi ko. Mì ni kitswá tsì kópò kizà àdhya má dré adrélé 'òle mvùle dhi ni mvu bwà?» † logó drá dhi: «Mà ni kitswá.» ²³ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, mì ni kópò mána ni mvu. Di, kàdré ína móndí dra bhàle lirílé áma driágo lésè yà, kó ngalè áma lǐdzí lésè yà dhi ki tà sè dhi, tà nda kòdhi nò ma ko. Áma Atá ledé lirírà nda ì dhya dré kipèle kitswále lirílé driá dhi ì dré.»

²⁴ Yésu ni lebhà mudrí àruka ì kòyi tà zǐle nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó adrúpi rǐ nda ì rú. ²⁵ Di Yésu dré àyi ki azízó títi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì nǐ tàle dhi, móndyá bvò kòndi àdhya ki kàdrì ì adré àyikya òpì nya àyi dri rǐnyí sè dhi be. Ayi ki dhya kàdrìkàdrì dhi ì adré kpà tà 'o adrézó àyi ki rǐnyí tadhá àyi dré. ²⁶ Di, adré leá dhi, tà nda kàdré kònini àmi kòfalé ko. Be ró dhi, lè dhya ángùdhi adrélépi leá atsálé kàdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi ki màràbà ro. ²⁷ Lè kpà dhya ángùdhi adrélépi leá adrélé drìdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi ki màràbà ro. ²⁸ Kòkpa kòdhi tíni, Móndí ni Mv́a alì bvò dri, móndí ì kàdréro tà 'o í dré dhi bvó ko. Be ró dhi, alì ína kitswále tà 'o móndí ì dré dhi bvó. Alì kpà kitswále áyi lídrì fe ngóro làgì kàdrì fèle móndí zyandre dhi ki apázó tàkonzì lésè dhi tíni.»

*Yésu tídrí àgo rǐ mì kùdúkùdu ró dhi ì
(A kònò kpà Márokò 10:46-52; Lúkà 18:35-43)*

29 Yésu ì dré tá adrérà'a apfòle bhàandre Yèríkò àdhya lésè dhi 'á dhi, móndí zyandre lavúlé dhi ì adré tá alìle akódhi vésè. 30 Di àgo rì mǐ kùdúkùdu ró lírìbhá láti làga dhi ì kòyi Yésu adré tá lavúlé dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Mírì, Dàwídì nì Mv́á, mí bhà àma kì kizà wà!» 31 MónDYá zyandre nda ì dré adrézó tetrélé àyi dri, ì kòtayíró kúlí adrézó kírì. Di, ì dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká nì nì lavú: «Mírì, Dàwídì nì Mv́á, mí bhà àma kì kizà wà!» 32 Gò Yésu dré àyi kíkízó, àyi kì azí lizízóá àyi tí dhi: «Mì adré lèá má kò'o àmi dré àdho tà kòdhya?» 33 Ì logó drá dhi: «Mírì, àma kì mǐ kònzǐ ru adrélé ngá no!» 34 Di Yésu dré kizà dòzo àyi togó na àyi kì tà sè gò, dré àyi kì mǐ tabèzo. Gbá kòdhwa, ì dré kìdhózo adrélé ngá no gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi nì lebè.

21

Yésu fì Yèrúsalémà na ópí tǐnì

(A kònò kpà Márokò 11:1-11; Lúkà 19:28-40; Yòwánì 12:12-19)

1 Yésu ì dré tá adrérà'a 'òle tsàle Yèrúsalémà na dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi bhà rú zìle Bètèfágè dhi kandrá, ànyi kòngó Olivè fa kya làga. Gò Yésu dré àyi lebèbhá rǐ dhi kì mùzo lile drǐdrǐ, 2 tazoá àyi dré dhi: «Mì lì bhà àmi kandrá kònàdhi léna. Kònàle dhi, mì nì ndirì púndà 'ìle dhi kì kisú, mvámvá nì be. Mì atrì àyi, alìzo àyi ìbe má véle. 3 Dhya àlo kòlìzì tà àmi tí dhi, mì kòtà drá dhi: <Mírì adré lèá nì.> Di akódhi nì ndirì púndà nda kì tayí mì dré alìzo àyi ìbe.»

4 Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà longólé pròfétà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

5 «Mì kòtà zapi Siyónà àdhya dré dhi:

«Mí nò ká! Ámi ópí adré alìle mí vélé.

Akódhi ni togó yàyà, ìndì lírí ína púndà dri,

púndà ni mvámvá dri.»*

6 Gò Yésu ni lebhéhá rì nda ì dré lizo 'òà ngóro dré tàle àyi dré dhi tìni. 7 † kàsé púndà nda ì mvámvá ni be atsázó àyi íbe Yésu vélé dre dhi, ì dré àyi kì kítá bhèzo àyi dri gò, akódhi dré mbàzo lírìlé dríá. 8 Gò móndí zyandre lavulé dhi ì dré àyi kì kítá kì lasézó láti mǐsè. Ayi kì àruka ì dré fa bí kì tonòzo lebhélé láti mǐsè, Yésu kòlavúro dríàsà be dhi bvó. 9 Dì móndyá zyandre nda ì dré adrézó lile akódhi kandrána ìndì akódhi vèsè, adrélé loyóába dhi:

«Òsánà kàdré Dàwídì ni Mv́a dré!†

Tà tani kàdré dhya adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!

Osánà kàdré Giká kurú na bhù na dhi dré!‡

10 Yésu kòfì Yèrúsalmà na dre dhi, móndyá títi bhàandre nda lé dhi ì dré adrézó lyàle lyàlyà, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi àdhi 'i?» 11 Dì móndyá zyandre adrébhá lile Yésu íbe nda ì adré tá logóá dhi: «Akódhi Yésu 'i, pròfétà angalépi Nàzàrétà, Gàliláyà na dhi lésè dhi 'i.»

* 21:5 21:5 A kònò Zàkàríyà 9:9. † 21:9 21:9 «Òsánà» kònìdhi adré leá tàle Ebéré ti sè dhi «rúku». ‡ 21:9 21:9 A kònò Longó ì 118:25-26.

Yésu dro mónnyá adrèbhá ngá lagí dhi i topfòle tépelò 'àsè

(A kònò kpà Márokò 11:15-19; Lúka 19:45-48; Yòwánì 2:13-22)

¹² Amvolásà dhi, Yésu dré fizo tépelò na gò, mónnyá títi adrèbhá tá ngá lagí ìndì ngá gi kònàle dhi ki dro topfòle 'àsà. Dré mísá mónnyá adrèbhá tá làfa topfó dhi kya ki lebhézó bvò dri, túmání gbólókó mónnyá adrèbhá tá kòbhòlà lagí dhi kya íbe. ¹³ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Gìká nì Kúlí adré tàá dhi: <A nì áma dzó zi dzó adrézó tà ta má be dhi ró.> Dì, mì gò àmíkya dzó nda nì bha adrélé àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi ki zu dhi ró!»§

¹⁴ Gò móndí mǐ kùdúkùdu ró dhi i móndí mèrèkpe ro dhi íbe dhi ì dré àyi ki kisizó ànyi Yésu làga tépelò na gò, akódhi dré àyi ki tídrízó.

¹⁵ Dì kòwánà kàdrì i tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì nò tá tà línríga ró Yésu dré 'òle nda i. Í yi tá kpà ànzimvá adrérà'a kúlí loyó tépelò na adrézó tàá dhi: «Òsánà kàdré Dàwídì nì Mv́a dré!» Dì àyi ki togó dré aswázó Yésu rú gò, ¹⁶ ì dré lizízóá tíá dhi: «Mí adré tà ànzimvá nì ì dré adrélé tàle kòdhi nì yi?» Yésu logó àyi dré dhi: «Ayíya! Mì nà rè Gìká nì Kúlí na ko tàle dhi, <Mí 'o ànzimvá ì ànzi kùrí íbe dhi ì adrélé ámi rú bha kùle> dhi?»* ¹⁷ Dì Yésu dré àyi ki tayízó gò, pfòzo bhàandre 'àsè lile ayílé Bètáníyà na.

Yésu tatrí fìgì fa lò'wa 'àlepi ko dhi
(A kònò kpà Márokò 11:12-14, 20-24)

§ 21:13 21:13 A kònò Èsáyà 56:7; Yèrèmíyà 7:11. * 21:16 21:16 A kònò Longó ì 8:3.

18 Drùbhì kìnó, Yésu dré tá adrérà'a gòle Yèrúsalémà na dhi 'á dhi, tàbirí dré akódhi ni 'òzo. 19 Akódhi dré figì fa àlo dhi ni nòzo láti mìle. Di, a ni li tsàle ànyì làgá dhi, kisú ína lò'wa ni àlomvá ko. Kisú ngbà 'í bí ni i kòdhya. Di dré tàzoá figì fa nda dré dhi: «Mí kògò véle lò'wa 'a tàdzí ko!» Gbǎ kòdhwa, fa nda dré 'yòzo.

20 Akódhi ni lebèbhá ì kònò tà nda dre dhi, àyi ki líndrí dré gàzo gò, ì dré akódhi ni lizízo tàzoá dhi: «Fígì fa kònìdhi 'yo ína mbèlè kònìni ngínìngínì ró?» 21 Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kàdré tà ka'íka'í íbe gò, adrézó tà kayí àmi léna ko dhi, mì ni kókpà kitswá tà làsú be kònìni dhi ki 'o, tùmání tà kàdrì dra tà nda ki lavúbhá dhi íbe. Mì ni kitswá ndìndì tàá kòngó kònìdhi dré dhi, «Mí nga kònwásè lile dhèle yǎandre na!» gò, tà nda dré ru 'òzo. 22 Tà ángùdhi mì dré dra zìle Giká tí, adrézó ka'íá dhi akódhi ni 'òá dhi, mì ni tà nda ni kisú.»

A lizí Yésu tí ngalè akódhi ni rìnyí angá ángolésè ya dhi

(A kònò kpà Márokò 11:27-33; Lúkà 20:1-8)

23 Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo file tépelò na gò, kidhólé adrélé tà tadhá móndí i dré. Gò kòwánà kàdrì i bhàgo íbe dhi ì dré alìzo akódhi véle lizíá tíá dhi: «Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ína ángolésè? Adhi fè rìnyí nda mí dré nì?» 24 Yésu logó àyi dré dhi: «Má ni kókpà tà àlo dhi ni lizí àmi tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhi, má ni kpà tàá àmi dré ngalè rìnyí má dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ángolésè ya dhi. 25 Bàtìsimò Yòwánì dré fèle dhi angá tá ína

ángolésè: Giká vélésè, kó ngalè móndí i vélésè?»
 Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè, adrézó
 tàá dhi: «Mà kòtà dhi <Bàtísimò nda angá Giká
 vélésè> dhi, akódhi ni go liziá àma tí dhi: <Mì ka'í
 di Yòwánì ko àdho tà sè?> ²⁶ Di, mà kòtà kó dhi
 <Bàtísimò nda angá móndí i vélésè> dhi, mà ni go
 móndyá zyandre dhi ki ro. Tàko ko, àyi títi nda
 ì adré ka'íá dhi, Yòwánì tá ina prófétà 'i.» ²⁷ Di
 ì dré logózóá Yésu dré dhi: «Mà nì ko.» Yésu gò
 tàá àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, má kitswá
 kókpà tàá àmi dré ngalè rinyí má dré adrézó tà
 nda ki 'o dhi angá ángolésè ya dhi ko.»

Pídhigó ànziàgo rì dhi ki tà dri dhi

²⁸ Yésu gò tàá dhi: «Mì kisù àmikya tà kònìdhi
 dri ngíni? Agó àlo dhi tá ànziàgo íbe rì. Dré
 lizo mváagó ni àlo véna tàá drá dhi: <Àma mvá,
 mí lè àndrò àzì 'o vìnò amvú na.> ²⁹ Di mváagó
 nda logó drá dhi: <Kóko. Má lè lile ko.> Di, dré
 gòzo áyi tà kisùle nda ni ladzá gò, lizo àzì 'o.
³⁰ Agó nda dré kpà lizo mváagó ni rì véna, tàá
 drá àsú be kònìni. Mváagó nda dré logózóá drá
 dhi: <Ayíya, atálágó, má ni li.> Di, dré ina lizo ko.
³¹ Ayi rìti nda i kòfalé dhi, àdhi 'o tà áyi atá dré
 tá lèle dhi ni?» I logó drá dhi: «Mváagó ni àlo
 'i.»

Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta
 àmi dré: Mèdáyì lagíbhá i tòkó zàràbhù ro dhi
 íbe dhi ki fi Giká ni Opì na drìdrì àmi kandrána.
³² Tàko ko, Yòwánì alì tá láti tà gyägya àdhya ni
 tadhá àmi dré gò, mì dré àmikya akódhi ni ka'izo
 ko. Di, mèdáyì lagíbhá i tòkó zàràbhù ro dhi íbe

dhi ì ka'í tá àyíkya akódhi 'í. Tágba m̀ dré tá àyì nda ki tà ka'íka'í nòzo dhi, m̀ gò àmì ki togó ladzá akódhi ni ka'í ko.»

*Pídihígo v́nò líkíbhá kònzì dhi kì tà dri dhi
(A kònò kpà Márokò 12:1-12; Lúkà 20:9-19)*

³³ «M̀ yi r̀ pídihígo àzya ká. Amvú líyí àlo dhi bhe tá v́nò àyì amvú na. Dré g̀rà ni kì tobhàzo kírà s̀, bhú g̀zo kitswázó v́nò lò'wa zwa gò, dzó mvumvù dhi ni s̀zo kitswázó amvú nda ni líkí. Dré amvú nda ni tayízó v́nò líkíbhá àruka ì drígá gò, lizo atsí na làwú làvo na. ³⁴ Lókyá v́nò lò'wa k̀zo dhi kòkitswá dre dhi, dré àyì m̀ràbà kì mùzo kitswálé lò'wa ína tíni dhi ni adó v́nò líkíbhá nda ì véna. ³⁵ Dì, v́nò líkíbhá nda ì dré àyíkya m̀ràbà nda kì turúzó, àlo ni ni tswàzo, àzya ni ni pfùzo dràle gò, àzya ni ni lebhézó dràle kírà s̀. ³⁶ Gò amvú líyí nda dré gòzo m̀ràbà àruka b́ wáláká ni kì lavúbhá dhi kì mu l̀le. Dì, v́nò líkíbhá nda ì dré kpà àyì kì 'òzo ngóro ì dré tá 'òle dr̀dr̀ dhi tíni. ³⁷ Kùdù ro dhi, amvú líyí nda dré àyì mváagó ni mùzo l̀le àyì véna. Adré tá kisùá dhi: <Í ni áma mváagó ni l̀ndr̀ bha!> ³⁸ Dì, v́nò líkíbhá nda ì kònò mváagó nda adrérà'a al̀le dre dhi, ì dré tàzoá àyì kòfalésè dhi: <Kònàdhi dhya dra amvú kònìdhi ni kisúlèpi tàyílè ro dhi 'í. Mà kòlì akódhi ni pfu dràle, amvú dré tá kitswálé kisúlè tàyílè ro nda ni d̀zo àma dré!> ³⁹ Dì ì dré ng̀zo akódhi ni ru bhèle amvú nda 'àsè kiv̀ na gò, pfùzoá dràle.»

⁴⁰ Yésu gò lizíá dhi: «Lókyá amvú líyí nda dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni 'oá ng̀ni v́nò líkíbhá nda kì tà s̀ dhi?» ⁴¹ Í logó drá dhi: «A ni

drìkònzibhá nda ki tupfú todràle gò, gòzo amvú nda ni tayí vínò likíbhá àruka i drígá, i kòlogóro í dré vínò lò'wa ina tíni dhi lókyá lò'wa nda ni kizo dhi sè.»

⁴² Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mì nà rè tà tisìle kònìdhi Giká ni Kúlí na ko? <Kírà dzó sibhá i dré gàle gàgà dhi, gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó driá dhi ró.

Kòrìdhi tà Mírì dré 'òle ni dhi 'i. Di tà nda líndrìga ró àma mìlésè!>†

⁴³ Má adré di tàá àmi dré dhi: Giká ni áyi Opì tingá àmi drígàsè gò, fèzoá móndyá dra Opì nda ni lò'wa 'abhá dhi i dré. ⁴⁴ Dhya ángùdhi dra dhèlepi kírà nda dri dhi ni ño. Kòdhi íbe dhi, kírà nda ni dhya ángùdhi í dré dra adhézó driá dhi ni kinyí.»

⁴⁵ Kòwánà kàdrì i Fàrìsáyò íbe dhi i kòyi pídhígó Yésu dré pìle nda i dre dhi, i dré nìzoá tàle dhi, akódhi tà tá tà nda i àyi rú dhi be. ⁴⁶ Gò i dré ngàzo adrélé láti nda kitswázó akódhi ni ru. Di, i adré tá àyikya móndyá zyandre dhi ki ro, àyi nda i dré tá adrélé Yésu ni no pròfètà ro dhi sè.

22

*Pídhígó gwányá lámó àdhya ni tà dri dhi
(A kònò kpà Lúkà 14:15-24)*

¹ Gò Yésu dré gòzo tódhyá tà tadhá àyi dré pídhígó sè, tàzoá dhi: ² «Òpì bhù àdhya sù ngóro tà kònìdhi tíni: Opí àlo dhi adré tá gwányá lámó

† **21:42** 21:42 A kònò Longó i 118:22-23.

àdhya ni 'o áyi mváagó dré. ³ Dré áyi màràbà ki mùzo lile món dyá dré tá azilé gwányá nda lé dhi ki azí ngá nya. Di, àyi nda ì dré àyikya gàzo rè. ⁴ Di ópí nda dré gòzo màràbà àruka ki mu lile kúlí kòni ki ta món dyá azilé nda ì dré: <Mì yi rè ká! Má 'o ngá títi dhi ì ladhílé áma gwányá sè dhi dre. Má 'o áma tíago ì tililé, áma tí ngbòlò dò ro dhi íbe. Tà títi dhi ì kitswá dre. Mì alì gwányá lé wà!> ⁵ Di, món dyá azilé nda ì dré àyikya tà nda ni nòzo tà tàko ró. Gò ì dré lizo àyi ki tà 'obe kòdhya. Alo ni lì tá áyi amvú na. Azya ni lì ína áyi àzì làfa àdhya ki tà 'obe. ⁶ Ayi ki àruka ì dré màràbà nda ki turúzó, àyi ki 'òzo kònzì gò, àyi ki tupfúzó todràle. ⁷ Di ópí nda ni togó dré aswázó tà nda sè. Dré áyi sòdá zyandre dhi ki mùzo lile món dyá kàrí kutúbhá nda ki tupfú todràle gò, bhàandre àyikya ni zàzo vèle. ⁸ Gò dré tàzoá áyi màràbà ì dré dhi: <Gwányá làmó àdhya gànzi ró. Di, món dyá má dré azilé nda ì kitswá tá àyikya gwányá nda sè ko. ⁹ Di ásà dhi, mì lì láti andre ì 'ásè, món dyá títi mì dré dra kisúlé dhi ki azí alile gwányá lé.> ¹⁰ Di màràbà nda ì dré lizo láti ì 'ásè, món dyá títi ì dré kisúlé dhi ki kimó alizo àyi íbe, tágba àyi nda ì kàdré tá món dí dóro 'i yà, kó ngalè món dí kònzì 'i yà dhi. Gò dzó làmó gwányá àdhya dré gàzo món dyá azilé nda ì sè bí. ¹¹ Di, ópí nda kàfí món dyá azilé nda ki no dre dhi, dré agó àlo kítá làmó gwányá àdhya ni asólépi ko dhi ni nòzo. ¹² Dré lizízóá tíá dhi: <Áma arúpi, mí afí kònwa kítá làmó gwányá àdhya àko ngíningíni ró?> Agó nda tá kúlí logólé dhi àko. ¹³ Di ópí nda dré tàzoá áyi màràbà ì dré

dhi: «Mì adrò akódhi ni pá i drígá ni íbe, akódhi ni bhèzo kivì na, àrà tìnímvá ro dhi na. Kònàle dhi, à ni adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsi.»
 14 Tàko ko, à adré móndí zyandre dhi ki azí. Dì, à adré ngbà 'í móndí àlo àlo dhi ki kipè kòdhya.»

*Kàyìsàrà, Rómà ki ópí kàdrì ni mèdáyì gìma
 (A kònò kpà Márokò 12:13-17; Lúkà 20:20-26)*

15 Amvolàsà dhi, Fàrìsáyò ì dré ngàzo ru yi, kitswázó Yésu ni 'o la'ile kúlí dré tá adrélé tàle dhi ì sílé dhi bvó. 16 Dì ì dré àyi ki lebèbhá ki mùzo móndí àruka ópí Eródè àdhya íbe lile Yésu véna tàà drá dhi: «Tadhálépi, mà nì tàle dhi, mí adré tròle tà bàti rú dhi be. Mí adré Gíká nì tà tadhá tà bàti sè. Mí adré kpà móndí ki lindrì nì tà kisù ko, mí dré adrélé àyi ki no twátwa ko dhi sè. 17 Dì mí tà rè àma dré tà mí dré adrélé kisùle tà kònìdhi dri dhi ká: Ama ki tátírí kúlí ka'ì, mà kàdré Kàyìsàrà ni mèdáyì gì dhi 'í? Kó ngalè, ka'ì ko?»

18 Dì, Yésu dré ína tà kònzi ì dré tá adrélé lèle 'òle nda ni nìzo kyá gò, logózóá àyi dré dhi: «Àmi túrúpúbhá nì ì, mà adré áma tabhì litílé àdho tà sè? 19 Mì tadhá má dré làfa lò'wa adrézó mèdáyì gì àsà dhi.» Dì ì dré dènàrì àlo dhi ni fèzo drá.*

20 Gò dré lizízóá àyi tí dhi: «Móndí lindrì kònìdhi tsàle rú tisile driá kònìdhi be dhi, àdhi àdhya 'i?»

21 Ì logó drá dhi: «Kàyìsàrà àdhya 'i.» Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kàdré dì ngá Kàyìsàrà àdhya nì fe Kàyìsàrà dré, adrézó kpà ngá Gíká àdhya nì fe Gíká dré.» 22 Ì kòyi akódhi ni kúlí nda dre dhi,

* 22:19 22:19 «Dènàrì» kònìdhi, làfa lò'wa adrézó tà 'o àsà Rómà ki òpì 'àsè dhi 'i.

àyi ki líndrí dré gàzo gò, ì dré akódhi ni tayízó lizo.

*Tà lizíle ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Márokò 12:18-27; Lúkà 20:27-40)*

²³ Kítú nda sè dhi, Sàdùkáyò àruka ì dré alizo Yésu véle kitswálé tà lizi tíá. (Ayì nda ì adré tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó.) Dì ì tà drá dhi: ²⁴ «Tadhálépi, Mósè tisi àma dré dhi: <Agó àlo adrélepi mvá àko dhi kòdrà áyi tòkó ni tayí dhi, lè adrúpi ni kòdo tàyítòkó nda mòle, kitswázó ànzi ti áyi adrúpi dràlepi nda dré.>†

²⁵ Dì àma kòfalé dhi, àgo nzi-drì-rì adrúpi ró dhi ì tá be. Ayì ki kàyo dré tòkó àlo dhi ni mòzo gò, dràzo. Dré tá adréle mvá àko dhi sè dhi, dré áyi tòkó nda ni tayízó áyi adrúpi í bvó dhi dré.

²⁶ Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìni adrúpi ni ni rì rú, adrúpi ni ni na rú, tsàle byá adrúpi ni ni nzi-drì-rì rú. ²⁷ Kùdù ro dhi, tòkó nda dré kpà dràzo.

²⁸ Dì kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drì-rì nda ì kòfalé dhi, tòkó nda ni adré tsítsì dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòle àyi dré tòko ró.»

²⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì lití àmi ki tàndi ì dre, mì dré Giká ni Kúlí ì rinyí ni ìbe dhi ki nìle ko dhi sè. ³⁰ Kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, ì gò adréle ru mo ko. Ì gò kpà adréle àyi ki ànzi ki fe mòle ko. Be ró dhi, ì ni àyikya adré ngóro ángéló bhù na dhi ì tìni. ³¹ Dì kàdré ìna ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà sè dhi, mì nà rè tà Giká dré tàle àmi dré dhi ko? Akódhi tà

† 22:24 22:24 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6.

dhi: ³² «Ma Gĩká Abàramà àdhyà 'i, Ìsákà àdhyà 'i, ìndì Yàkóbhò àdhyà 'i.» ‡ Di Gĩká nda Gĩká àbvò kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ìna Gĩká mónnyá lídrì ro dhi kya 'i.» ³³ Di mónnyá zyandre kònàle dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi kì líndrì dré adrézó gàle tà Yésu dré adrélé tadhále dhi ì sè.

Tòlì kàdrì lavúlé dhi

(A kònò kpà Márokò 12:28-34; Lúkà 10:25-28)

³⁴ Fàrìsáyò ì kòyi, Yésu kíkì tá Sàdùkáyò kì kúlì dre dhi, ì dré gòzo ru kimó akódhi làga. ³⁵ Gò àyi kì àlo Mósè nì tatrítrí kúlì nìlepi dóro lavúlé dhi dré tà kònìdhi nì lizízó akódhi tí, kitswázó akódhi nì tabhì: ³⁶ «Tadhálépi, Mósè nì tatrítrí kúlì na dhi, tòlì kàdrì lavúlé dhi ángùdhi 'i?»

³⁷ Di Yésu logó drá dhi: ««Lè mí kàdré Mírì ámi Gĩká nì le ámi togó sè wáyi, ámi lídrì sè wáyi, ìndì ámi tà kisùkisù sè wáyi.» § ³⁸ Kòdhi tòlì drìdrì dhi 'i, ìndì tòlì kàdrì lavúlé dhi 'i. ³⁹ Tòlì nì rì adrélépi kpà kàdrì àlo nì tìni dhi, kònìdhi 'i: «Lè mí kàdré ámi àzya nì le ngóro mí dré adrélé ámi tàndi nì le dhi tìni.»* ⁴⁰ Tà títì Mósè nì tatrítrí kúlì ìndì pròfétà ì dré adrélé tadhále dhi ì adré àyi kì totó tòlì rì nda kòdhi ì dri.»

Mèsíyà ì Dàwíḏì be dhi

(A kònò kpà Márokò 12:35-37; Lúkà 20:41-44)

⁴¹ Fàrìsáyò ru kimóbhá nda ì dré rè dhu adrérà'a Yésu làga dhi 'á dhi, akódhi dré lizízóá àyi tí dhi: ⁴² «Mì kisù àmìkya Mèsíyà nì tà sè ngíni? Akódhi àdhi nì mvá 'i?» I logó drá dhi:

---

‡ **22:32** 22:32 A kònò Pfòma 3:6. § **22:37** 22:37 A kònò Dùtèrònómè 6:5. * **22:39** 22:39 A kònò Lèvitikè 19:18.

«Akódhi Dàwídi ni mvá 'i.» ⁴³ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Kàdré kònini dhi, Dàwídi dré tá adrèrà'a tà ta Tirí Lólo ni rinyí sè dhi 'á dhi, zi ina Mèsíyà nda áyi Mírì ro ngíni? Angyá ko, Dàwídi tà tá dhi:

⁴⁴ <Mírì Giká tà áma Mírì dré dhi: Mí alì lirílé áma driágó lésè, tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo adrélé ámi pá zàle dhi 'á.>†

⁴⁵ Di Dàwídi kòzi Mèsíyà áyi Mírì ro dhi, Mèsíyà nda ni kitswá kpà adrélé akódhi ni mvá ro ngíningíni ró?» ⁴⁶ Di dhya àlo àyi kòfalé kitswálépi kúlí logó Yésu tí dhi tá yókódhó. Kìdhólé kítú nda sè dhi, dhya àlo dré gòzo véle tà tabhì lizílé akódhi tí ko.

23

*Yésu tà tà tatrítrí kúlí tadhábhá i rú Fàrísáyò ìbe àyi ki túrúpfú tà sè
(A kònò kpà Márokò 12:38-40; Lúkà 11:39-52; 20:45-47)*

¹ Gò Yésu dré tàzoá mónnyá zyandre i dré áyi lebèbhá ìbe dhi: ² «À tayí àzì tatrítrí kúlí tadhábhá i drígá Fàrísáyò ìbe, ì kàdréro Mósè ni tatrítrí kúlí ni tà tadhá móndí i dré.* ³ Adré di leá dhi, mì kàdré àyi nda ki kúlí yi, adrézó tà títi ì dré adrélé tàle àmì dré dhi ki ka'ì 'òle. Di, mì kàdré àmikya tà ì dré adrélé 'òle dhi ki 'o kòdhya

† **22:44** 22:44 A kònò Longó i 110:1. * **23:2** 23:2 Giká ni Kúlí tisile Giríkì ti sè dhi adrè tàà kònwa dhi: «Tatrítrí kúlí tadhábhá i Fàrísáyò ìbe dhi ì adrè lirílé Mósè ni lirírà dri.» Kòdhi adrè leá tàle dhi, àyi nda ì adrè Mósè ni tatrítrí kúlí ni tà tadhá móndí i dré.

ko. Tàko ko, ì adré tà ì dré adrélé tadhálé dhi ki 'o kòdhyà ko. ⁴ Ì adré àyikya ngá lanzìlanžì kitswálé dòle bwà ko dhi ki todrò tobhàle móndí ì dri gò, ì dré adrézó ndìndì drígámbílí le sòle àyi ki ledézó dhi ko.

⁵ Tà tíí ì dré adrélé 'òle dhi ì, ì adré 'òá móndí ì kàdréro àyi ki no be dhi bvó. Ì adré àyi ki kpúkúbhú tsàtsà adrézó wárágà Gìká ni Kúlí tisizo dríá dhi ki tobhà lána dhi ki kiwá, adrézó kpà àyi ki kánzò ki ti 'o atsálé kàtswa.† ⁶ Ì adré leá lirílé mísá lindrì àdhyà gwányá ì 'àsè dhi ì làgàsè, adrézó kpà leá lirílé àrà lindrì àdhyà lísámbò dzó ì 'àsè dhi ì 'àsè. ⁷ Ì adré leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagírà ì 'àsè, adrézó kpà àyi ki zi <Rábbì>.‡

⁸ Dì, àmi ró dhi, mì kòtayí àmi adrélé zìle Rábbì ro ko. Angyá ko, àmi ki tadhálépi ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì àmi tíí dhi ì adrúpi 'i. ⁹ Mì kàdré kpà dhya àlo bvò dri dhi ni zi àmi ki Atá ro ko. Angyá ko, àmi ki Atá ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi àmi ki Atá bhù na dhi 'i. ¹⁰ Mì kòtayí kpà àmi adrélé zìle móndí ki drì kòlepi ró ko. Angyá ko, àmi ki drì kòlepi ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi Mèsíyà 'i. ¹¹ Adré leá dhi, dhya kàdrì lavúlé àmi kòfalé dhi kàdré àmi ki màrábà ro. ¹² Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi àyi tà bha kuru dhi, Gìká ni akódhi nda ni tà tírí kìní mi. Dì, dhya ángùdhi

† **23:5** 23:5 Kpúkúbhú tsàtsà adrézó wárágà Gìká ni Kúlí tisizo dríá dhi ki tobhà lána kòni ì, Yúdà ànzi àruka ì adré tá tobhàá àyi ki kándrágá 'á, ìndì àyi drígá. ‡ **23:7** 23:7 Yúdà ànzi ì véna dhi, rú «Rábbì» kòndhi, rú adrélé fèle Gìká ni tà tadhábhá ì dré, adrézó àyi ki lindrì bha dhi 'i.

adrélépi áyi tà bha kǐní mi dhi, Gǐká ni akódhi nda ni tà tingá kuru.

¹³ Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrısáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Tàko ko, mì adré àmikya láti kíkí móndí i dré, ì kòfiró Opì bhù àdhya na ko. Ami ki tàndi, mì adré file lána ko gò, mì dré adrézó móndyá adrébhá leá file lána dhi ki tayí file ko. [¹⁴ §]

¹⁵ Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrısáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Mì adré àmikya tatsíle bvò drìsè ìndì yí mǐsè, kitswálé móndí àlo dhi ni 'o togó ladzá àmi ki Gǐká ni ka'í. Dì, akódhi nda kònì dra ka'í dhi, mì adré akódhi ni 'o atsálé mvá líferò àdhya ró, adrélé kònzi àmi ki lavú vwàvwà ro.

¹⁶ Ami móndí ki drì kobhá mǐ kùdúkùdu ró ni i, kizà àmi ki ngá 'i! Mì adré àmikya tàá dhi, dhya àlo kàdré mònдрà si tépelò ni rú sè dhi, mònдрà nda tà tàko 'i. Dì, dhya àlo kàdré ína mònдрà si órò tépelò le dhi ni rú sè dhi, lè akódhi kàdré mònдрà dré sìle nda ni líkí. ¹⁷ Ami móndí azaaza mǐ kùdúkùdu ró dhi 'i! Ngá kàdrì lavulé dhi ángùdhi 'i: órò nda 'i, kó ngalè, tépelò adrélépi órò nda ni 'o atsálé lólo nda 'i? ¹⁸ Mì adré kpà tàá dhi, dhya àlo kàdré mònдрà si àlètàrì ni rú sè dhi, mònдрà nda tà tàko 'i. Dì, dhya àlo kàdré

---

§ 23:14 23:14 Wáràgà Gǐká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kònì ki kisú kònwa ko: [Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrısáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Mì adré àmikya tàyítókò ki ngá títi dhi ki topá àyi drígàsè. Mì adré kpà tà ta Gǐká be vwàvwà ro, móndí ì kàdrérò àmi ki no. Tà nda sè dhi, Gǐká ni àmi ki tàbvó ta tà tàndi ró.]

ina mòndrà si ngá fèle àlètàrì nda dri dhi ni rú sè dhi, lè akódhi kàdré mòndrà nda ni likí. ¹⁹ Ami mǐ kùdúkùdu 'i! Ngá kàdrì lavúlé dhi ángùdhi 'i: ngá fèle nda 'i, kó ngalè, àlètàrì adrélépi ngá nda ni 'o atsálé lólo nda 'i? ²⁰ Di dhya ángùdhi adrélépi mòndrà si àlètàrì ni rú sè dhi, adré sià àlètàrì nda ni rú sè, ìndì ngá títi driá dhi ki rú sè. ²¹ Dhya ángùdhi adrélépi mòndrà si tépelò ni rú sè dhi, adré sià tépelò nda ni rú sè, ìndì Gíká adrélépi adrélé lána dhi ni rú sè. ²² Dhya ángùdhi adrélépi mòndrà si bhù ni rú sè dhi, adré sià Gíká ni lirirà òpì àdhya ni rú sè, ìndì akódhi adrélépi lirilé driá dhi ni rú sè.

²³ Ami, tátátrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Mì adré ngá nzǐ tsàtsà títi mì dré adrélé lokolé àmi ki amvú na, lanzíle 'a be mudrí dhi ki àlo fe Gíká dré: ndìndì àmi ki ménètè, àmi ki fènúwì, tsále àmi ki kúmè.* Di, mì adré àmikya tà kàdrì lavúlé tátátrí kúlí dré adrélé tadhále dhi ki bhe gàrà dri: tà gyágya 'òma, móndí ki kizà bhàma, ìndì Gíká ni ka'ima. Adré tá leá dhi, mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o, ngá fèma Gíká dré dhi ni tivì àko ró. ²⁴ Ami móndí ki dri kòbhá mǐ kùdúkùdu ró dhi 'i! Mì adré àmikya ñòjó kogá àmi ki yǐ lèsè gò, adrézó kàmìlò te kòdhya!

²⁵ Ami, tátátrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Mì adré àmikya kópò ki rúbhá dzi sǎnì kya íbe gò, àyi ki 'a dré adrézó gàle ngá lovó sè bí, ìndì lovó kònzì

* **23:23** 23:23 «Ménètè», «fènúwì» ìndì «kúmè» kòni i, ngábí tàdzí be dóro adrélé kidhilé dhi 'i. A kònò Lèvitikè 27:30; Dùtèrònómè 14:22.

sè bǐ. ²⁶ Mì, Fàrìsáyò mǐ kùdúkùdu ró nì, mí kòdzì rè zyà kópò nì 'alé 'íká, gò rúbhá nì kògòró kpà atsálé ndǐ àko ndò.

²⁷ Àmì, tǎtrírí kúlí tadhábhá ì Fàrìsáyò íbe nì ì, kizà àmì kì ngá 'ì. Àmì túrúpfúbhá 'ì! Àmì ngóró mógó rúbhá tswàle mvèle kemve dhi ì tǐnì. Kivì lésè dhi, mógó nda kì rúbhá avé tò. Dì, àyi kì 'a ga ína àbvò kì fà sè bǐ, ìndì ngá títí ndǐ ró dhi ì sè bǐ. ²⁸ Tà nda kòdhi kókpà kònìni àmì kì tà sè. Kivì lésè dhi, móndí ì adrè àmì kì no ngóró móndí gyǎgya dhi ì ró. Tákò, àmì kì togó na dhi, mǐ ga túrúpfú tà sè bǐ, ìndì tà kònzi sè bǐ.

²⁹ Àmì, tǎtrírí kúlí tadhábhá ì Fàrìsáyò íbe nì ì, kizà àmì kì ngá 'ì. Àmì túrúpfúbhá 'ì! Mì adrè àmìkya mógó kì tobhà pròfétà ì dré, adrézó kpà mógó móndyá gyǎgya dhi kya kì ledé avélé tò.

³⁰ Mì adrè kpà tàá dhi: <Kònò mà kàdré tá àma kì tábhí kì lókyá 'á be dhi, mà kitswá tá ru amú àyi íbe adrézó pròfétà kì kàrí kutú dhi ko.> ³¹ Àsà dhi, mì adrè àmìkya tadhá dhi, àmì dhya pròfétà kì tupfúbhá todràle dhi kì ànzi 'ì. ³² Mì kògò dì adrélé tà kònzi àmì kì tábhí ì dré kidhólé 'òle dhi kì 'o kitswále títí. ³³ Àmì nǐ 'ì, ìndì nǐ àtrá kì àrèbhá 'ì! Mì nì àmìkya lapá Gǐká nì tàbvó tàma sílésè ngìningìni ró, mì dré kitswázó file líferò na ko dhi?

³⁴ Dì mǐ yi rè ká! Má nì pròfétà kì tibhù tògyabhá íbe ìndì tà tadhábhá íbe lǐle àmì véna. Dì, mǐ nì àyi kì àruka kì tupfú todràle, adrézó àruka nì kì tidí fa kipakipa ì drìsè, adrézó àruka nì kì tswa àmì kì lísámbò dzó ì 'ásè, adrézó àruka nì kì ladró bhàandre àlo àlo dhi ì 'ásè. ³⁵ Dì ásà dhi, móndyá gyǎgya títí dhi kì kàrí kutulé bvò

dri dhi ni ngo àmi dri. Kìdhólé Abélè adrélépi tá gyăgya dhi rú, tsàle Zàkàríyà, Bàràkíyà ni mvá m̀ dré pfùle dràle tépelò i kòfalé àlètàrí be dhi rú dhi, àyi k̀ kàrí ni ngo àmi dri. ³⁶ Má adré tà bàti ta àmi dré: Tà nda kòdhi k̀ atsá títi mónďyá ándrò ni i rú.»

*Yésu ngo Yèrúsalmà ni tà sè
(A kònò kpà Lúkà 13:34-35)*

³⁷ «Á! Yèrúsalmà, Yèrúsalmà, mi adrélépi pròfétà k̀ tupfú todràle, adrézó kpà dhya Ğiká dré adrélé amùle mí vélé dhi k̀ lebhé todràle k̀rà sè ni! Tsàle vèsè be ángopí, má lè tá ámi ànzi k̀ kímólé má zàle, ngóro tà'ú dré adrélé áyi ànzimv́a k̀ kímó áyi kupfú zàle dhi t̀ni dhi? D̀, m̀ lè tá àmikya ko. ³⁸ D̀ m̀ yi r̀ ká! A tayí àmi k̀ dzó ngbo dre. ³⁹ Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Kìdhólé nyànomv́a dhi, m̀ gò vélé áma no ko, tsàle lókyá m̀ dré dra tàzoá dhi <Tà tani kàdrè dhya adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!> dhi 'á.»†

24

*Yésu longó tépelò ni pfùma ni tà
(A kònò kpà Márokò 13:1-2; Lúkà 21:5-6)*

¹ Yésu kàpfò tépelò lésè gò adrélé lìle dre dhi, akódhi ni lebèbhá i dré àyi k̀ kisízó ànyi làgá, akódhi ni 'o tépelò nda ni dzó kàdrè dhi k̀ no. ² D̀, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mí nò tsì dzó kàdrè kòni i títi 'í? Má adré tà bàti ta àmi dré: Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à gò vélé àyi k̀

† 23:39 23:39 A kònò Longó i 118:26.

kírà kí àlò kisé àzuya ní dri ko. A ní kírà nda kí lebhé tíí kǐní mí.»

*Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ní tà tadházó dhi í
(A kònò kpà Márokò 13:3-13; Lúka 21:7-19)*

³ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo mbàle kòngó Olívè fa kya drǐna gò, akódhi dré lirízó. Dì akódhi ní lebhéhá ì dré àyi kí kisézò àyi pátí ànyi làgá, akódhi ní lizí tàzoá dhi: «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhi kí atsá ángutú ya dhi ká? Adho tà ní ru 'o drǐdrǐ tadházóá dhi, àmí agòma ànyi, ìndì lókyá kùdù ànyi káyà dhi nì?»

⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kàdré àmí kí líkí dóro, dhya àlò kòlǐtǐró àmí ko. ⁵ Tàko ko, móndí bí dhi kí alí àma rú sè adrélé tàá dhi, <Ma Mèsíyà 'i!> gò, ì dré móndí zyandre dhi kí litízó. ⁶ Mì ní àdzú kí kpòrò yi ànyi, adrézó kpà àdzú kí rúbí yi làwú làvo na. Dì, mì kònò dóro, mì kòtayíró àmí kí togó adrélé gàle ásà dhi ko. Tàko ko, adrè leá dhi, tà nda kòdhi ì kò'o rè zyà ru 'íká. Dì, lókyá kùdù atsá rè ko. ⁷ Súrú kí àdzú bhú súrú àruka íbe. Òpì kí kpà àdzú bhú òpì àruka íbe. Kàràbhò ní dhe, ìndì kàdíkàdì ní bvò kosé àrà twátwa ì 'ásè. ⁸ Dì, tà tíí nda kòdhi kí ngbà 'í adrè ngóro tòkò ní mváaswa ní kídhoma tíni.

⁹ Lókyá nda sè dhi, à ní àmí kí lefè kàrǐbhá ì drígá gò, ì dré adrézó àmí kí mǐ pfo, adrézó àmí kí tupfú todràle. Súrú tíí bvò dri dhi kí togó kònzì bha àmí rú àma tà sè. ¹⁰ Móndí bí dhi kí kpà àyi kí tà kà'íkà'í tayí, adrézó ru lefè, adrézó ru ga àyi kòfalèsè. ¹¹ Pròfétà kinzò ro dhi kí apfò bí adrélé móndí zyandre dhi kí lití. ¹² Tà kònzì dré dra atsálé kàdrǐ lavúlé dhi sè dhi, móndí bí

dhi ki lèle ni kidrí. ¹³ Di, dhya ángùdhi adrélépi togó tsi, adrézó áyi totó tätä tsàle kùdù na dhi ni ina adrí. ¹⁴ A ni Rúbí Tani Gíká ni Opì àdhya kòdhi ni longó bvò wǎyi 'ásè, tà ni ni tadházó sùrú títi i dré 'íká, gò lókyá kùdù dré gòzo atsálé ndò.»

Kizà kàdrì lavulé dhi

(A kònò kpà Márokò 13:14-23; Lúka 21:20-24)

¹⁵ «Di mì ni <ngá adrélé gàle gàgà adrélépi ngá lólo dhi ki kizá dhi> ni no adrérà'a áyi totó àrà lólo dhi na, ngóro longolé pròfétà Dànyélé tí dhi tíni.* (Lè dhya adrélépi tà kòdhi ni na dhi kàdré àndu ni ni ni dóro.) ¹⁶ Lókyá nda sè dhi, lè mónnyá dra adrébhá bvò Yùdáyà àdhya na dhi ì kòlapá ràle kòngó i drìna. ¹⁷ Lè kpà dhya dra adrélépi áyi dzó drìna dhi kàsí file dzó na, áyi ngá ki do lapázó ába dhi ko. ¹⁸ Dhya dra adrélépi amvú na dhi kògò nzìle í bhàna áyi kítá kidhì àdhya ni do lapázó ába dhi ko. ¹⁹ Kítú nda i tú dhi, kizà ni adrè kàdrì tòkó 'a íbe dhi i dré, ìndì tòkó adrébhá bà fe ànzimvá i dré dhi i dré. ²⁰ Mì kàdré tà zi Gíká tí, àmì ki lapama nda kàdréro kidhì lókyá sè yà, kó ngalè sàbátù tú yà dhi ko.† ²¹ Tàko ko, kizà kítú nda kya ni adrè kàdrì lavulé. A nò rè kizà kára be kònìni nda ko, kidhólé bvò bhàrà lésè atsálé ándrò kònìdhi. A kitswá kpà gòle vélé nòà tàdzí ko. ²² Kònò Gíká kòki tá kítú nda ki bvò ko dhi, dhya àlo bvò dri dhi kitswá tá

* **24:15** 24:15 A kònò Dànyélé 9:27; 11:31; 12:11. † **24:20** 24:20 Yúda ànzi ki bvò na dhi, «kidhì lókyá» kònìdhi, lókyá kidhì ro kóná àlo na, adrélépi gile vwàvwà ro dhi 'i.

adrilé bwà ko. Di, Giká ni ína kítú nda ki bvó ki móndyá í dré zìle dhi ki tà sè.

²³ Lókyá nda sè dhi, à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!> dhi, mì kòka'í ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònàle!> dhi, mì kòka'í ko. ²⁴ Tàko ko, mèsíyà kinzò ro dhi ki apfò pròfètà kinzò ro dhi íbe adrélé tà kàdrì líndrìga ró adrèbhá àyi ki rìnyí tadhá dhi ki 'o, kòkìswá dhi, ì dré ndìndì móndyá Giká dré zìle dhi ki litízó. ²⁵ Mì yi rè ká! Má longó tà nda kòdhi ì drìdrì àmi dré.

²⁶ Di à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònàle duku na!> dhi, mì kòlì kònàle ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònwa dzó 'á!> dhi, mì kòka'í ko. ²⁷ Tàko ko, ngóro bhù dré adrélé lagulé ngá kazá kítú dré apfòrà lésè tsale kítú dré ndìrà na dhi tíni dhi, Móndí ni Mvá ni agòma ni adrè kókpà kònini. ²⁸ Arà ángùdhi àbvò dré adrézó lána dhi drìle dhi, àrí àgààga dhi ki kókpà ru kimó kìswalé àbvò nda ni te.»

Móndí ni Mvá ni agòma

(A kònò kpà Márokò 13:24-27; Lúkà 21:25-28)

²⁹ «Gbă kizà kàdrì kítú nda kya àmvolésè dhi, <kítú ni mì ni atsá tìnìmvá ro, mbă gò véle mvèle ko, bhìbhínyà ki ledhé bhù lésè, ìndì rìnyí bhù na dhi ki ru kizí.>‡

³⁰ Di lókyá nda sè dhi, tà dra Móndí ni Mvá ni agòma tadhálépi dhi ni agá bhù mibhalé 'á gò, sùrú títi bvò dri dhi ì dré tongózó. Di ì dré Móndí ni Mvá ni nòzo adrérà'a àlìle ndùrùku ì

‡ 24:29 24:29 A kònò Esáyà 13:10; 34:4; Ezèkyélè 32:7; Yòwèlè 2:10; 3:4.

drìsè, rìnyí kàdrì be ìndì mǎlanzìlanzì kàdrì be.
³¹ Gò akódhi dré áyi ángéló kǐ mùzo gòká kúlí 'u'ù be, lile áyi mónnyá í dré zìle dhi kǐ kimó bvò nǐ pá su dhi ì lésè, kǐdhólé bhù nǐ kùdù àlo lésè, tsàle byá àzya nǐ na.»

Tà tadhálé figì fa nǐ tà rú dhi

(A kònò kpà Mároko 13:28-31; Lúka 21:29-33)

³² «Lè mì kàdré tà tadhálé figì fa nǐ tà rú dhi nǐ àndu nǐ dóro. Figì fa nǐ dríti kàdré atsálé màlimáli gò, bí nǐ dré adrézó ròle dhi, mì nǐ tàle dhi, yǐgú ànyì dhi be. ³³ Kókpà kòdhi tíni, lókyá mì dré dra tà títi nda kòdhi kǐ nòzo adrérà'a ru 'o dhi tú dhi, lè mì kònǐ tàle dhi, Móndí nǐ Mvá láti 'á, ndìndì àmi kǐ dzó tí káyà dhi. ³⁴ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mónnyá dra adrèbhá lídrì íbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dràle títi drìdrì tà títi nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrà ko. ³⁵ Bhù ì bvò be dhi kǐ akí. Dì, àma kúlí ì kitswá àyikya tàdzí akílé ko.»

Gìká nǐ ngbà 'í lókyá kùdù nǐ

(A kònò kpà Mároko 13:32-37; Lúka 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Dì, dhya àlo nǐ ína kítú 'i yà, kó ngalè sàà 'i yà tà nda ì dré dra ru 'òzo dhi ko. Ndìndì ángéló bhù na dhi 'i yà, kó ngalè Gìká nǐ Mváagó 'i yà dhi, ì nǐ ko. Gìká Atá nǐ ngbà 'í nǐ kalóma. ³⁷ Lókyá Móndí nǐ Mvá dré adrérà'a 'òle agòle dhi 'á dhi, tà kǐ adrè ngóro Nówè nǐ lókyá 'á dhi tíni. ³⁸ Tàko ko, kítú yǐ líti andre kandrà dhi ì sè dhi, móndí ì adrè tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyi kǐ ànzì kǐ fe

mòle, tsàle kítú Nówè dré firà'a bwátù kàdrì na dhi 'á. ³⁹ Ayi nda ì nǐ tá tà adrélépi tá 'òle atsálé dhi àlomvá ko, tsàle yǐ dré tirà'a àyì kǐ wu títi dhi 'á. Tà nda kòdhi kǐ adré kókpà kònìni kítú Mónde ní Mvǎ dré dra agòzo dhi tú. ⁴⁰ Ago rǐ dhi kǐ adré àzǐ 'o amvú na. A ní àlo ní ni do, àzya ní ní tayí. ⁴¹ Tòkó rǐ dhi kǐ adré ngá 'i. A ní àlo ní ní do, àzya ní ní tayí.

⁴² Mǐ kàdré di tàmbǎ dri. Angyá ko, mǐ nǐ kítú ángùdhi àmǐ kǐ Mírǐ dré dra agòzo dhi ko. ⁴³ Di, adré leá dhi, mǐ kònì tà kònìdhi dóro: Dzó líyí kònì tá lókyá ángùdhi ngátsi sè kùgú dré kitswázó atsálé ásà dhi be dhi, kònò a ní tá adré tàmbǎ dri, kòtayíró kùgú nda áyì dzóti ño ko. ⁴⁴ Di àmǐ ró dhi, mǐ kàdré kókpà gánzi ró. Tàko ko, Mónde ní Mvǎ ní atsá sáà mǐ dré adrélé kisùle ko dhi sè.»

*Màràbà tògya ró mǐrǐ ní dré kitswálé ka'ìle dhi
(A kònò kpà Lúkà 12:41-48)*

⁴⁵ «Màràbà tògya ró mǐrǐ ní dré kitswálé ka'ìle dhi, àdhi 'i? Akódhi nda, dhyà mǐrǐ ní dré bhàle áyì màràbà àruka áyì dzó lé dhi ì drǐle, kitswálé mányàngá fe àyì dré nyàle lókyá kitswálépi dhi sè dhi 'i. ⁴⁶ Màràbà nda ní mǐrǐ kàtsá akódhi ní kisú adrérà'a 'òá kònìni dhi, kólénzé ní adré akódhi dré! ⁴⁷ Má adré tà bàti ta àmǐ dré: Akódhi ní mǐrǐ ní akódhi ní bha adrélé áyì ngá títi dhi ì drǐle. ⁴⁸ Di, màràbà nda kàdré ìna kònzi gò adrélé kisùá í léna dhi <Áma mǐrǐ adré gǐle agòma sè> gò, ⁴⁹ dré kǐdhózó adrélé áyì àzǐzǐ kǐ tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpà wá tsi dhi, ⁵⁰ akódhi ní mǐrǐ ní atsá kítú dré adrélé

letèle ko dhi tú, ìndì sàà dré adrélé nìle ko dhi sè. ⁵¹ Dì a nì akódhi nì togá, akódhi nì tà bhàzo adrélé túmání túrúpfúbhá kya be. Kònàle dhi, à nì adrè tongólé, adrézó kpà sikkálándrá tsi.»

25

Pídhigó kyánzi mudrí dhi ki tà dri dhi

¹ Yésu gò tàá dhi: «Dì Opì bhù àdhya nì adrè ngóro tà kònìdhi tíni: Kyánzi mudrí dhi ì do tá àyi ki tálà, topfòzo ába kitswálé tòkó líyí nì drè letè. ² Ayi nda ì kòfalé dhi, nzi dhi ì tá azaaza ró, ìndì nzi dhi ì tá tògya ró. ³ Ayi azaaza ró nda ì do tá àyi ki tálà 'í, dhi, ì do tá dò ko. ⁴ Dì, àyi tògya ró nda ì do tá àyikya dò mòlàngè na túmání àyi ki tálà íbe. ⁵ Tòkó líyí nda dré tá adrélé gile dhi sè dhi, kyánzi nda ì dré landèzo títi gò, ì dré ledhézo ayi be adrélé ayi ko.

⁶ Ngátsi kítógá sè dhi, à dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Mì nò rè ká! Tòkó líyí adrè alìle! Mì pfò lile ru kisú akódhi be!» ⁷ Gò kyánzi títi nda ì dré larózó, àyi ki tálà ki ledé. ⁸ Dì kyánzi azaaza ró nda ì dré tàzoá àyi tògya ró nda ì dré dhi: «Mì afè àma dré àmi ki dò nì àruka wà. Angyá ko, àma ki tálà adrè adrálé.» ⁹ Dì, àyi tògya ró nda ì logó dhi: «Kóko! Dò nda kitswá àma dré àmi íbe ko. Mì kòlì be gíá àmi dré mómí adrèbhá dò lagí dhi ì véna.» ¹⁰ Dì, ì dré tá adrèrà'a lile gíá dhi 'á dhi, tòkó líyí dré atsázó. Dì kyánzi adrèbhá gànzi ró nda ì dré fizo akódhi be dzó làmó gwányá àdhya na gò, dzóti asézó.

¹¹ Amvolásà dhi, kyánzi àruka nda ì dré agòzo atsálé gò, tàá dhi: «Mírì, mírì, mí nzi àma dré

dzóti wà!> ¹² Di, tòkó líyí nda logó dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Má nǐ mána àmi ko.»»

¹³ Yésu gò tàá dhi: «Di mǐ kàdré tàmi ga dri! Tàko ko, mǐ nǐ kítú 'i yà, kó ngalè sáà 'i yà má dré dra agòzo dhi ko.»»

*Pídhi gó màrábà na dhi ki tà dri dhi
(A kònò kpà Lúka 19:11-27)*

¹⁴ «Òpǐ bhù àdhya nǐ kókpà adré ngóro tà kònìdhi tǐni: Agó àlo dhi adré tá 'òle lǐle atsí na. Di dré áyi màrábà ki azizó, áyi ngá ki tayízó àyi drígá, ì kàdréro àzǐ 'o ásà be dhi bvó. ¹⁵ Alo nǐ dré dhi, fè tá làfa lò'wa rú zǐle tàlétà dhi ì nzi.* Azya nǐ dré dhi, fè tá tàlétà rǐ. Azya nǐ dré dhi, fè tá tàlétà àlo. Lanzǐ tá tàlétà nda ì àyi àlo àlo dhi ì dré, ngóro ì dré kitswálé àzǐ 'o ásà bwà dhi tǐni. Gò dré lǐzo atsí na.

¹⁶ Gbǎ lókyá nda sè dhi, dhya tàlétà nzi dhi ki kisúlèpi nda dré lǐzo àzǐ 'o ásà gò, tàlétà nzi àruka ki kisúzó bhàle driá. ¹⁷ Dhya tàlétà rǐ dhi ki kisúlèpi nda dré kpà 'òzoá kònìni gò, tàlétà rǐ àruka ki kisúzó bhàle driá. ¹⁸ Di, dhya tàlétà àlo dhi nǐ kisúlèpi nda dré ìna lǐzo bhú dhi kǐnǐ na, áyi mírǐ nǐ làfa nda nǐ zùzo.

¹⁹ Lókyá kòlavú vwàvwà ro dre dhi, màrábà nda ki mírǐ dré agòzo àyi ki azǐ, ì kòtáro í dré dhi ì 'o tá àzǐ áyi làfa sè ngǐni ya dhi. ²⁰ Di dhya tàlétà nzi dhi ki kisúlèpi nda dré atsázó ába túmǎnǐ tàlétà nzi àruka íbe, tàá dhi: «Mírǐ, mí tayǐ tá má drígá tàlétà nzi kòni ì. Mǐ nò ká, má kisú tàlétà

* **25:15** 25:15 «Tàlétà» kònìdhi tá làfa lò'wa ledélé óro sè, kitswálèpi àzǐ dhya àlo dré 'òle kítú ngùlù-nzi dhi sè dhi 'i.

nzi àruka i bhàle dríá dre.> ²¹ Di Mírì ni tà drá dhi: <Áma màrábà dóro má dré kitswálé ka'ile ni, mí 'o dóro! Mí tadhá dhi, mí kitswá má dré ka'ile tà mvá tsà tayílé mí drígá dhi sè. Di ásà dhi, má ni ámi bha adrélé tà kàdrìkàdrì i drìle. Mí alì lenzélé ámi mírì vélé!>

²² Gò dhya tàlétà rì dhi ki kisúlépi nda dré kpà atsázó tàá dhi: <Mírì, mí tayí tá má drígá tàlétà rì kòni i. Mí nò ká, má kisú tàlétà rì àruka i bhàle dríá dre.> ²³ Di Mírì ni tà drá dhi: <Áma màrábà dóro má dré kitswálé ka'ile ni, mí 'o dóro! Mí tadhá dhi, mí kitswá má dré ka'ile tà mvá tsà tayílé mí drígá dhi sè. Di má ni ámi bha adrélé tà kàdrìkàdrì i drìle. Mí alì lenzélé ámi mírì vélé!>

²⁴ Gò dhya tàlétà àlo dhi ni kisúlépi nda dré kpà atsázó tàá dhi: <Mírì, má nì tá tàle dhi, mi agó tòmbá 'i dhi be. Mí adré mína ngá akónà àrà mí dré ngá kidhízó ko dhi na, adrézó kpà ngá lokó àrà mí dré kórì rìzo ko dhi na. ²⁵ Di má adré tá ngá ro gò, má dré lizo làfa mína ni zu kìní na. Mí nò ká, ngá mína kònìdhi.> ²⁶ Di, mírì ni tà drá dhi: <Mi, màrábà kònzì ìndì tòbvo ró dhi 'i! Mí nì tá tàle dhi, má adré ngá akónà àrà má dré ngá kidhízó ko dhi na, adrézó kpà ngá lokó àrà má dré kórì rìzo ko dhi na dhi be.

²⁷ Adré di tá làá dhi, mí kòbhà tá làfa mána dzó adrézó làfa 'o lendrélé dhi na, kònò má kònì agò dhi, má ni tá làfa mána ni adó àmupi ni be.>

²⁸ Di mírì nda gò tàá dhi: <Mì do tàlétà kòdhi akódhi drígàsè, fèle dhya adrélépi ába mudrí dhi dré. ²⁹ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi ngá íbe dhi dré dhi, à ni akódhi ni ngá nda ki drì timbà gò, akódhi dré adrézó vélé ngá íbe bǐ lavúlé. Di,

kàdré ina dhya adrélépi ngá àko dhi ni tà sè dhi, à ni ndìndì ngá mvá tsà dré adrézó ába dhi ni do drígàsà. ³⁰ Kàdré màrábà tàko ró kòdhi ni tà sè dhi, mì bhe akódhi kivì na, àrà tínímvá ro dhi na. Kònàle dhi, à ni adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsi.»

Tàbvó tàma kùdù ro dhi

³¹ Yésu gò tàá dhi: «Lókyá Móndeí ni Mv́a dré dra agòzo áyi m̀lanzìlanzì na ángéló íbe títi dhi sè dhi, a ni lírì áyi lírìrà m̀lanzìlanzì ro òpì àdhya dri. ³² Di à ni móndyá títi sùrú títi i lésè dhi ki kimó akódhi kandrá gò, dré àyi ki kòfalé lanzízo ngóro kábilígyà líkìlépi dré adrélé kábilígyà ki kòfalé lanzì ndrì íbe dhi tíni. ³³ A ni kábilígyà nda ki bha áyi dríágo lésè gò, ndrì nda ki bhàzo áyi lídzí lésè.

³⁴ Di ópí kàdrì nda ni tàá áyi adrèbhá áyi dríágo lésè nda i dré dhi: «Ami áma Atá dré tà tani bhàzo àmi dri ni i, mì alì wà! Mì kòkisú òpì áma Atá dré ledélé àmi dré kínó bvò ni bhàma lésè dhi tàyilé ro. ³⁵ Tàko ko, ma tá tàbirí íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle. Ma tá yì lovó íbe gò, mì dré yì afèzo má dré mvùle. Ma tá móndí twá 'i gò, mì dré áma ka'izo dòle àmi véna. ³⁶ Ma tá kítá asólé dhi àko gò, mì dré kítá tosózó má rú. Ma tá drà ro gò, mì dré alìzo áma lomí. Ma tá bádzó na gò, mì dré alìzo áma no.»

³⁷ Di móndyá gyägya nda ki go logóá drá dhi: «Mírì, mà nò tá mì adrérà'a tàbirí íbe gò, mà dré ngá fèzo mí dré nyàle yà, kó ngalè mà nò tá mì adrérà'a yì lovó íbe gò, mà dré yì fèzo mí dré mvùle yà dhi ángutú? ³⁸ Mà nò tá mì adrérà'a

móndí twá ro gò, mà dré ámi ka'izo dòle àma véle yà, kó ngalè mà nò tá mi adrérà'a kítá àko gò, mà dré kítá tosózó mí rú yà dhi ángutú? ³⁹ Mà nò tá mi adrérà'a drà ro yà, kó ngalè bãdzó na yà gò, mà dré lizo ámi no dhi ángutú? ⁴⁰ Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: <Má adré tà bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle áma adrúpi tàko lavúlé kòni ki àlo dré dhi, mì 'o tà nda áma tàndi dré.>

⁴¹ Di ópí kàdrì nda ni tàá àyi adrèbhá áyi lidzí lésè nda i dré dhi: <Ámi tátrítrí íbe àmi dri ni i, mì nga àmìkya má mìlésè, lìle àtsí adrélépi adrálé ko, Gìká dré ledélé Dzáborò dré ángéló ni íbe dhi na. ⁴² Tàko ko, ma tá tàbirí íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle dhi ko. Ma tá yí lovó íbe gò, mì dré yí afèzo má dré mvùle dhi ko. ⁴³ Ma tá móndí twá 'i gò, mì dré áma ka'izo dòle àmi véna ko. Ma tá kítá asólé dhi àko gò, mì dré kítá tosózó má rú ko. Ma tá drà ro ìndì bãdzó na gò, mì dré alizo áma no ko.> ⁴⁴ Di àyi nda ki kókpà go logóá drá dhi: <Mírì, mà nò tá mi adrérà'a tàbirí íbe yà, yí lovó íbe yà, móndí twá ro yà, kítá àko yà, drà ro yà, kó ngalè bãdzó na yà dhi gò, mà dré tà 'òzo mí dré ko dhi ángutú?> ⁴⁵ Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: <Má adré tà bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle dhya tàko lavúlé kòni ki àlo dré ko dhi, mì 'o kókpà tà nda má dré ko.> ⁴⁶ Di àyi nda ki li tà nòle àyi dri kóná vèsè kólyá dhi ni kisú. Di, móndyá gyägya nda ki àyikya li lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.»

Yúdà ànzì kì kàdrì ì yi ru kitswázó Yésu ni pfu dràle

(À kònò kpà Márokò 14:1-2; Lúkà 22:1-2; Yòwánì 11:45-53)

¹ Yésu kòtá tà nda ì akílé tíí dre dhi, dré tazoá áyi lebhéhá ì dré dhi: ² «Ngóró mì dré nìle be dhi tìni dhi, tayí kítú rì gwányá Pásikà àdhya dré atsázó. Dì à adré 'òle Mòndí ni Mvá ni lefè kàribhá ì drígá, ì kòtidíró akódhi dràle fa kípákípa dri be dhi bvó.»

³ Lókyá nda sè dhi, Yúdà ànzì kì kòwánà kàdrì ì àyi kì bhàgo íbe dhi ì dré ru kimózó kòwánà kì kàdrì rú be Kàyáfà dhi ni dzó kàdrì na. ⁴ Gò ì dré ru yìzo kitswázó Yésu ni ru túrúpfú sè, pfùle dràle. ⁵ Dì, ì adré tá tàá dhi, ì kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, mòndyá zyandre dhi ì kòligíró àyi íbe ko sè.

Tòkó àlo dhi dà málàsì Yésu dri

(À kònò kpà Márokò 14:3-9; Yòwánì 12:1-8)

⁶ Amvolàsà dhi, Yésu lè tá Bètàníyà na, file Símónà atú kàrí dré tá rùle dhi ni dzó na gò, dré lirízó mísá làga kitswálé ngá nya. ⁷ Gò tòkó àlo dhi dré afízó mòlàngì mvá ledélé àlàbàsterè sè, gàlepi málàsì làgì kyàkyà dhi sè bí dhi be.* Dré áyi kisízó mòlàngì nda be ànyi Yésu làga gò, málàsì nda ni da akódhi dri. ⁸ Akódhi ni lebhéhá ì kònò tà nda dre dhi, àyi kì togó dré aswázó gò, ì dré adrézó tàá àyi kòfalésè dhi: «À kizá tsì málàsì kòdhi àdho tà sè? ⁹ Kònò à ni tá kitswá lagíà làgì be kàdrì gò, làfa ni ni fèzo lemerèbhá ì dré!»

* **26:7** 26:7 «Àlàbàsterè» kònìdhi, kírà kemve kpírìkpírì làgì be kàdrì, adrézó mòlàngì ledé ásà dhi 'i.

10 Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré tòkò kònìdhi ni drì kizá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhi, tà avélépi tò dhi 'i. 11 Angyá ko, mì adré ngbú adrélé lemerèbhá íbe àmi kòfalé. Dì, mì kitswá ngbú adrélé túmání má be ko. 12 Akódhi dà malásì kònìdhi má rú drìdrì, kitswázó áma rúbhá ledé bhàle mógó na dhi bvó. 13 Má adré tà bàti ta àmi dré: Arà títi bvò wáyi 'ásè à dré dra Rúbí Tani kòdhi ni longózó dhi ì 'ásè dhi, à ni kókpà tà tòkò kònìdhi dré 'òle kòdhi ni títi, akódhi ni tà kisùzo.»

Yùdásì ì yi ru kòwánà kàdrì íbe, kòlefèró Yésu àyi drígá

(A kònò kpà Márokò 14:10-11; Lúkà 22:3-6)

14 Amvolásà dhi, Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi kì àlo, rú be Yùdásì Ísikàriyótà dhi dré ngàzo lile kòwánà kàdrì ì véna, 15 àyi kì lizí tàzoá dhi: «Mì ni àdho ngá afè má dré, má kòlefèró Yésu àmi drígá be dhi bvó dhi?» Dì ì dré làfa lò'wa ledélé àrezá sè dhi kì nàzo nyadhi-àlo-drì-mudrí, fèle drá. 16 Dì kidhólé lókyá nda sè dhi, Yùdásì dré kidhózó adrélé lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyi drígá dhi ni nda.

Yésu ì nya gwányá Pásikà àdhya lebèbhá ni íbe
(A kònò kpà Márokò 14:12-21; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwánì 13:21-30)

17 Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya ni kítú ni àlo sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi kì kisizó ànyi akódhi làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mí adré leá dhi, mà kòladhí ngá mí dré gwányá Pásikà àdhya

ni nyàzo dhi ángwà?» ¹⁸ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì lè bhàandre na agó dra tadhálé àmi dré dhi véna. Mì kòtà drá dhi: <Dhya tà tadhálépi dhi adré tàá dhi: Lókyá mána atsa ànyi. Mà ni Pásikà nya áma lebhéhá íbe ámi dzó na.» ¹⁹ Di akódhi ni lebhéhá nda ì dré 'òzoá ngóro dré tá lazilé àyi dri dhi tìni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhya ni nya.

²⁰ Ìndró kàndrì dre dhi, Yésu ì dré tsàzo lírílé mísá làgàsè tùmání akódhi ni lebhéhá mudrí-drì-rì dhi íbe. ²¹ Ì dré tá adrérà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Àmi kí àlo ni áma lefè kàribhá ì drígá.» ²² Di kizà dré àyi kí 'òzo lavúlé gò, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kídhózó adrélé tàá drá dhi: «Mírì, zakó ína ma 'ì ko?» ²³ Akódhi logó dhi: «Dhya drígá sòlepi má be sàni àlo na dhi ni áma lefè nì. ²⁴ Tà bàti ró dhi, Móndí ni Mv́a ni lí dràle ngóro tísile akódhi ni tà dri Gíká ni Kúlí na dhi tìni. Di, kizà ni ína adré kàdrì dhya dra Móndí ni Mv́a nda ni lefèlepi dhi dré! Dóro ni tá dhya nda ni tìle ko dhi.» ²⁵ Gò Yùdásì adrélepi tá 'òle akódhi ni lefè nda dré tàzoá dhi: «Rábbì, zakó tsì ma 'ì ko?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre.»

Mírì ni rúbhá ì kàrí ni be dhi

(A kònò kpá Márokò 14:22-26; Lúkà 22:14-20;

1 Kòrìtòbhá ì 11:23-25)

²⁶ Ì dré tá adrérà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zìzo dríá Gíká tí gò, ñòzoá fèle áyi lebhéhá ì dré gò, tàzoá dhi: «Mì do nyàle. Kònìdhi áma rúbhá 'ì.»

27 Dré kpà kópò adózó, àwoyà tazo Giká dré gò, fèzoá àyi dré gò, tazoá dhi: «Àmi tíí, mì mvu. 28 Kònìdhi áma kàrí adrélépi tà Giká dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi ni 'o kitswálé tíí dhi 'i. Kàrí nda ni kutú móndí zyandre i dré, Giká kòtrìró àyi kì tàkonzì ásà be dhi bvó.† 29 Má adré tàá àmi dré dhi: Má gò vélé vínò kòdhi tíni dhi ni mvu ko, tsàle kítú mà dré dra vínò tídhí ro dhi ni mvùzo àmi íbe áma Atá ni Opì na dhi tú.»

30 Dì ì dré longó ngòzo lenzézó Giká ni rú sè gò, ì dré pfòzo lìle mbàle kòngó Olivè fa kya drìna.

Yésu longó dhi, Pètèró ni àyi ga

(A kònò kpà Márokò 14:27-31; Lúkà 22:31-34; Yòwánì 13:36-38)

31 Gò Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Ngátsi kònìdhi sè dhi, àmi tíí mì ni áma tayí adrélé kalóma. Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

«Má ni kábilígyà líkílépi ni tswa dràle gò, à dré kábilígyà nda kì pãrí 'òzo ayílé.»‡

32 Dì, má kònga mána dràdrà 'àsè dre dhi, má ni lì drìdrì àmi kandràna Gàlìláyà na.» 33 Dì Pètèró tà drá dhi: «Tágba móndyá tíí dhi ì kòtayí mì yà dhi, má kitswá mána ámi tayí tàdzí ko!» 34 Yésu logó drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Ndìndì ngátsi ándrò kònìdhi sè, drìdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrà dhi, mí ni áma ga vèsè be na.» 35 Dì, Pètèró logó drá dhi: «Tágba kòkitswá mà dré dràzo tùmání mí be yà dhi, má kitswá

† 26:28 26:28 A kònò Pfóma 24:8; Yèrèmiyà 31:31-34. ‡ 26:31 26:31 A kònò Zàkàriyà 13:7.

tàdzí àmì ga ko.» Gò Yésu nì lebèbhá àruka tí tí dhi ì dré kòkpà tazoá kònìni.

Yésu zi tà Gìká tí Gètèsèmánì na

(A kònò kpà Márokò 14:32-42; Lúkà 22:39-46)

³⁶ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá nì íbe tsàlè àrà rú zìlè Gètèsèmánì dhi na. § Gò dré tazoá àyì dré dhi: «Mì lírì kònwa, má kòlìró adrélé tà zi Gìká tí kònàlè.» ³⁷ Dré Pètèró kì drizo Zèbèdáyò nì ànzì rì dhi íbe í vèsè. Gò akódhi nì togó dré kidhózó adrélé kizà nya, adrézó lanzìlè lavúlé. ³⁸ Dì dré tazoá àyì dré dhi: «Áma togó adrè nòlè kizà dré, tsàlè ndìndì dràdrà mìlè. Mì kàdré kònwa, adrélé tà mǐga dri má be.»

³⁹ Kòlì vwàlè àyì rúsè tsà dre dhi, dré dhèzo àyì mǐbhalé bha kìnì mi gò, tà zizo Gìká tí kònìni: «Áma Atá, kòkìtswá mí mìlèsè dhi, mí kòdo kópò kizà àdhya kòdhi má vélèsè wà. Dì, mí kò'o ngóro má dré adrélé lèlè dhi tǐnì ko. Be ró dhi, mí kò'o ngóro mí dré adrélé lèlè dhi tǐnì.»

⁴⁰ Gò dré gòzo àyì lebèbhá nda ì véna, àyì kì kisú ayí na. Dré tazoá Pètèró dré dhi: «Mì kìtswá tá tsì adrélé tà mǐga dri má be ngbà 'í sáà àlò bwà ko? ⁴¹ Lè mì kàdré tà mǐga dri, adrélé kpà tà zi Gìká tí, kòtayíró àmì tà dré tabhìlè, àmì kì 'òzo dhèlè tàkonzì na dhi ko. Bati, dhyá kì togó àtsi ró adrézó tà dóro 'o. Dì, dhyá kì rúbhá ína yàyà.»

⁴² Gò dré gòzo lile vèsè nì rì sè, tà zi Gìká tí kònìni: «Áma Atá, kòkìtswá mí dré kópò kòdhi nì dòzo má vélèsè má dré mvuá àko ró dhi ko dhi, mí kò'o tà mí dré adrélé lèlè 'òlè dhi kòdhya.»

---

§ 26:36 26:36 Rú «Gètèsèmánì» kònìdhi adrè leá tàlè dhi «òlívè lò'wa kì 'irà».

⁴³ Gò dré gòzo tódhyá gòle àyi ki kisú ayí na, àyi ki mǐ dré tá adrélé ayí ro dhi sè. ⁴⁴ Dì dré àyi ki tayízó gò, gòzo lile vèsè ni na sè tà zi Gìká tí ngóro dré tá zǐle drǐdrǐ dhi tíni.

⁴⁵ Gò dré gòzo gòle àyi lebhà nda i véna, tàá àyi dré dhi: «Mì adré dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Mì nò rè ká! Lókyá kitswá dre. A adré 'òle Móndí ni Mvá ni lefè tàkonzìbhà i drígá. ⁴⁶ Mì nga, mà kòlìró! Dhya adrélépi áma lefè dhi atsá dre!»

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Márokò 14:43-50; Lúkà 22:47-53; Yòwánì 18:3-12)

⁴⁷ Gbǎ kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, Yùdàsì, akódhi ni lebhà mudrí-drǐrǐ dhi ki àlo dré atsázó. Adrǐ tá í vèsè móndí zyandre angàbhà kòwánà kàdrì i vélèsè ìndì bhàgo i vélèsè dhi i be. Ayi nda ì ru tá sápi i fa íbe àyi drígá. ⁴⁸ Yùdàsì adrélépi 'òle Yésu ni lefè nda tà tá àyi dré dhi, í ni akódhi àdhi 'i yà dhi ni tadhá àyi dré dhi kònìni: «Dhya má dré dra kamúlé dhi, akódhi 'i. Mì kòru di akódhi, lizo ába.» ⁴⁹ Dì Yùdàsì nda dré ndiri áyi kisízó ànyi Yésu làga, tàá drá dhi: «Rábbì, mòdo mí dré!» Dré akódhi ni kamúzó. ⁵⁰ Dì Yésu dré logózóá drá dhi: «Áma arúpi, mí 'o tà mí dré alizo 'òá dhi.» Gò móndyá nda ì dré dhèzo Yésu dri, akódhi ni ru.

⁵¹ Gbǎ kòdhwa, dhya adrébhà tá túmání Yésu be dhi ki àlo dré ngàzo àyi sápi asé gò, kòwánà ki kàdrì ni màràbà ni bí bvwàzo kàle. ⁵² Dì, Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí logó sápi mína àrà ni

na. Angyá ko, mónďyá títi adrébhá sápi ru àyi drígá dhi ki todrà sápi sè. ⁵³ Mí nǐ ko tàle dhi, má nǐ tá kitswá áma Atá nǐ ti lizí gò, akódhi dré ángéló zyandre lavulé dhi ki amùzo àma ki likí dhi? ⁵⁴ Di, má kò'o tá kònini dhi, tà tisìle Giká nǐ Kúlí na adrébhá tàá dhi, tà kòdhi ki ru 'o kònini dhi ki tá di ru 'o ngíni?»

⁵⁵ Gò Yésu dré tàzoá mónďyá zyandre nda i dré dhi: «Ma vo kùgú 'i gò, mì dré adrézó alìle sápi íbe ìndì fa íbe kitswálé áma ru nǐ? Kítú àlo àlo títi i sè dhi, má adré tá lirílé tà tadhá tépelò na dhi, mì ru tá ma ko. ⁵⁶ Di, tà kòdhi i atsá títi kònini, kitswálé tà pròfétà i dré tisìle dhi i kò'oró ru be dhi bvó.» Gò akódhi nǐ lebèbhá títi dhi i dré akódhi nǐ tayízó lapázó.

Yésu pfo kòwánà ki kàdrì i kandrà bhàgo kàdrì íbe

(A kònò kpà Márokò 14:53-65; Lúkà 22:54-55, 63-71; Yòwánì 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dhya Yésu nǐ rubhá nda i dré akódhi nǐ drizo lizo ába Kàyáfà, kòwánà ki kàdrì bhàna. Kònale dhi, tátirítrí kúlí tadhábhá i bhàgo íbe dhi i kimó tá ru.

⁵⁸ Di Pétèró ro dhi, lebè tá ína Yésu lará ro, tsàle byá kòwánà ki kàdrì nda nǐ bhà'álé na. Dré fizo lirílé tépelò likíbhá i kòfalé, kitswálé nòá ngalè tà nda nǐ kùdù nǐ adré ngíni ya dhi.

⁵⁹ Kòwánà kàdrì i bhàgo kàdrì nda íbe títi dhi i adré tá tà adrélé tàle Yésu rú kinzò sè dhi ki nda, kitswázó akódhi nǐ 'o dràle dhi bvó. ⁶⁰ Di, i kisú tá àyikya tà àlo ko, tágba mónďí bǐ dhi i dré apfòzo tà ta akódhi rú kinzò sè dhi. Kùdù ro dhi, mónďí rǐ dhi i dré apfòzo ⁶¹ tàá dhi: «Dhya

kònìdhi tà dhi: «Má ni kitswá tépelò Giká àdhya ni pfu gò, gòzo sĩa kítú na àmvolésè.»»

⁶² Gò kòwánà ki kàdrì dré ngàzo áyi totó liziá Yésu tí dhi: «Mí logó mána kúlí tà dhya kòni ì dré adrélé tàle mí rú kòdhi ì sè ko?» ⁶³ Dì, Yésu adré tá ína kírì. Gò kòwánà ki kàdrì nda dré tàzoá drá dhi: «Má adré ámi kodzó Giká lídrì ro dhi ni rú sè, mí kòsìró mòndrà tàzoá àma dré ngalè mi Mèsíyà, Giká ni Mvágó 'i yà dhi.» ⁶⁴ Yésu logó drá dhi: «Ámi tãndi mí tà dre. Dì, má adré mána tàà àmi dré dhi: Mì ni Mòndí ni Mvã ni no adrérà'a lirílé Giká rĩnyí líyí ni dríágó lésè. Mì ni kpà akódhi ni no adrérà'a agòle ndùrùku bhù na dhi ì drìsè.» ⁶⁵ Dì kòwánà ki kàdrì nda dré áyi kítá lasízó kizà dré gò, tàzoá dhi: «Akódhi dha Giká dre! Mà ni ò go véle mòndí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè? Mì nò rè ká! Mì yi làdhá dré dhále Giká rú kòdhi àmi ki bíbhálé sè dre. ⁶⁶ Mì adré ò kisùá ngĩni?» Dì ì logó dhi: «Akódhi kitswá dràdrà sè!»

⁶⁷ Gò ì dré tùsú lufúzó akódhi mi, akódhi ni tišizo. Ayi ki àruka ì dré akódhi ni mĩ tosázó, ⁶⁸ adrézó tàà dhi: «Mèsíyà, mí tà rè àma dré pròfétà ro dhi, ngalè àdhi sa mi nì ya dhi ká!»

Pétèró gà Yésu rè

(A kònò kpà Márokò 14:66-72; Lúkà 22:56-62; Yòwánì 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Lókyá nda sè dhi, Pétèró adré tá ína lirílé kivi na, bhà'álé nda na. Gò mvátòkó àlo màràbà ro dhi dré áyi kisízó ànyi akódhi làga, tàà drá dhi: «Mì tá kókpà túmání Yésu Gàliláyà lésè dhi be.»

⁷⁰ Dì, Pétèró dré ína tà nda ni gàzo rè mòndyá títi

i kandrà, tàzoá dhi: «Má nǐ ngalè mí adré àdho tà ta ya dhi ko.»

⁷¹ Gò dré ngàzo pfòle bhà'álé nda 'àsè, àyi totó ànyi dzóti làga. Mvátòkó àzya dhi dré akódhi nǐ nòzo gò, tàzoá móndyá adrèbhá tá akódhi làga dhi i dré dhi: «Dhya kòndi tá tùmání Yésu Nàzàrétà lésè dhi be.» ⁷² Di Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda nǐ ga gò, mòndrà sìzo tàzoá dhi: «Má nǐ agó kòdhi ko!»

⁷³ Gí ko, móndyá kònàle nda ì dré àyi kǐ kisízó ànyi Pétèró làga, tàá drá dhi: «Mi àyi kǐ àlo 'i bàti! Ámi kúlí kómvo adré tadhá dhi, mí angá ángolésè ya dhi nǐ.» ⁷⁴ Di Pétèró dré ngàzo mòndrà si, tàzoá dhi: «Tátrítrí kàdré má dri, má kàdré kǐnzò ta dhi! Má nǐ agó kòdhi ko!» Gbǎ kòdhwa, àgólòwa dré tsírà bhèzo. ⁷⁵ Gò kúlí Yésu dré tá tàle dhi dré agázó Pétèró léna. Tà tá dhi: «Dridrǐ àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrà dhi, mí nǐ áma ga vésè be na.» Di Pétèró dré pfòzo kivi na gò, ngòle ka'ílé ka'ika'i kizà dré.

27

*A drǐ Yésu lizo ába Pílátò véna
(A kònò kpà Mároko 15:1; Lúka 23:1-2; Yòwání
18:28-32)*

¹ Ngá kòwa dre dhi, kòwánà kàdrǐ i bhàgo íbe dhi ì dré ru yǐzo títi, kǐswázó Yésu nǐ 'o dràle dhi bvó. ² Di ì dré akódhi nǐ adròzo gò, drǐzoá lizo fèá Pílátò, Rómà kǐ gùvèrènerè drígá.

*Yùdásì nǐ dràma
(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 1:18-19)*

³ Di Yùdàsì Yésu ni lefèlepi nda kàtógyà à nò tá tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè dhi dre dhi, akódhi ni togó dré atsázó kizà ro lavúlé tà dré tá 'òle dhi ni tà sè. Gò dré làfa lò'wa nyadhi-àlo-drì-mudrí nda ki dòzo, lizo kitswálé logóá kòwánà kàdrì i véna bhàgo íbe, ⁴ tazoá dhi: «Má 'o tàkonzì dre. Tàko ko, má lefè móndí adrélépi tá tà àlo àko í rú dhi kàribhá i drígá, i kò'oró akódhi dràle.» Di, i logó drá dhi: «Tà kòdhi nò àma ko. Nò mi kòdhya!» ⁵ Di Yùdàsì dré làfa lò'wa nda ki bhèzo tépelò na gò, lizo áyi 'i dràle.

⁶ Kòwánà kàdrì nda i dré làfa lò'wa nda ki kudhúzó, tazoá dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí adré làfa kònìdhi ni bhàma tùmání làfa tépelò na dhi íbe dhi ni logá. Tàko ko, kònìdhi làfa fèle kàrí kutúzó dhi 'i.» ⁷ Di i dré ru yìzo gò, làfa nda ni dòzo lizo lèdrí rùlepi àlo dhi ni amvú gi, amvú nda kàdréró àrà adrézó móndí alialì dhi ki àbvò si lána dhi ró. ⁸ Tà nda sè dhi, à adré amvú nda ni zi «Amvú kàrí àdhya» atsálé ándrò kònìdhi. ⁹ Di tà longólé pròfètà Yèrèmíyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Akódhi longó tá dhi: «Ì do làfa lò'wa nyadhi-àlo-drì-mudrí ledélé àrezá sè dhi i. Kòdhi tá làgí Ìsèrèlè ànzi i dré bhàle akódhi ni tà sè dhi 'i. ¹⁰ Làfa nda sè dhi, i dré amvú lèdrí rùlepi àdhya ni gìzo, ngóro Mírì dré tá tàle má dré dhi tíni.»*

Yésu pfò Pìlátò kandra
(A kònò kpà Márokò 15:2-5; Lúkà 23:3-5;
Yòwánì 18:33-38)

* 27:10 27:10 A kònò Zàkàriyà 11:12-13; Yèrèmíyà 18:2-3; 19:1-2; 32:6-15.

11 Lókyá nda sè dhi, Yésu dré pfòzo áyi totó Pílatò, gùvèrènére nda kandrá. Gò Pílatò dré lizízóá tíá dhi: «Mì, mì ópí Yúdà ànzì kya 'i?» Yésu logó drá dhi: «Ámì tándì mí tà dre.»
 12 Kòwánà kàdrì ì bhàgo íbe dhi ì kàsíkì akódhi dre dhi, dré kúlí logózó ko. 13 Dì Pílatò dré lizízóá tíá dhi: «Mí yi tà tíí ì dré adrélé tàle mí rú kòdhi ì ko?» 14 Dì, Yésu logó ína kúlí àlo ko. Gò gùvèrènére nda ni líndrí dré gàzo ásà.

A nò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà Mároko 15:6-15; Lúka 23:13-25; Yòwánì 18:39-19:16)

15 Kóná àlo àlo tíí, gwányá Pásikà àdhya tú dhi, gùvèrènére nda adré tá dhya ángùdhi bǎdzó na, mómí zyandre dhi ì dré adrélé kipèle dhi ni trì àyi dré. 16 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, agó àlo rú be Yésu Bàrábà, tà ni ni nìzo dóro dhi tá bǎdzó na. 17 Dì mómí zyandre dhi ì kòkimó ru dre dhi, Pílatò dré àyi kì lizízó tazoá dhi: «Mì adré lèá dhi, má kòtrì àmì dré dhya ángùdhi kòdhya: Yésu Bàrábà, kó ngalè, Yésu adrélé zìle Mèsíyà ro kònìdhi?» 18 Lizí tá àyi kònìni tàko ko, nì tá tàle dhi, ì fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dirèma sè dhi be.

19 Pílatò dré tá adrérà'a lírìlé tàbvó tǎrà na dhi 'á dhi, akódhi ni tòkó dré mómí mùzo tǎá drá dhi: «Mí kò'o agó tà àko í rú kòdhi kònzì ko. Angyá ko, ándrò kònìdhi, má abì toróbí akódhi nì tà dri gò, áma drì dré adrézó abílé tà nda sè tò.»

20 Dì kòwánà kàdrì ì bhàgo íbe dhi ì dré mómí zyandre nda kì kodzózó, ì kòzìró Pílatò tí kòtrìró Bàrábà gò, Yésu ni 'òzo dràle. 21 Gò Pílatò

dré gòzo lizíá àyi tí dhi: «Mì adré leá dhi, má kòtrì àmi dré dhya ángùdhi àyi rì kòni i kòfalé dhi kòdhya?» Dì ì logó dhi: «Bàrábà!» ²² Pìlátò gò lizíá dhi: «Má ni dì àdho 'o Yésu adrélé zìle Mèsíyà ro kònìdhi sè?» Dì àyi títí nda ì logó dhi: «Mí tidí akódhi fa kipakipa dri!» ²³ Pìlátò gò lizíá dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzi 'i?» Dì ì dré gòzo adrélé tetréle rìnyí sè, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi!»

²⁴ Pìlátò dré nòzoá dhi, í kitswá tá véle tà àlo 'o bwà ko, be ró dhi, móndyá zyandre nda ì adré tá 'òle ligílé í be. Dì dré yí adózó, àyi dríga dzìzo àyi títí i mi gò, tàzoá dhi: «Ma tà àlo àko má rú dhya kònìdhi ni kàrí ni tà sè! Akódhi ni kàrí ni ngo àmi dri!» ²⁵ Dì móndyá zyandre títí nda ì dré logózóá dhi: «Akódhi ni kàrí kàdré ngòle àma dri, àma kì ànzi íbe wà!» ²⁶ Gò Pìlátò dré Bàrábà ni trizo àyi dré. Dré Yésu ni 'òzo bhwàle gò, akódhi ni fèzo kitswále tidílé fa kipakipa dri dhi bvó.

Sòdá ì gu Yésu

(A kònò kpà Márokò 15:16-20; Yòwánì 19:2-3)

²⁷ Gò Pìlátò ni sòdá ì dré Yésu ni drìzo fizo ába gùvèrenère nda ni dzó kàdrì na. Ì dré sòdá àruka títí dhi kì azizó ru amú àyi íbe akódhi làgàsè. ²⁸ Gò ì dré akódhi ni kítá kì tuvùzo rúásà, kánzò kǎ asózó rúá. ²⁹ Ì dré fanzì kùtsi ró dhi ni pàzo kùla ró asolé dríá gò, kòzó bhàzo dríagó ni lésè. Dì ì dré àyi kì kórókó titìzo akódhi kandrá adrézó akódhi ni gu, adrézó tàá dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzi kya ni!» ³⁰ Ì dré adrézó túsú lufú rúá gò, ì dré kòzó nda ni adózó adrézó akódhi ni drì

tswa ásà. ³¹ I kògu akódhi kònini dre dhi, ì dré kánzò nda ni avúzo rúásà, gòzo akódhi ni kítá ki tosó rúá. Gò ì dré akódhi ni drizo lizo ába, kitswálé tidílé fa kipakipa dri dhi bvó.

Yésu ni tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Márokò 15:21-32; Lúkà 23:26-43; Yòwánì 19:17-27)

³² I dré tá adrérà'a apfòle kònalésè dhi 'á dhi, ì dré drì sizo agó àlo rú be Símónà, angálépi Kírénè lésè dhi be.† Dì ì dré akódhi nda ni 'òzo rinyí sè adrélé fa kipakipa Yésu àdhya ni do.

³³ Gò ì dré lizo Yésu be tsàle àrà rú zile Gòlògòtá dhi na. (Rú nda kòdhi adré làá tàle dhi «Àrà drífà àdhya».) ³⁴ Kònàle dhi, ì dré vínò amulé àlókò kùdzí dhi be dhi ni fèzo akódhi dré mvùle.‡ Dì, akódhi kòtabhì ngá nda dre dhi, dré ina gázoá rè. ³⁵ Dì ì dré akódhi ni tidízó fa kipakipa dri gò, akódhi ni kítá ki lanzízo àyi kòfalésè dzègé sè.§ ³⁶ Gò ì dré lirízó adrélé tà likí akódhi làgásè. ³⁷ A tisì tá tà tà nòzo akódhi dri dhi wárágà dri gò, wárágà nda ni dizo akódhi drìle. A tisì tá dhi: «Kònìdhi Yésu, ópí Yúdà ànzì kya 'i.» ³⁸ A tidí tá kpà kùgubhá rì dhi i fa àruka i drìsè akódhi làgásè: àlo ni dríágó ni lésè, àzya ni lídzi ni lésè.

³⁹ Mòndyá adrèbhá tá lavulé àrà nda 'àsè dhi ì adrè tá akódhi ni lodhá, adrézó àyi ki drì ya, ⁴⁰ adrézó tàá dhi: «Mì tá kitswálépi tépelò pfu gòzo siá kítú na àmvolésè ni, mí tidrí di ámi tàndì

† **27:32** 27:32 «Kírénè» kònìdhi tá bhàandre bvò Libíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiriká àdhya lé dhi 'i. ‡ **27:34** 27:34 A kònò Longó i 69:22. § **27:35** 27:35 A kònò Longó i 22:19.

wà! Mí kàdré Gìká nì Mvágó 'i bàti dhi, mí así fa kipakipa kòdhi drìlésè wà!»

⁴¹ Kòwánà kàdrì i, tátrítrí kúlí tadhábhá i bhàgo íbe dhi ì adré tá kpà akódhi nì gu kònìni, adrézó tàá dhi: ⁴² «Akódhi tidrí móndí àruka ì 'í. Dì, kitswá ína áyi tàndì nì tidrí bwà ko! Kàdré ópí Ìsèrèlè ànzì kya 'i bàti dhi, kàsí nyànomvá fa kipakipa drìlésè gò, mà kòka 'iró akódhi! ⁴³ Bhà tá áyi tà ka 'ika 'i Gìká léna, adrézó tàá dhi: <Ma Gìká nì Mvágó 'i.> Gìká kàdré di akódhi nì le bàti dhi, kàpá akódhi nyànomvá dràdrà lésè.» ⁴⁴ Kùgubhá tidílé akódhi be nda ì adré tá kpà akódhi nì lodhá kònìni.

Yésu nì dràma

(A kònò kpà Mároko 15:33-41; Lúka 23:44-49; Yòwánì 19:28-30)

⁴⁵ Kìdhólé kítú rírì sè dhi, tínímvá dré bvò nì mǐ dòzo wǎyi, tsàle sáà na kítú rírì àmvolésè dhi na. ⁴⁶ Anyiànyi sáà na sè dhi, Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Èlòyì, Elòyì, lémà sàbàkàtànì?» Kòdhi adré lèá tàle dhi: «Áma Gìká, áma Gìká, mí tayí ma àdho tà sè?»* ⁴⁷ Móndí àruka adrébhá tá kònàle dhi ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Akódhi adré Èlìyà nì zi.» ⁴⁸ Gò àyi kǐ àlo dré ràzo mbèlè ngá vòdhovódho dhi nì adó, vǐnégàrǐ dàzo lána, dròzoá kòzó sílé gò, tingázóá kuru fèle Yésu dré mvùle. ⁴⁹ Dì, àyi kǐ àruka ì dré tàzoá dhi: «Mí tayí rè akódhi, mà kònòró ngalè Èlìyà nì atsá akódhi nì tidrí yà dhi.»

* **27:46** 27:46 A kònò Longó ì 22:2.

⁵⁰ Yésu dré gòzo tódhyá trèle kúlí 'u'ù sè gò, áyi lídrì tayízó lìle. ⁵¹ Gbǎ lókyá nda sè dhi, kítá 'ìle tépelò ni 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rì, kidhólé drì lésè tsàle pá na. Bvò dré ru kosézó gò, kírà ì dré togázó. ⁵² Mógó ì dré ru lanzízó gò, móndí lólo Gíká àdhyá bǐ dràbhá dre dhi kǐ rúbhá ì dré ngàzo dràdrà 'ásè. ⁵³ Ayi nda ì kòpfò mógó ì lésè dre dhi, ì dré tífizó Yèrúsalemà na Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi àmvolésè gò, ì dré agázó móndí bǐ dhi ì mi.

⁵⁴ Rómà kǐ sòdá kǐ kàdrì ì sòdá ni ìbe adrèbhá Yésu ni líkí dhi ì kònò kàdíkàdi nda túmání tà títi ru 'obhá nda ìbe dre dhi, tirì dré gàzo àyi léna bǐ. Di ì dré tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ína Gíká ni Mváagó 'i bàti!»

⁵⁵ Tòkó bǐ dhi ì tá kpà kònàle, adrélé tà nda kǐ no lará ro. Ayi nda ì lebè tá Yésu Gàliláyà lésè, adrézó tà 'o drá. ⁵⁶ Ayi kòfalé dhi tá: Màríyà Màgàdàlénè, Màríyà Yàkóbhò kǐ andre Yòséfà be dhi, tsàle Zèbèdáyò ni ànzi kǐ andre.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mároko 15:42-47; Lúka 23:50-56; Yòwànì 19:38-42)

⁵⁷ Indró kàdrì dre dhi, agó àlo rú be Yòséfà dhi dré lìzo Pílátò véna. Akódhi nda tá ngá líyí angálépi Arimátáyà lésè dhi 'i. Atsá tá kpà Yésu ni lebèlepi ró. ⁵⁸ Di akódhi kòtsa Pílátò véna dre dhi, dré Yésu ni rúbhá zìzo tíá. Gò Pílátò dré tàzoá dhi, à kòfè rúbhá nda drá. ⁵⁹ Di Yòséfà dré lìzo rúbhá nda ni do lambélé kítá kemve dóro dhi sè gò, ⁶⁰ lìzo bhàá áyi tándi ni mógó tídhí í dré tá 'òle gàle kírà na dhi na. Dré kírà kàdrì

dhi ni alízo bhàle mógó nda tí gò, lizo. ⁶¹ Màríyà Màngadàlénè i Màríyà àzya be dhi ì lírí tá mógó nda kandrà, adrélé tà nda kì no.

A bhà sòdá i kitswále mógó líkí

⁶² Kítú bvóá dhi sè, kòdhi adré tàá dhi, kítú adrézó tà ledé dhi àmvolésè dhi, kòwánà kàdrì i Fàrísáyò íbe dhi ì dré lizo Pílátò véna, ⁶³ tàá drá dhi: «Atálágó, tà àlo dhya móndí kì litílépì kòdhi dré tá tàle dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á dhi agá ína àma léna dre. Akódhi tà tá dhi: <Kítú na àmvolésè dhi, má ni nga dràdrà 'àsè.> ⁶⁴ Dì àsà dhi, mí kòfè tòlí adrézó akódhi ni mógó líkí tsàle kítú ni na tú. A kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni lebèbhá kì kitswá lile akódhi ni rúbhá kugù, gòzo tàá móndí i dré dhi, akódhi nga dràdrà 'àsè dre. Dì tà nda ni go véle móndí kì lití wáláká ni ni lavú.» ⁶⁵ Pílátò logó àyi dré dhi: «Sòdá i be kònwàrè. Mì kòdrì àyi lizo àyi kì bha adrélé mógó nda ni líkí ngóró mì dré nìle 'òle dhi tìni.» ⁶⁶ Dì ì dré lizo kírà mógó nda tí dhi ni kìkpà gò, ì dré sòdá nda kì bhàzo adrélé líkíá.

28

Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

(A kònò kpà Márokò 16:1-10; Lúka 24:1-12; Yòwánì 20:1-10)

¹ Sàbátù àmvolésè, kítú ni àlo pòsò àdhya sè dhi, Màríyà Màngadàlénè i Màríyà àzya be dhi ì dré ngàzo drùbhì kínó lile Yésu ni mógó no. ² Gbã kòdhwa, bvò dré ru kosézó rìnyí sè gò, ángéló Mírì àdhya dré asízo bhù lésè àlile kírà lí mógó nda tísè gò, dré lírízó kírà nda dri. ³ Akódhi ni

làsú tá lagulagu ró, ìndì akódhi ni kítá i tá kemve kpírìkpírì. ⁴ Dì sòdá adrébhá tá mógó nda ni líkí dhi ì dré lyàzo kwàkwà tirì dré gò, ì dré ledhézó kìnì mi atsálé àbvò i tìni.

⁵ Dì, ángeló nda dré tàzoá tòkó nda i dré dhi: «Mì ro ngá ko! Má nǐ tàle dhi, mì adré Yésu tidílé fa kípakipa dri dhi ni nda kòdhya dhi be. ⁶ Akódhi kònwa yókódhó. Nga ína dràdrà 'àsè ngóro dré tá tàle dhi tìni. Mì alì àrà tá rúbhá ni ni bhàzo dhi ni no. ⁷ Dì mì lè mbèlè tàà akódhi ni lebèbhá i dré dhi: <Akódhi nga dràdrà 'àsè dre. Adré lile àmi kandrána Gàliláyà na. Kònàle dhi, mì ni akódhi ni no.> Nyànomvá dhi, má longó tà nda kòdhi i àmi dré dre!»

⁸ Dì tòkó nda kì togó dré gàzo tirì sè bǐ ìndì arí sè bǐ gò, ì dré ngàzo mógó nda lésè, ràle kitswálé rúbí nda ni longó Yésu ni lebèbhá i dré. ⁹ Gbǎ kòdhwa, ì dré ru kisúzó Yésu be gò, dré tàzoá dhi: «Mòdo àmi dré!» Dì ì dré àyi kì kisúzó ànyi akódhi làga, ledhélé akódhi ni pá ru, akódhi ni lindrì bhàzo. ¹⁰ Dì Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì ro ngá ko! Mì lè tàá áma adrúpi i dré dhi, ì kòlì Gàliláyà na. Kònàle dhi, ì ni áma no.»

Tà sòdá mógó líkíbhá dhi ì dré longolé dhi

¹¹ Tòkó nda ì dré tá adrérà'a láti 'á dhi, sòdá adrébhá tá mógó nda ni líkí dhi kì àruka ì dré lizo bhàandre na, tà títi lavúbhá nda kì longó kòwánà kàdrì i dré. ¹² Dì kòwánà kàdrì nda ì kòkimó ru bhàgo íbe dre dhi, ì dré ru yizo gò, láfa fèzo bǐ sòdá nda i dré, ¹³ tàzoá àyi dré dhi: «Lè mì kòtà dhi: <Akódhi ni lebèbhá ì atsá tá ngátsi sè akódhi ni rúbhá kugù, mà dré tá adrérà'a ayí ko

dhi 'á.> ¹⁴ Di tà nda ni rúbí kòlì dhèle gùvèrènére bína dhi, mà ni àmi ki tàrá ga akódhi kandrà, tà àlo kònzì dhi kàtsáró àmi rú ko dhi bvó.» ¹⁵ Di sòdá nda ì dré làfa nda ni dòzo gò, ì dré 'òzoá ngóro tàle àyi dré dhi tìni. Di tà nda kòdhi dré la'úzó Yúdà ànzi ì kòfalé, lile drìdrì atsálé ándrò kònìdhi.

Yésu tayí àzì kàdrì àyi lebhéhá ì dríká

(A kònò kpà Márokò 16:14-18; Lúkà 24:36-49; Yòwánì 20:19-23; Tà 'òle dhi ì 1:6-8)

¹⁶ Gò Yésu ni lebhéhá mudrì-drì-àlo dhi ì dré ngàzo lile Gàliláyà na, mbàle kòngó Yésu dré tá tadhálé àyi dré dhi drìna. ¹⁷ Di ì kòtsa akódhi ni no dre dhi, ì dré ledhézó àyi ki kórókó tifi akódhi kandrà, akódhi ni lindrì bhàzo. Di, àyi ki àruka ì kayí tá àyikya tà nda àyi léna. ¹⁸ Gò Yésu dré àyi kisízó ànyi àyi títì dhi ì làga, tàá àyi dré dhi: «Gìká afè má dré rìnyí adrézó tà títì bhù na ìndì bvò dri dhi ì drìle dhi dre. ¹⁹ Di ásà dhi, mà lè móndí sùrú títì ì 'àsè dhi ki 'o atsálé áma lebhéhá ì ró, bàtìsimò fèzo àyi dré Gìká Atá ni rú sè, Mvágó ni rú sè ìndì Tirí Lólo ni rú sè. ²⁰ Mì kòtadhá tà títì má dré tàle mì kò'o dhi ì àyi dré adrélé 'òle. Di mì yi rè ká! Má ni ngbú adrè tùmání àmi ìbe, tsàle byá lókyá kùdù na.»

cxxxi

BÚKÙ TÀ TĪDHĪ//RU YÌZO DHĪ ADHYA
Logoti (Logo): BÚKÙ TÀ TĪDHĪ//RU YÌZO DHĪ ADHYA
New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b